

3 1761 11712360 4

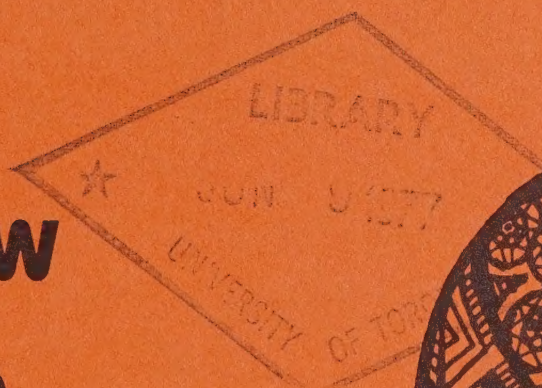
ΦN CR40

- 76G76

Government
Publications

Informator dla nowoprzybyłych

usługi w
ontario

Ontario

Ministry of
Culture and
Recreation

Citizenship
Branch

Hon. Robert Welch
Minister
Robert Johnston
Deputy Minister

Informator dla Nowoprzybyłych jest
bezpłatny / po jednym egzemplarzu na
rodzinę/ dla osób nowoprzybyłych do
Ontario. Po bezpłatny egzemplarz
należy się zwrócić do:

Citizenship Branch
Ontario Ministry of Culture and
Recreation,
24th Floor,
400 University Avenue
Toronto, Ontario M7A 2R9
Tel. 965-2285

od grudnia 1976r. adres:
77 Bloor St. West
Toronto, Ontario M7A 2R9

Data wydania angielskiego: styczeń 1976
Tłumaczenie: sierpień 1976

Można też kupić egzemplarze
informatora w cenie \$1.25 każdy. Czeki i
przekazy pieniężne wysyłać do:

Ontario Government Bookstore
880 Bay Street
Toronto, Ontario M7A 1N8

Informator dla nowoprzybyłych — strona dodatkowa

1 sierpień 1976 r.

Na tej stronie podane są informacje, które ulegają częstym zmianom. Z tego powodu nie zostały one umieszczone w tekście.

Do str. 37 — Minimalne Stawki

Ogólna stawka minimalna	\$2.65 /na godz./
Ogólna stawka dla osób uczących się /w pierwszym miesiącu pracy/	\$2.55
W przemyśle budowlanym	\$2.90
Dla stróża na budowach	\$2.90
Stawka dla studentów /poniżej 18 lat, którzy pracują mniej niż 28 godzin tygodniowo, lub gdy pracują dorywczo w czasie roku szkolnego lub wakacji/	\$2.15
Dla kelnerów i kelnerek, włącznie z obsługą w barach i innych instytucjach upoważnionych do sprzedaży napojów alkoholowych /w ramach Ustawy o pozwoleniach na spożycie alkoholu (Liquor Licence Act)	\$2.50
Obsługa Ambulansów:	
a/ stawka tygodniowa	\$127.20
b/ jeśli się pracuje poniżej 48 godzin tygodniowo	\$2.65 na godz.

Jeśli pracownik również dostaje mieszkanie i utrzymanie, pracodawca może to wziąć pod uwagę przy obliczaniu należnej stawki. Ale nie może ściągnąć z gaży pracownika więcej niż następujące potrącenia:

a/ za mieszkanie	\$11.00 na tydzień
b/ za utrzymanie	\$1.15 za każdy posiłek i nie więcej niż \$35.00 tygodniowo.

UWAGA: Pracownik musi wyrazić zgodę na te potrącenia i musi korzystać z mieszkania i/lub posiłków za które te potrącenia są ściągane.

Do str. 57 — Plan Ubezpieczenia Chorobowego — składki płaci się co trzy miesiące.

Raty miesięczne: /od 1 maja 1976 r./
\$16.00 na miesiąc dla osób pojedynczych /\$48.00 co trzy miesiące/
\$32.00 na miesiąc — składki rodzinne /\$96.00 co trzy miesiące/

Do str. 65 — Dodatek rodzinny \$23.89 miesięcznie na dziecko

Do str. 71 – Pensja starcza \$141.34 miesięcznie

Do str. 73 – GAINS /Gwarantowany Dochód Roczny/ – gwarantowany dochód miesięczny: \$279.35

Do str. 74 – Kanadyjski Plan Emerytalny:

- a/ Maksymalna dozwolona stawka roczna, którą pracodawca może potrącić od pracowników: \$135.00. Jeśli jest się pracownikiem na własny rachunek płaci się: \$270.00 na rok
- b/ Stawki maksymalne, które przysługują w obecnym roku dla osób, które zostały zakwalifikowane do powyższego planu:

Emerytury: \$173.61 miesięcznie

Pensje dla wdów i sierot:

- jednorazowy zasiłek po śmierci \$830.00
- pensja wdowia /dla wdowy lub wdowca poniżej lat 65 \$109.94 miesięcznie
- pensja wdowia /dla wdowy lub wdowca powyżej lat 65 \$104.17 miesięcznie
- pensja dla sierot \$ 44.84
- pensja inwalidzka \$175.05
- pensja dla dzieci inwalidów \$ 44.84

Do str. 107 – Jak dostać prawo jazdy w Ontario

- a/ Jeśli nigdy się przedtem nie prowadziło auta, pozwolenie na naukę jazdy wynosi \$10.00. To pozwolenie jest ważne na rok i w powyższą cenę wliczony jest koszt egzaminu. Za wykup prawa jazdy opłata wynosi \$3.00.
- b/ Nawet jeśli się już ma prawo jazdy z innego kraju poza Stanami Zjednoczonymi, trzeba złożyć egzamin drogowy /praktyczny z jazdy/, za który trzeba zapłacić \$8.00, i pisemny, za który opłata wynosi \$2.00 Trzeba również wykupić prawo jazdy za \$ 3.00.
- c/ Jeśli ma się prawo jazdy z innej prowincji Kanady, trzeba przejść badanie wzroku /bezpłatnie/ i wykupić prawo jazdy za co jest opłata \$3.00.
- d/ Jeśli ma się prawo jazdy ze Stanów Zjednoczonych, trzeba zdać egzamin pisemny /\$2.00/ i wykupić prawo jazdy /\$3.00/.

Gdy się pobiera zasiłek dla bezrobotnych trzeba sobie jasno zdać sprawę z tego, że *jedynym* celem Ubezpieczenia od bezrobocia jest tymczasowa pomoc finansowa dla osób, które straciły pracę i szukają nowej. Jest bardzo ważne żeby to dobrze zrozumieć. Oczekuje się, że osoba pobierająca zasiłek dla bezrobotnych cały czas energicznie poszukuje pracy. Powinna składać podania o pracę w jak największej ilości firm. Biuro Komisji Ubezpieczenia od bezrobocia prawdopodobnie zażąda dowodów, że się jest gotowym do podjęcia pracy, że się jest zdolnym do pracy i że się jej cały czas sumiennie szuka. Komisja Ubezpieczenia od bezrobocia, wypłaca zasiłki z ramienia Rządu w celu umożliwienia poszukiwania pracy.

Trzeba też koniecznie zapisywać nazwiska i adresy wszystkich pracodawców do których się zwracało o pracę, nawet jeśli nikt w biurze Komisji Ubezpieczenia jeszcze o to nie prosił. Biuro to może w każdej chwili zażądać dowodów że się szuka pracy. Gdy się pobiera zasiłek dla bezrobotnych, powinno się co dzień odwiedzić paru pracodawców w poszukiwaniu pracy.

Każdy list, który się otrzyma z biura Komisji Ubezpieczenia od bezrobocia jest ważny. Może zawierać ważną wiadomość na temat zasiłku, lub być wezwaniem na spotkanie do biura Komisji. Jeśli samemu nie może się dobrze zrozumieć o co chodzi, trzeba koniecznie znaleźć kogoś kto nam to wytłumaczy. Można się o to zwrócić do biura Komisji. Ale jeśli się nie rozumie ani po angielsku ani po francusku, powinno się wziąć ze sobą tłumacza. Gdy się przyjdzie na spotkanie w biurze Komisji, ma się prawo do tego żeby rozumieć co się na nim mówi. Jeśli nie zna się ani angielskiego ani francuskiego i w danym biurze nie ma nikogo kto mówi po polsku, można prosić o odłożenie spotkania i przyjść drugi raz ze swym własnym tłumaczem.

Jeśli dostanie się wezwanie na spotkanie z biura Komisji, ma się obowiązek przyjść na to spotkanie. Trzeba mieć naprawdę ważny powód, żeby się na takie spotkanie nie stawić. Jeśli naprawdę nie może się pójść w oznaczonym terminie, trzeba zatelefonować do Biura Komisji i poprosić o naznaczenie spotkania na kiedy indziej. Nie trzeba tego nigdy zaniedbać. Jeśli się nie stawia w oznaczonym terminie, bez względu na przyczynę wypłata zasiłku najprawdopodobniej zostanie wstrzymana.

informatory dla nowoprzybyłych

usługi w ontario

(Dawniej: "Ontario i Ty")

Tekst: Edith Ferguson

Nowe wydanie: Edith Ferguson
i Dianne Atkins

Ilustracje: Ken Gray

Tłumaczenie z angielskiego:

Irma Zaleska

Digitized by the Internet Archive
in 2023 with funding from
University of Toronto

<https://archive.org/details/31761117123604>

Z radością pragnę powitać Państwa w Ontario. Cieszę się, że po przyjeździe do Kanady, wybraliście Państwo naszą prowincję, żeby się w niej osiedlić.

Życie w Ontario otwiera nowoprzybyłym wiele dróg i możliwości, ale i ich wkład w to życie jest bardzo cenny i pod względem kulturalnym i ekonomicznym.

Żeby ułatwić nowym mieszkańcom Ontario osiedlanie się tutaj i przystosowanie do tutejszych warunków, rząd Ontario zorganizował szereg akcji i imprez dla nowoprzybyłych, poczynając od powitania ich na lotnisku, kursów orientacyjnych, lekcji angielskiego, pomocy udzielanej przez Ośrodek dla Nowoprzybyłych / Ontario Welcome House/, aż do kursów przygotowujących do przyjęcia obywatelstwa kanadyjskiego. W ramach tej akcji została również wydana niniejsza książeczka /poprzednia wydana była pod tytułem: "Ontario i Ty"/, która jak dotychczas ukazała się w języku angielskim, francuskim, włoskim, portugalskim, chińskim, hiszpańskim, niemieckim, greckim, serbsko-kroackim, fińskim, koreańskim jak również polskim.

Mam nadzieję, że Informator dla Nowoprzybyłych pomoże nowym mieszkańcom Ontario zapoznać się z instytucjami i usługami istniejącymi na terenie naszej prowincji dla wszystkich, którzy mogą potrzebować ich pomocy. Są tu opisane wszystkie usługi, które mogą się przydać nowoprzybyłym, niezależnie od tego czy zostały one zorganizowane przez rząd federalny, rząd prowincji Ontario, samorządy lokalne, czy organizacje społeczne lub prywatne.

Życzę Państwu wiele powodzenia i szczęścia w ich nowym życiu w Ontario.

A large, stylized handwritten signature of William G. Davis in dark ink.

William G. Davis
Premier prowincji Ontario.

Informator dla Nowoprzybyłych został opracowany dla nowych mieszkańców Ontario, w celu zorientowania ich w tutejszych warunkach.

Przygotował go Wydział Obywatelstwa /Citizenship's Branch/ naszego Ministerstwa, przy współpracy innych agencji federalnych, prowincjonalnych i lokalnych oraz organizacji prywatnych. Celem tej współpracy był jak najpełniejszy opis wszystkich usług i środków pomocy, które mogą się przydać nowoprzybyłym mieszkańcom Ontario.

W ciągu długich lat swego istnienia, Ontario ofiarowało gościnę tysiącom nowych obywateli. Przybyli oni z wielu krajów. Ich tradycje kulturalne, ich osobiste umiejętności, ich odwaga i determinacja wzbogaciły życie kulturalne i ekonomiczne naszej prowincji. Wszyscy z tego skorzystaliśmy i jesteśmy za to wdzięczni.

Pragnę wszystkich nowych mieszkańców Ontario serdecznie powitać i zachęcić ich, żeby nie wahali się korzystać w pełni ze wszystkich tu opisanych usług.

A large, stylized handwritten signature in black ink that reads "Bob Welch". The signature is fluid and cursive, with the first letters of the first and last names being capitalized and prominent.

Robert Welch
Minister Kultury i Rozrywki

Spis Treści

Początki w Ontario	Strona 8
Jak uzyskać pomoc i informacje	20
Zatrudnienie	28
Kursy języka i obywatelstwa	46
Szkolnictwo	51
Służba zdrowia	60
Usługi społeczne	69
Mieszkania	82
Gospodarowanie pieniędzmi	92
Prawo w Ontario	104
Prowadzenie auta	114
Przyjęcie Kanadyjskiego obywatelstwa	124
Mapa Kanady	128
Specjalne usługi rządowe dla imigrantów	136
Dodatek – wagi, miary, waluta, zegar, święta obowiązujące	142
Mapa Ontario	146
Skorowidz	148

POCZĄTKI W ONTARIO

Ubezpieczenie chorobowe	Strona	9
Pierwsze kroki		9
W pracy		10
Sąsiedzi		10
Kanadyjscy znajomi		10
Zakupy		11
Młodzież		12
Opieka nad dziećmi		12
Kobiety		13
Uroczystości rodzinne		13
Urodziny		13
Śluby		13
Pogrzeby		14
Problemy rodzinne		14
Sprawy religijne		15
Kultura i rozrywka		15
Organizacje społeczne – praca ochotnicza		16
Wiadomości o Ontario		17

Początki w Ontario

Witamy Państwa w Ontario

Książeczka ta została wydana w celu ułatwienia nowym imigrantom ich pierwszych kroków w nowym kraju. Te kroki są łatwiejsze jeśli ma się tutaj krewnych lub znajomych. W przeciwnym wypadku, trzeba samemu zorientować się jak się tu poruszać, jakie usługi tutaj istnieją i jak z nich korzystać.

Jest niemożliwe w tak małej książeczce zebrać wszystkie informacje, które mogą się przydać wszystkim imigrantom, albo opisać wszystkie usługi z których mogliby korzystać. Raczej staraliśmy się zająć sprawami, z którymi imigranci mają najwięcej trudności i zwrócić ich uwagę na istniejące tu organizacje i agencje, które mogą służyć pomocą.

Każdy kraj ma swe własne odrębne tradycje i zwyczaje. W Kanadzie ma się prawo zachować swe własne tradycje. Warto jednak pamiętać, że ci którzy przyjechali tu przed nami stworzyli już pewne formy społeczne, które trzeba postarać się zrozumieć i do których trzeba się w pewnym stopniu dostosować. Nawet Kanadyjczycy, którzy się już tu urodzili, rozumieją konieczność wprowadzenia pewnych zmian w swym własnym trybie życia pod wpływem nowych tradycji i zwyczajów, które wprowadzają nowi imigranci.

Ubezpieczenie chorobowe

Natychmiast po przyjeździe trzeba złożyć podanie o ubezpieczenie chorobowe /zobacz str. 61/.

Pierwsze kroki

W każdym większym mieście można z pewnością kupić plan miasta, żeby można było tam się łatwiej poruszać. Można go dostać bezpłatnie, lub za małą opłatą na stacjach obsługi samochodów, gdzie się kupuje benzynę. Można też kupić plan miasta ze spisem ulic, w księgarniach i sklepach z gazetami. Można również bez wahania pytać o drogę przechodniów lub policjanta. Policjanci są przyzwyczajeni, że się do nich zwraca o tego rodzaju pomoc.

W pracy

Niektórzy imigranci twierdzą, że tempo pracy w Kanadzie jest o dużo większe niż w kraju z którego przybyli. Godziny urzędowania może też będą inne i trzeba będzie się przyzwyczajać do nowych metod pracy. W biurach, przeważnie pracuje się pięć dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku, od 9 rano do 17. Fabryki zaczynają pracę przeważnie wcześniej i kończą wcześniej, ale godziny pracy są różne. W niektórych fabrykach pracuje się na trzy zmiany, po osiem godzin każda.

Osoby, które przed przyjazdem do Kanady pełniły funkcje kierownicze, dziwią się czasem, że tu nie okazuje się przełożonym w pracy takiego samego poważania jak w ich kraju.

Jeśli posiada się dyplom uniwersytecki i pochodzi się z kraju, gdzie ludzie z wyższym wykształceniem stanowią stosunkowo mały procent ludności, może się być zaskoczonym tym, że w Kanadzie sam fakt posiadania dyplomu nie gwarantuje żadnej uprzywilejowanej pozycji społecznej. W Kanadzie łatwiej jest zdobyć wyższe wykształcenie niż w wielu innych krajach i wobec tego nie jest ono niczym nadzwyczajnym.

Ludzie, którzy pracują razem, przeważnie nazywają siebie po imieniu. Czasami pracownicy zwracają się po imieniu do swych szefów. Trzeba zaobserwować jaki zwyczaj pod tym względem panuje w danym przedsiębiorstwie, albo zapytać się o to któregoś z kolegów w pracy.

Sąsiedzi

Niektórzy imigranci zamieszkują dzielnice gdzie wszyscy mieszkańcy są tej samej narodowości i mówią tym samym językiem. Ale wielu znajdzie się w miejscu gdzie mieszkają ludzie różnych narodowości, którym ze względu na brak wspólnego języka trudno się ze sobą porozumieć.

Gdy się mieszka w domku jednorodzinnym, można poznać swych sąsiadów spotykając ich przed domem lub w ogródku. Dzieci szybko zaprzyjaźniają się z dziećmi sąsiadów. Ale jeśli się zamieszka w wielkim wieżowcu, to poznanie sąsiadów może zająć dużo czasu, chyba że istnieje tam stowarzyszenie lokatorów, lub są wspólne urządzenia rozrywkowe, jak np. pływalnia lub sala gimnastyczna.

Sąsiedzi mają często wspólny wjazd do garażów i muszą się liczyć z potrzebami innych. W zimie właściciele domów mają obowiązek sprzątania śniegu sprzed wejścia do ich domów. W większości miast istnieje również obowiązek sprzątania śniegu z chodnika przed domem. Śmieci muszą być w torbach plastikowych zanim się je włoży do puszek na śmiecie przed domem. Inaczej służba miejska ich nie wywiezie.

Kanadyjscy znajomi

Gdy się mieszka w dużym mieście, ludzie czasami wydają się być nieprzychylni i można mieć trudności z nawiązaniem znajomości. Warto jednak pamiętać, że wiele osób, które się spotyka w dużym mieście też czują się tu obco. Są to bądź nowi imigranci, bądź nawet Kanadyjczycy pochodzący z innych części Kanady, którzy się tu przenieśli stosunkowo niedawno. Kanada jest krajem dużych zmian. Oblicza się, że przeciętna rodzina kanadyjska przenosi się mniej więcej raz na cztery lata.

Gdy się nawiązuje bliższe stosunki z kimś w Kanadzie, trzeba się często wzajemnie dostosować do innych zwyczajów i sposobów życia. Na przykład imigranci z pewnych krajów nie mają zwyczaju podawania ręki na przywitanie. W Kanadzie nie ma żadnych przepisów na ten temat, można robić to co się wydaje najbardziej naturalnym.

W Kanadzie znajomi zaczynają do siebie mówić po imieniu prawie od razu, zwłaszcza wśród młodzieży. Wśród starszych nie jest to przyjęte w tym samym stopniu. Nowoprzybyłych imigrantów ten zwyczaj czasami krępuje i wolą zwracać się do znajomych po nazwisku. Nie ma żadnego przymusu pod tym względem.

Kanadyjczycy prawie zawsze zapraszają swych gości do siebie do domu, rzadko biorą ich do lokalu. W różnych krajach podaje się posiłki o różnych porach, wobec tego gdy się zaprasza do siebie kogoś o innej narodowości, warto jest wyraźnie zaznaczyć czy jest to zaproszenie na obiad, kolację, czy tylko na herbatę czy przekąskę. Również gdy się przyjmuje zaproszenie można się spytać o to jeśli nie jest się pewnym. W Kanadzie przeważnie w południe je się drugie śniadanie/ lunch/, a obiad /dinner/ wieczorem około godziny 18 lub 18:30. Niektórzy Kanadyjczycy, przeważnie na wsi, jedzą obiad w południe, a wieczorem mają kolację /supper/. W niedzielę, nawet w miastach, obiad je się często w południe.

Kiedy Kanadyjczycy zapraszają gości na wieczór, często podają coś do picia zaraz po przyjściu gości, a jedzenie podaje się dopiero później wieczorem. Normalnie Kanadyjczycy nie przynoszą ze sobą kwiatów, słodyczy, czy innych prezentów dla pani domu, chyba że zaproszeni są na weekend lub na dłuższy pobyt. Ale zwyczaj ten zaczyna się w Kanadzie przyjmować coraz więcej.

Zakupy

Sklepy są przeważnie otwarte w ciągu dnia od godziny 9 do 18, ale małe lokalne sklepy z żywnością i apteki otwarte są często wcześniej, co umożliwia zrobienie zakupów rano przed pracą. Niektóre sklepy otwarte są w czwartki i piątki wieczorem. W niedzielę prawie wszystkie sklepy są zamknięte, z wyjątkiem małych lokalnych sklepików, gdzie można kupić chleb, mleko, inne artykuły żywnościowe i papierosy. Oprócz niedziel, te sklepiki są również otwarte codziennie do godziny 23ej.

Imigranci często nie są przyzwyczajeni do robienia zakupów w tak zwanych "shopping plazas", dużych kompleksach handlowych grupujących wiele różnych sklepów, często pod jednym dachem. Niektórym nie znany jest też zwyczaj robienia zakupów w "supermarket", wielkim samoobsługowym sklepie z żywnością i innymi artykułami do gospodarstwa domowego.

Kanadyjczycy kupują wiele produktów opakowanych fabrycznie. Opakowania w których sprzedaje się żywność, są często bardzo różne pod względem wymiaru i objętości. Utrudnia to bardzo porównywanie cen. Od jakiegoś czasu Kanadyjczycy starają się wyrzucić presję na rząd i producentów kanadyjskich, żeby wprowadzić standartowe opakowania pod względem ilości i wagi. W tym celu zostały założone stowarzyszenia konsumentów/ Consumers' Associations – str. 95/. Jednocześnie Kanada powoli przestawia się na system metryczny, co powinno ułatwić standaryzację.

W większości aptek /drugstores/ kupuje się nie tylko lekarstwa, ale również słodycze, lody, filmy do aparatów, kosmetyki i wiele innych drobnych artykułów.

Sprzedaż napojów alkoholowych odbywa się pod ścisłą kontrolą rządową. Sprzedaje się je w butelkach, w specjalnych sklepach rządowych. Jeśli chodzi o spożycie na miejscu, alkohol można dostać tylko w tych barach i restauracjach, które mają na to specjalne zezwolenie.

Wymiary ubrań w Kanadzie różnią się od tych używanych w Europie. Kupuje się tu przeważnie ubrania gotowe, bo jest to o wiele taniej niż szycie na miarę.

Młodzież

Obecnie młodzież w Kanadzie ma dużo więcej swobody, niż mieli ich rodzice gdy byli w tym wieku i czasem więcej niż ma młodzież w innych krajach. Ten fakt niepokoi wielu rodziców, tak wśród imigrantów jak i rodowitych Kanadyjczyków.

Ze względu na to, że przeciętnie biorąc, ludzie mają teraz więcej pieniędzy niż kiedykolwiek przedtem, rodzice dają dzieciom więcej pieniędzy na ich osobiste wydatki, jak również kupują im wiele rzeczy, które nie są pierwszej potrzeby. Poza tym, młodzież nie pilnuje się w tym samym stopniu co dawniej. Młodzież wychodzi wieczorami z domu bez opieki parami lub w grupach. Zwyczaj umawiania się na randki jest powszechny i nie musi do niczego zobowiązywać.

Ponieważ zapotrzebowanie na pracowników niewykwalifikowanych stale się zmniejsza, młodzi ludzie dłużej uczęszczają do szkoły w celu zdobycia zawodu. Dzięki radiu i telewizji młodzież jest lepiej poinformowana niż dawniej.

W każdym pokoleniu są rodzice, którzy nie aprobują sposobu życia swych dzieci, ale obecnie chyba rzeczywiście nie jest łatwo wychowywać dzieci. Rodzice powinni się starać poznać i zrozumieć społeczeństwo, w którym żyją. Pozwoli im to lepiej orientować się w sposobie życia ich dzieci gdy są poza domem.

Opieka nad dziećmi

Jeśli oboje z rodziców pracują, ktoś musi się zająć dziećmi podczas ich nieobecności. Jeśli w sąsiedztwie nie ma żłobka /day nursery/, albo jeśli nie ma kogoś w rodzinie kto nie pracuje, może być trudno znaleźć kogoś odpowiedniego do dzieci. Dobro dzieci musi być przede wszystkim wzięte pod uwagę, gdy trzeba zdecydować czy oboje z rodziców muszą naprawdę pracować poza domem./zob. żłobki str. 71/.

Osoby, które przedtem mieszkaly na wsi, czasem nie zdają sobie sprawy, że jest o dużo mniej bezpiecznie zostawiać dzieci same w domu w dużym mieście, niż było to na wsi, gdzie wszyscy sąsiedzi się znali i w razie potrzeby zajęli się dziećmi. W Ontario prawo jest na ten temat bardzo ostre i wymaga, żeby dzieci były zawsze pod opieką odpowiedniej osoby. Towarzystwa Opieki nad Dziećmi, które mają prawo interweniować w tej sprawie, uważają, że rodzice zaniedbują dzieci jeśli zostawiają je same w mieszkaniu wieczorem i w nocy.

W Kanadzie rodzice, gdy chcą wyjść wieczorem, przeważnie wynajmują kogoś do dzieci. Powinno się znać tę osobę i wiedzieć, że można jej powierzać swe dzieci. Również bardzo młode osoby nie powinny się podejmować tej pracy, chyba że dla kogoś, kto jest im dobrze znany, lub znany ich rodzicom i nigdy nie powinny wracać same do domu w nocy.

Kobiety

W ciągu dziesięciu lub piętnastu lat, rola kobiety w rodzinie i w społeczeństwie przeszła duże zmiany. Kobiety walczą o pełne równouprawnienie i uznanie.

Już od wielu lat kobiety w Kanadzie normalnie pracują zarobkowo zanim wyjdą za mąż, a obecnie częściej pracują również mężatki.

W związku z inflacją trudno jest utrzymać rodzinę tylko z jednej pensji. Jednocześnie rodziny są mniejsze i praca domowa przy obecnych udogodnieniach i unowocześnieniach, nie zajmuje tyle czasu co dawniej. Jest coraz więcej małżeństw, w których obie strony uważają się za równych partnerów i poczuwają się do tej samej odpowiedzialności za utrzymanie rodziny.

W 1971 roku weszło w życie prawo, które zabrania dyskryminacji w pracy z powodu płci lub stanu cywilnego. /Dyskryminacja: str. 103/. Lecz mimo tego wiele kobiet ciągle jeszcze pracuje na podrzędnych i gorzej płatnych stanowiskach. Tylko nieliczne kobiety mają kierownicze stanowiska w przemyśle i handlu. Tylko parę kobiet zasiada w Parlamencie. W porównaniu z niektórymi krajami, w wolnych zawodach w Kanadzie pracuje tylko niewielki procent kobiet. To się jednak zmienia. Coraz częściej spotyka się kobiety w zawodach i na stanowiskach do niedawna dla kobiet niedostępnych. Do niedawna było również normalnym zwracać się do mężatek jako "Mrs." /pani/ a do panien "Miss." Obecnie coraz częściej spotyka się tytuł "Ms." używany przed nazwiskiem kobiety czy to mężatki czy panny.

Uroczystości rodzinne

W każdym kraju jest pewien tradycyjny sposób obchodzenia urodzin, ślubów i śmierci w rodzinie, który przeważnie wiąże się z tradycjami religijnymi danego społeczeństwa. Imigranci starają się zachować swe własne zwyczaje o ile to możliwe, ale często mają trudności ze zrozumieniem tradycji kanadyjskich.

Urodziny

W Kanadzie prawie zawsze porody odbywają się w szpitalu i nie ma tu wogóle akuserek. Urodzin dziecka nie obchodzi się w żaden specjalny sposób, chociaż przyjaciele i krewni przynoszą lub przysyłają prezenty dla noworodka. Czasami też urządza się przyjęcia w domu z okazji chrztu dziecka w kościele.

Śluby

Młodzi ludzie decydują sami za siebie w sprawie swego małżeństwa. Poznają swych przyszłych małżonków w szkole, w pracy czy w towarzystwie. Pannie młodej nie daje się posagu, ale młoda para dostaje prezenty od rodziny i przyjaciół.

Wielu z przyjezdnych nie zna zupełnie zwyczaju urządzania "showers" /"deszczu darów"/ dla panny młodej. Niedługo przed ślubem, przyjaciółki panny młodej organizują herbatkę, na której dostaje ona "deszcz" małych podarunków. Urządza się też "baby shower" dla matki oczekującej dziecka.

Pozwolenie na ślub dostaje się w urzędzie miejskim. W Ontario trzeba to pozwolenie /“marriage licence”/ dostać przynajmniej trzy dni przed ślubem i ważne jest przez trzy miesiące od daty wydania. Należną opłatę trzeba zapłacić gotówką albo poświadczonym czekiem.

Jeśli bierze się ślub w kościele i daje się na zapowiedzi, nie potrzeba oddzielnego pozwolenia na ślub. Zapowiedzi muszą być ogłoszone przynajmniej raz, w czasie nabożeństwa w niedzielę, i pięć dni przed ślubem. Są również ważne przez trzy miesiące. W niektórych kościołach odczytuje się zapowiedzi tylko raz, w innych po dwa albo trzy razy.

Ślub może mieć miejsce w kościele, po czym urządza się wesele, na które zaprasza się dużo gości, ale czasami ślub odbywa się w urzędzie miejskim lub nawet w domu w stosunkowo małym gronie. Konieczna jest tylko jedna ceremonia, kościelna lub cywilna.

Pogrzeby

Pogrzeby odbywają się w kościele, albo, co zdarza się coraz częściej, w domach pogrzebowych. Są to prywatne instytucje prowadzone przez ich właścicieli /funeral directors/, którzy mają na to specjalną licencję od rządu. Ciało leży tam w ciągu dwóch dni po śmierci i rodzina przyjmuje tam kondolencje od znajomych i przyjaciół. W domach pogrzebowych są też kaplice, w której jeśli rodzina zmarłego sobie tego życzy, może być odprawione nabożeństwo.

Po pogrzebie, rodzina często zaprasza krewnych i najbliższych przyjaciół do siebie na herbatę. Obecność gości ułatwia rodzinie te najcięższe chwile zaraz po pogrzebie. Pozatym, niektóre z osób, które były na pogrzebie mogły przyjechać z daleka i powinny odpocząć i zjeść coś zanim wyruszą w drogę powrotną. Jest też w zwyczaju, że sąsiedzi przynoszą rodzinie zmarłego coś do zjedzenia, bo w takich chwilach trudno jest myśleć o przygotowaniu posiłku.

Czasami może się wydawać, że Kanadyjczycy są pozbawieni głębszych uczuć, bo nie pokazują ich oni tak otwarcie jak w innych krajach. Są oni nauczeni starać się opanować i nie poddawać się rozpacz. W Kanadzie nie nosi się żałoby, ale na pogrzeb nie ubiera się jaskrawo.

Czasem imigranci odsyłają ciało na pogrzeb do kraju, z którego pochodzą, ale kosztuje to tysiące dolarów i taka rodzina może się zadłużyć na całe lata. Pogrzeby i w Kanadzie mogą być bardzo kosztowne, ale można to załatwić w mniej skomplikowany i drogi sposób. Właściciele domów pogrzebowych, a w większych miastach specjalne towarzystwa pogrzebowe, pomagają urządzać tańsze pogrzeby za małą opłatą. Rady i pomocy może udzielić ksiądz lub inny duchowny.

Problemy rodzinne

Jeśli powstaną trudności rodzinne, dobrze mieć jest kogoś do kogo można się zwrócić o pomoc i radę. Problemy związane z dziećmi można przedyskutować z ich nauczycielem lub kierownikiem szkoły. Jeśli powstaną problemy między rodzicami, lub rodzicami i dziećmi, można się zwrócić o radę do księdza lub do specjalnej poradni rodzinnej. /Poradnie rodzinne zob. str. 75/.

Sprawy religijne

Wielu imigrantów uczęszcza do kościołów, lub innych domów modlitwy, gdzie mogą spotkać ludzi pochodzących z tego samego kraju i gdzie nabożeństwo jest w ich własnym języku. Często też zwracają się do swego własnego kościoła o pomoc i informacje.

W Kanadzie jest wiele różnych grup religijnych. Na ogół panują między nimi dobre stosunki.

Dużo kościołów kanadyjskich, oprócz tego, że odbywają się w nich nabożeństwa, spełnia również funkcje społeczne i towarzyskie. Często zbierają się w nich najrozmaitsze kluby, jak np. kluby dla pań, dla młodzieży, dla małżeństw, dla starszych obywateli. Niektóre prowadzą kursy angielskiego dla nowych imigrantów. Inne organizują kluby sportowe i obozy letnie, mają swe korty tenisowe i do badmingtona. Niektóre mają nawet żłobki dla dzieci pracujących matek.

Te imprezy i usługi są przeważnie dostępne dla każdego kto chce z nich korzystać, niezależnie czy jest członkiem tej parafii czy nie. Po informacji trzeba się zgłosić do najbliższego kościoła.

Kultura i rozrywka

W Ontario istnieje tak wiele ośrodków i możliwości kulturalno-rozrywkowych, że nie możliwe byłoby ich wszystkich opisać w tej książeczce. W większych miastach są galerie obrazów, koncerty, teatry, balet, na które uczęszcza wiele osób. Różne grupy etniczne w Ontario urządzają swe własne imprezy i kontynuują swe własne tradycje kulturalne. Wzbogaca to bardzo życie kulturalne Kanady i dostarcza ciekawej rozrywki wszystkim jej mieszkańcom.

Jest tu również wiele możliwości rozrywki i odpoczynku. Niektóre zostały zorganizowane i są prowadzone przez władze miejskie i lokalne. Są parki i wielkie obszary utrzymane w stanie naturalnym i chronione przez rząd prowincji Ontario. Można z nich korzystać za małą opłatą. Rząd Ontario jest również odpowiedzialny za utrzymanie i odpowiednie wykorzystanie wód naturalnych, lasów, plaży publicznych i terenów campingowych. Jeśli się jest zainteresowanym w polowaniu czy rybołówstwie, powinno się zapoznać z przepisami prawnymi regulującymi te sporty.

Niektóre rodziny kupują domki letnie na wsi, nad wodą i spędzają tam wakacje i weekendy. Inni wyjeżdżają gdzieś autem. Można się taniej urządzić spędzając noce na campingu zamiast w hotelu czy motelu. Można również zabrać ze sobą prowiant i zatrzymać się po drodze na posiłki na świeżym powietrzu, na stołach bezpłatnie utrzymywanych przez rząd ontaryjski.

Wiele organizacji społecznych jak up. "Y" /zob. str. 72/ ma swoje własne programy i ośrodki rozrywkowe jak pływalnie, sale gimnastyczne, kluby rozrywkowe i.t.d. Harcerstwo, kościoły i organizacje społeczne również urządzają różne imprezy rozrywkowe.

Grupy etniczne też organizują wspólne imprezy zwłaszcza dla młodzieży.

Są również prywatne ośrodki rozrywkowe prowadzone dla zysku, jak np. sale bilardowe, kręgle, wyciągi narciarskie i wczasy letnie.

Informacje na ten temat można otrzymać w miejscowym ośrodku informacyjnym lub bibliotece, w lokalnym urzędzie d/s rozrywki albo w którejkolwiek z organizacji wspomnianych powyżej. Na temat możliwości rozrywkowych w innych miejscowościach informacji udziela prowincjonalne Biuro Turystyki. Takie biura są w każdym mieście. Przy głównych drogach i szosach są również ośrodki informacyjne dla turystów.

Organizacje społeczne – praca ochotnicza

W tej książeczce jest opisane wiele ośrodków usług społecznych utrzymywanych na koszt państwa, ale też wymienione są prywatne agencje i organizacje ochotnicze, które ofiarowują najrozmaitsze usługi społeczne, zdrowotne i rozrywkowe. Prowadzą je ochotnicy, pracujący społecznie zupełnie bezinteresownie.

Organizacje ochotnicze istnieją we wszystkich krajach. Ale w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych jest ich specjalnie dużo i ofiarowują one swe usługi wszystkim, którzy się do nich zwrócą o pomoc, bez względu na ich pochodzenie, religię czy miejsce zamieszkania.

Trudno byłoby obliczyć i ocenić wartość tej pracy społecznej. Ochotnicy wykonują wiele niezbędnych usług. Pracują po szpitalach, wożą chorych na badania, trenują ekipy sportowe, prowadzą grupy młodzieżowe, szyją bandażę dla Czerwonego Krzyża, służą nowym imigrantom jako tłumacze, organizują kluby dla starszych obywateli /emerytów/, urządzają zbiórki na towarzystwa dobroczynne i wiele, wiele, innych.

Czasami zbiera się grupa osób, które zdają sobie sprawę z potrzeby zorganizowania jakiejś akcji społecznej i są gotowe w tym celu zacząć wspólnie pracować. Organizują akcję i urządzają imprezy w celu zebrania pieniędzy na ten cel. Mogą to być koncerty, bazy, i.t.p. Czasami udaje się im uzyskać fundusze rządowe. Lecz sami dalej pracują ochotniczo jako członkowie zarządu lub specjalnych komitetów.

W miastach wiele tych organizacji ochotniczych zgrupowuje się w jedną wielką organizację tzw. "United Community Fund" /Zjednoczony Fundusz Społeczny/, albo "United Appeal" /Zjednoczona Akcja Zbiórki/. Celem tego zjednoczenia jest wspólna doroczna akcja zbierania funduszy na cele wszystkich organizacji, które do tego zjednoczenia należą. Przedsiębiorstwa, biura, fabryki, jak również jednostki, płacą składki i dają dotacje na ten cel.

Zjednoczony Fundusz Społeczny zatrudnia pewną, niewielką ilość płatnego personelu, głównie do pracy biurowej, ale cała akcja zbierania funduszy, ich podział i kontrola odpowiedniego wykorzystania go, jest prowadzona przez ochotników.

Gdy się mieszka w mieście, to z całą pewnością zauważy się ogłoszenia o zbiórce na ten fundusz i będzie się miało okazję wpłacenia składki na ten cel. Jeśli chciałoby się pracować jako ochotnik w czasie tej akcji, można się dowiedzieć w najbliższym ośrodku informacyjnym, gdzie się w tym celu zgłosić /zob. str. 24/.

Wiadomości o Ontario

Z biegiem czasu można lepiej poznać Ontario. Pod względem obszaru jest to druga z kolei prowincja Kanady /około 412.582 mil kw. czyli ok. 1.068,587 km. kw./. Ontario jest większe niż połączony obszar Francji, Włoch, Grecji, Belgii i Holandii, mniejsze niż jedna trzecia Indii lub jedna dziesiąta powierzchni Chin. Mniej więcej jedna szóstą powierzchnii Ontario tj. 64.490 mil kw. pokryta jest wodą. Z tego około połowy stanowią Wielkie Jeziora /Great Lakes/, a na resztę składają się wszystkie inne wody śródlądowe.

Z 344.092 mil kw. obszaru lądowego, 46,372 mil kw. jest w rękach prywatnych, przeważnie w południowej części prowincji. Reszta, 297,720 mil kw. są to tereny należące do państwa, tzw. tereny królewskie /Crown Lands/.

Prowincja Ontario ma mniej więcej 1.000 mil od jej wschodniego krańca do zachodniego i tyle samo od południowej granicy do północnej.

Mniej więcej jedna trzecia ludności Kanady zamieszkuje w Ontario. Ostatnie dane z lipca 1975 r. pozwalają przypuszczać, że Ontario ma obecnie około 8,237,000 mieszkańców. Według ostatniego spisu z roku 1971, 55,44% ludności Ontario było pochodzenia brytyjskiego, a 9,57% francuskiego. Reszta, tj. 34,09% pochodziło prawie ze wszystkich krajów świata.

Od roku 1946 gdy zaczęła się wielka powojenna fala imigracji, aż do końca r. 1974, przeszło 4,000,000 imigrantów przyjechało do Kanady. Przeszło połowa z nich tj. 2,000,000 osiedliło się w Ontario. Bez wątpienia procent imigrantów pochodzenia innego niż brytyjskie, lub francuskie okaże się jeszcze wyższy podczas następnego spisu powszechnego w r. 1981.

Duża większość mieszkańców Ontario skupia się w miastach. Toronto, które liczy przeszło 2 miliony mieszkańców jest największym miastem i stolicą prowincji. Do Toronto przyjeżdża między 25% a 30% wszystkich imigrantów, którzy przybywają do Kanady. Inne duże miasta Ontario są to: Hamilton, Ottawa, Windsor i Londyn. Ottawa jest również stolicą Kanady.

Gdy spojrzymy na mapę Ontario /zob. str. 146/, zauważymy, że można by je podzielić na dwie części. Część południowa, chociaż mniejsza, jest najgęściej zaludnioną częścią Kanady. Jest to też część najbardziej przemysłowa. W miastach są fabryki, które produkują artykuły żywnościowe, samochody, stal, wytwory skórzane i papiernicze, ubrania, aparaty i urządzenia do domów i wiele innych artykułów, które można znaleźć w sklepach. Jednocześnie znajdują się tu bogate tereny rolnicze. Produkuje się mięso, mleko i masło. Stosunkowo ciepły klimat pozwala na uprawę wielu gatunków owoców, jarzyn, zbóż i tytoniu.

Północne Ontario jest 6 razy większe od południowego jeśli chodzi o obszar, ale zamieszkuje je tylko 14% ludności prowincji. Znajdują się tam wielkie bogactwa mineralne, obrzymie lasy i wielkie zapasy energii wodnej. Na dalekiej północy prowincji są duże niezamieszkałe tereny. Bez wątpienia w przyszłości tereny te zostaną w pełni wykorzystane ekonomicznie.

Ontario importuje i eksportuje wiele artykułów i wobec tego prowadzi ożywiony handel z wieloma krajami. Wielkie jeziora stanowią naturalną sieć dróg wodnych. Okręty oceaniczne mogą przepłynąć Drogą Wodną św. Wawrzyńca /St. Lawrence Seaway/ na wschodnim krańcu prowincji Ontario, aż do jeziora Superior i Thunder Bay.

Jeśli chodzi o klimat, Ontario jest prowincją kontrastów. Prawie wszędzie w Ontario zimy są ostre i suche. Wiosna przychodzi nagle i zmienia krajobraz z białego na pełen zieleni. Lato jest czasem bardzo gorące z dużą ilością dni słonecznych. Jesień przynosi ze sobą bogate plony i masę kolorów, gdy drzewa klonowe okrywają się niezliczoną liczbą czerwonych i złotych liści.

Warto też dowiedzieć się czegoś więcej o ludności zamieszkującej Ontario, o Indianach, którzy 400 lat temu byli jedynymi jego mieszkańcami, o Francuzach, odkrywcach wielu jezior i rzek, o Brytyjskich osadnikach, o przybyszach z wielu innych krajów, którzy osiedlili się tu później. Historia Ontario jest też bardzo ciekawa, historia jego rozwoju i jednostek, które tym rozwojem kierowały.

W Kanadzie istnieją dwa oficjalne języki: angielski i francuski. Ale rząd Ontario ze względu na to, że jesteśmy społeczeństwem wielojęzycznym i przedstawiamy sobą wiele różnych tradycji kulturalnych, stara się, żeby wszystkie grupy etniczne zachowały swój język i swą własną kulturę, w ramach jednego społeczeństwa kanadyjskiego. Szczególnie popiera się wszelkie próby wymiany kulturalnej między poszczególnymi grupami etnicznymi.

W Ontario jest wiele ciekawych miejsc, które warto zwiedzić ze względu na ich piękno, ich historyczne znaczenie, ich wartość rozrywkową. Nie można ich tu wszystkich opisać. Jeśli w najbliższym sąsiedztwie nie ma nic specjalnie ciekawego, można do któregoś z tych miejsc dojechać autem lub autobusem. Warto poznać okolice, w których się mieszka. Większość miast i hrabstw /counties/ w Ontario ma swoje towarzystwa historyczne lub muzea, gdzie można się dowiedzieć o historii ludności w danej okolicy. Lokalne biblioteki poinformują o miejscach, które warto zwiedzić. Informacji udzieli też Ministerstwo Przemysłu i Turystyki /Provincial Ministry of Industry and Tourism/, które ma biura w większości miast i przy głównych szosach.

Życie w Ontario może dać wiele zadowolenia. Dobrze tu żyć.

JAK UZYSKAĆ POMOC I INFORMACJE

Usługi informacyjne	Strona 21
Ogólne informacje o usługach rządowych	22
Książki telefoniczne	22
Ontaryjskie Ministerstwo Kultury i Rozrywki	23
Ośrodek dla nowoprzybyłych	23
Urzędy lokalne	23
Biuro porad dla obywateli	23
Kanadyjskie Ministerstwo Zatrudnienia i Imigracji	24
Ośrodki zatrudnienia	24
Biura imigracyjne	24
Najbliższe źródła informacji	24
Miejscowe ośrodki informacyjne	24
Organizacje etniczne	25
Organizacje społeczne	25
Organizacje religijne	25
Agencje prywatne	25
 Pomoc w nagłej potrzebie	 26
 Jak używać tę książeczkę	 26
 Wzmianki o rządzie	 26

Jak uzyskać pomoc i informacje

Usługi informacyjne

Gdy się znajdzie w nowym dla siebie kraju, jest bardzo ważnym jak najszybciej dowiedzieć się, gdzie można zwrócić się o pomoc i konieczne informacje. Gdy zna się słabo język i ma się trudności w porozumieniu się, taka pomoc może być specjalnie potrzebna. Może zaistnieć konieczność przetłumaczenia jakiegoś dokumentu, albo może być potrzebna pomoc w wypełnieniu jakiegoś formularza. Czasem ktoś musi nam pomóc w przetłumaczeniu listu i napisaniu odpowiedzi. Mogą również zaistnieć trudności załatwienia czegoś w jakimś urzędzie i konieczna jest pomoc kogoś mówiącego po polsku.

W Ontario mówi się powszechnie po angielsku i osoby imigrujące tutaj powinny się go przede wszystkim nauczyć. Ale nawet i w Ontario jest parę miejscowości, gdzie jest dużo ludności francuskiej i gdzie imigrant mówiący po francusku może dać sobie doskonale radę. Dokąd nie nauczy się nowego języka, trzeba znaleźć kogoś w sąsiedztwie, kto mówi po polsku i może pomóc w załatwianiu spraw.

Radzimy zwracać się o pomoc i informacje do urzędów państwowych, organizacji społecznych, ochotniczych /zob. str. 16/ i agencji prywatnych, których krótki opis podajemy poniżej.

W Kanadzie istnieją trzy szczeble władzy państwowej: federalny, prowincjonalny i lokalny. /po dalsze informacje na ten temat zob. str. 124/.

Usługi rządowe są bezpłatne z nielicznymi wyjątkami jak np. wykup pewnych licencji i zezwoleń, lub opłata za uczęszczanie na niektóre kursy. W Kanadzie urzędnikom państwowym jest sądownie wzbronione przyjmować jakiegokolwiek opłatę za swe usługi, albo jakiegokolwiek dary. Ich rodziny lub przyjaciele też nie mogą przyjmować takich darów lub opłat. Jest też niedozwolone jednostkom czy jakimkolwiek instytucjom, obiecywać użyć swojego wpływu, żeby coś dla klienta załatwić w jakiegokolwiek instytucji rządowej. Za złamanie tego prawa grożą kary pieniężne lub nawet więzienie.

Agencje społeczne, prowadzone przez ochotników też udzielają porady bezpłatnie. W Kanadzie nie jest przyjęte dawanie prezentów za tego rodzaju pomoc.

Nie trzeba nigdy wahać się prosić o pomoc lub informacje. Urzędy państwowe i ministerstwa mają obowiązek służyć pomocą wszystkim, którzy się do nich o to zgłoszą. Organizacje społeczne i ochotnicze są po to, żeby ludziom pomagać i każdy ma prawo o to się do nich zwrócić. Może to zaoszczędzić dużo czasu, pieniędzy i kłopotu. Informacji można zasięgnąć w ośrodku informacyjnym, w

kościół, u nauczyciela języka angielskiego, lub w jakiegokolwiek innej instytucji, która okazała się już poprzednio pomocna.

Ogólne informacje o usługach rządowych

Większość ministerstw i urzędów państwowych wydaje broszurki na temat swych usług i działalności. Można je otrzymać bezpłatnie. Listę numerów telefonicznych urzędów lub ministerstw można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: "Government of Canada" lub "Government of Ontario". Korespondencję do każdego ministerstwa rządu prowincji Ontario trzeba wysyłać na adres: Queen's Park, Toronto. Listy do rządu federalnego wysyła się do: Parliament Buildings, Ottawa.

Książki telefoniczne

Telefon jest w Kanadzie niezbędnym środkiem porozumiewania się. Książka telefoniczna podaje nazwiska osób i nazwy firm w porządku alfabetycznym. Wszystkie numery urzędów państwowych są zgrupowane razem pod hasłem: "Rząd" /Government/. Rząd federalny jest umieszczony na pierwszym miejscu pod hasłem: "Government of Canada". Rząd Ontario /Government of Ontario/ jest następny, a na końcu umieszczone są numery władz lokalnych.

Na początku każdej książki telefonicznej zamieszczone są instrukcje w sprawie rozmów zamiejscowych, naprawy aparatów telefonicznych i innych. Na końcu książki jest specjalna sekcja, znana jako "żółta". W Toronto ta sekcja jest wydawana jako oddzielna książka. W "żółtej" sekcji znajdują się numery telefonów i adresy przedsiębiorstw, sklepów, restauracji, kościołów, lekarzy, prawników i wielu innych potrzebnych usług.

Ontaryjskie Ministerstwo Kultury i Rozrywki

Ośrodek dla nowoprzybyłych – Ontario Welcome House

Duży procent imigrantów do Ontario przylatuje wprost na lotnisko w Toronto. Wobec tego rząd Ontario stworzył specjalny ośrodek w tym mieście w celu niesienia im pomocy zaraz po przyjeździe. Na lotnisku witają ich specjaliści przedstawiciele z Wydziału Obywatelstwa /Citizenship Branch/ Ministerstwa Kultury i Rozrywki, często w ich własnym języku, którzy pomagają im załatwić pierwsze formalności i skierowują ich do Ośrodka dla Nowoprzybyłych /Ontario Welcome House/. Ośrodek ten jest otwarty sześć dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku w godzinach 9 rano do 21:00, a w soboty od 10 rano do 17:30. Można się tam zgłaszać o pomoc każdy nowoprzybyły do Ontario, jak również każdy inny stały mieszkaniec tej prowincji.

Wykwalifikowany, wielojęzyczny personel pomaga w załatwieniu takich spraw jak:

- wynajęcie mieszkania
- poszukiwanie pracy: Ośrodek pomaga pisać podania, życiorysy, załatwia tłumaczenia dokumentów i świadectw i ich ocenę przez odpowiednie czynniki kanadyjskie.
- ubezpieczenie chorobowe
- zgłoszenia o dodatek rodzinny
- zapisy na kursy angielskiego na odpowiednim poziomie
- opieka nad dziećmi w czasie gdy matka jest na lekcji

Ośrodek również udziela porad imigracyjnych, rozdaje ubrania dla imigrantów i uciekinierów, którzy znaleźli się w trudnych warunkach i udziela informacji na temat imprez i miejscowych ośrodków kulturalnych.

Po dalsze informacje należy się zwrócić wprost do Ośrodka. Jego adres:

Ontario Welcome House
8 York Street
Toronto, Ontario
Tel. 965-3021

Urzędy lokalne

Jeśli się mieszka poza Toronto, można się zwrócić o pomoc do miejscowego przedstawiciela Ministerstwa Kultury i Rozrywki. Mieszkańcy bardzo odległych miejscowości powinni się skontaktować z najbliższym biurem Ministerstwa Bogactw Naturalnych, dział d/s północnych /Ministry of Natural Resources, Northern Affairs Branch/, adres tego biura można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: "Government of Ontario"

Biuro porad dla obywateli

Biuro porad dla obywateli /Citizens' Inquiry Branch/ udziela porad i informacji na temat wszelkich usług rządu Ontario. Można się tam zgłaszać osobiście, listownie lub telefonicznie. Można pisać po polsku – biuro zatrudnia tłumaczy.

Biuro to wydaje również broszurki informacyjne na temat usług rządowych. Adres biura jest:

Citizens' Inquiry Branch
Ministry of Culture and Recreation
Room M1-50 MacDonald Block
Queen's Park
Toronto M7A 2R9
Tel. 965-3535

Kanadyjskie Ministerstwo Zatrudnienia i Imigracji

Ośrodki zatrudnienia /Canada Manpower Centres/

Radcy /counsellors/ ośrodków zatrudnienia udzielają rady i pomocy imigrantom w ich początkowym okresie w Kanadzie. Często mogą pomóc w znalezieniu mieszkania i pracy. /Dalsze informacje zob. str. 30/.

Biura imigracyjne /Canada Immigration Centres/

Biura imigracyjne udzielają porad w sprawach imigracji, dokumentów i uprawnień imigracyjnych oraz w sprawach sprowadzania krewnych do Kanady. W mniejszych miastach, jeśli nie ma takiego biura, normalnie załatwia te sprawy specjalny urzędnik, który przyjmuje w pewne oznaczone dni w lokalnym ośrodku zatrudnienia.

Adresów ośrodków zatrudnienia i biur imigracyjnych szuka się w książce telefonicznej pod hasłem: "Government of Canada, Departament of Manpower and Immigration."

Najbliższe źródła informacji

Zazwyczaj można uzyskać pomoc i informacje od następujących osób w sąsiedztwie:

Nauczycieli angielskiego /zob. str. 47/
Kierownika szkoły lub nauczycieli
Miejscowych duchownych
Pielęgniarek Publicznej Służby Zdrowia /zob. str. 64/
Lub w miejscowych bibliotekach /zob. str. 58/

Miejscowe ośrodki informacyjne

W większości miast istnieją ośrodki informacyjne, gdzie można zasięgnąć informacji osobiście lub telefonicznie. W mniejszych miejscowościach może być tylko jeden taki ośrodek. W większym mieście będzie prawdopodobnie jedno centralne biuro, które udziela informacji przeważnie telefonicznie. Oprócz tego będą mniejsze dzielnicowe ośrodki informacyjne łatwiej dostępne dla osób, które wolą porozmawiać o swoim problemie osobiście.

Wszystkie te biura udzielają pomocy każdemu, kto się do nich zwróci. Są też ośrodki informacyjne prowadzone przez poszczególne grupy narodowościowe dla osób tego samego pochodzenia.

Ośrodki informacyjne udzielają informacji i objaśnień na temat wszelkich usług rządowych i społecznych. Pomagają imigrantom pisać lub tłumaczyć listy, wypełniać formularze, załatwiać sprawy telefonicznie. W bardziej skomplikowanych i przewlekłych sprawach skierują klienta do odpowiedniego urzędu. Adresy ośrodków informacyjnych są podane w żółtej sekcji książki telefonicznej pod hasłem “Information”.

Organizacje etniczne

Poszczególne grupy narodowościowe /etniczne/ mają czasami swe własne ośrodki pomocy imigrantom. Ośrodki te działają na podobnych zasadach jak ośrodki opisane powyżej. Niektóre z nich można odszukać w książce telefonicznej pod hasłem “Information”. Lokalna polska parafia lub inni Polacy już tu dawniej osiedleni, będą mogli udzielić na ten temat informacji.

Organizacje społeczne

Ośrodki “Y”, świetlice, domy gminne itd. również interesują się problemami imigrantów i starają się im pomóc /zob. str. 68/. W niektórych miastach znajdują się również ośrodki kulturalne i społeczne oparte na zasadzie wielokulturowości. Udzielają one informacji, organizują imprezy i służą pomocą.

Organizacje religijne

Niektóre kościoły i organizacje religijne zajmują się niesieniem pomocy dla nowoprzybyłych. Istnieje tzw. “Narodowy Międzywyznaniowy Komitet Imigracyjny” /The National Interfaith Immigration Committee/, który koordynuje akcję pomocy imigrantom, którą prowadzą różne kościoły. Lokalne komitety tej organizacji wysyłają listy powitalne do nowoprzybyłych imigrantów, podając nazwiska i adresy osób w danej dzielnicy, do których można się zgłosić o pomoc we własnym języku.

Agencje prywatne

Istnieją też prywatne agencje, które udzielają pomocy imigrantom za pewną opłatą. Działalność tych agencji jest często bardzo pożyteczna, jako że obsługują one klientów w ich własnym języku i dobrze znają ich trudności i problemy. Trzeba jednak być ostrożnym, do której agencji się zwrócić. Zdarzają się agencje, którzy nie są uczciwi i którzy pobierają wygórowane opłaty za swe usługi, albo którzy obiecują załatwić sprawy, które nie są do załatwienia. Bywały wypadki, że taki agent został aresztowany i ukarany sądownie. Zanim się więc zwróci o pomoc do którejś z tych agencji, warto popytać się wśród znajomych, która z nich ma opinię uczciwego przedsiębiorstwa.

Pomoc w nagłej potrzebie

W razie wypadku czy nagłej choroby potrzebna jest natychmiastowa pomoc. Wszystkie większe miasta mają pogotowie, do którego można telefonować o natychmiastową pomoc. Numer telefonu tego pogotowia jest wydrukowany dużymi literami na początku książki telefonicznej pod hasłem "Emergency". Można też zatelefonować na centralę telefoniczną i poprosić operatorkę o pomoc. Numer centrali jest "0". Jeśli nie zna się angielskiego trzeba się nauczyć wymawiać choć jedno słowo: "Help" /pomocy/ i podać operatorce swe nazwisko i adres. Jeśli się powie operatorce jakiej się jest narodowości to może jej się uda znaleźć kogoś, kto będzie mógł się rozmówić w danym języku.

Nie trzeba się przestraszyć ani dziwić, jeśli po takim telefonie zjawi się straż pożarna lub policja. Policja nie ma zamiaru nikogo aresztować ale przyjeżdża na pomoc. Straż pożarna ma sprzęt ratunkowy i może udzielić pierwszej pomocy. Policjanci i strażacy są specjalnie wyszkoleni, żeby nieść pomoc w nagłych wypadkach. Należy to do ich obowiązków.

Cieężko chorą lub raną osobę można zawieźć do szpitala o każdej porze dnia i nocy. Wiele szpitali ma specjalne oddziały pogotowia, do których wchodzi się przez oddzielne drzwi nad którymi jest napis: "Emergency". W razie zatrucia trzeba od razu telefonować do szpitala lub wprost jechać na pogotowie. W większych miastach niektóre szpitale mają specjalne ośrodki kontroli trucizn /poison control centres/. Udzielają one porad telefonicznych w wypadkach zatrucia. Operator w centrali telefonicznej /"0"/, albo pod numerem "Emergency", pomoże skontaktować się z takim ośrodkiem.

Policja reaguje szybko na każde wezwanie o pomoc. Nie trzeba nigdy wahać się ich wzywać, albo prosić centralę telefoniczną, żeby ich wezwali.

Jak używać tę książeczkę

W wielu miejscach w tej książeczce podajemy sugestie gdzie zgłaszać się o pomoc i informacje. Można się zwracać o pomoc do ośrodka informacyjnego, kościoła, nauczyciela angielskiego, albo do jakiegokolwiek innej osoby czy instytucji, która potrafi nam przyjsć z pomocą.

Nie trzeba się wahać prosić o radę i informacje. Urzędy państwowe i ministerstwa mają obowiązek służyć pomocą każdemu, kto się do nich zgłosi. Organizacje społeczne istnieją po to, żeby pomagać ludziom i każdy ma prawo się do nich zgłaszać o pomoc. Często zaoszczędzi to dużo czasu, pieniędzy i kłopotu.

Wzmianki o rządzie

W Kanadzie są trzy szczeble władzy państwowej: rząd federalny, rządy prowincjonalne i samorządy lokalne i miejskie. Wszystkie trzy szczeble są tu wymienione wielokrotnie /zob. str. 131/.

ZATRUDNIENIE

Numer ubezpieczenia społecznego	Strona 29
Poszukiwanie pracy	30
Kanadyjskie Ośrodki Zatrudnienia	30
Ogłoszenia w gazetach	30
Przyjaciele i krewni	30
Biura Pośrednictwa Pracy	31
Spotkanie z pracodawcą	31
Tłumaczenia dokumentów	32
Ocena kwalifikacji	32
Dyplomy i świadectwa szkolne	32
Świadectwa zawodowe	32
Kwalifikacje fachowe	33
Pracownicy na rachunek własny	34
Programy przeszkolenia zawodowego	34
Ontaryjski Plan Szkolenia Zawodowego	34
Kursy przygotowawcze dla fachowców	35
Kursy Ministerstwa Zatrudnienia	35
Związki zawodowe	35
Warunki w pracy	36
Godziny pracy	37
Wakacje	37
Minimalna stawka	38
Równość zarobków	38
Urlopy macierzyńskie	38
Minimalny wiek pracowników	39
Bezpieczeństwo w pracy	39
Potrącenia	39
Wykaz zarobków	39
Dyskryminacja	39
Ubezpieczenie od bezrobocia	40
Zasiłki	40
Prawo do zasiłku dla bezrobotnych	40
Świadectwo pracy	40
Podanie o zasiłek	41
Warunki otrzymania zasiłku	41
Okres wstępny	41
Sprawozdania	41
Wypłata zasiłku	42
Odwołania	42
Podatek dochodowy	42
Dalsze informacje	42
Odszkodowania dla pracowników	42
Wysokość odszkodowania	43
Odszkodowanie dla rodziny	43
Pomoc lekarska dla poszkodowanego	43
Pierwsza pomoc	44
Rehabilitacja pracowników	44
Ubezpieczenie dla chorych i odszkodowanie	44
Dalsze informacje	45

Zatrudnienie

Dla nowego imigranta jednym z najważniejszych problemów po przyjeździe jest znalezienie pracy. Na początku nie jest zawsze łatwo znaleźć pracę we własnym zawodzie i można być zmuszonym do przyjęcia pracy, która nie odpowiada naszemu wykształceniu i przygotowaniu. Może też trzeba będzie pogodzić się z niższym wynagrodzeniem niż się spodziewało. Jeśli się szuka pracy tymczasowej też nie jest z tym łatwo, ponieważ pracodawcy niechętnie zatrudniają pracowników, którzy prawdopodobnie nie zostaną u nich długo.

Ponieważ w Kanadzie zimy są bardzo ostre nie można wykonywać niektórych robót w tym sezonie. Z tego powodu bezrobocie zawsze wzrasta w okresie zimowym.

Dużo łatwiej znaleźć pracę jeśli się zna angielski. Są kursy angielskiego rządowe i inne na które można uczęszczać. /str. 46/.

Numer ubezpieczenia społecznego

Żeby móc podjąć jakąkolwiek pracę, która objęta jest ustawą o ubezpieczeniu od bezrobocia /Unemployment Insurance Act — zob. str. 40/ trzeba posiadać Numer Ubezpieczenia Społecznego. /Social Insurance Number/ Numer ten jest potrzebny przy wypełnianiu wszystkich innych formularzy rządowych. W momencie kiedy ta książeczka jest oddawana do druku formularze na podania o ten numer można otrzymać w każdym biurze Urzędu Ubezpieczenia od Bezrobocia, w każdym Ośrodku Zatrudnienia, lub na pocście. Trzeba go wypełnić i wysłać pocztą. To może się zmienić. Ponieważ było masę nadużyć ze strony osób, które nie są stałymi imigrantami w Kanadzie i nie mają prawa tutaj pracować, a które dostały Numery Ubezpieczenia Społecznego nielegalnie, Minister Zatrudnienia i Imigracji ogłosił plan ustawy według której można będzie ten numer otrzymać tylko wtedy, jeśli się zgłosi osobiście w którymś z Ośrodków Zatrudnienia i przedstawi dowód, że się ma do tego prawo.

Jest również nielegalne posiadać więcej niż jeden Numer Ubezpieczenia Społecznego. Jeśli zgubi się swoją własną legitymację z tym numerem, trzeba wypełnić formularz z podaniem o nową, ale trzeba koniecznie na nim zaznaczyć, że jest to podanie o nową legitymację a nie o nowy numer.

Legitymacja z Numerem Ubezpieczenia Społecznego jest pewnego rodzaju dowodem osobistym ale *nie jest* to pozwolenie na pracę, mimo tego, że prawie wszyscy pracownicy muszą ją mieć. Ktoś kto jest tylko tymczasowo w Kanadzie nie może posiadać takiej legitymacji, chyba że ma specjalne pozwolenie z Ministerstwa Zatrudnienia i Imigracji.

Poszukiwanie pracy

Kanadyjskie Ośrodki Zatrudnienia /Canada Manpower Centres/

Gdy się szuka pracy albo gdy się potrzebuje porady na temat typu zatrudnienia w Kanadzie, do którego jest się najlepiej przygotowanym trzeba się zwrócić do najbliższego Ośrodka Zatrudnienia. Takie ośrodki są we wszystkich większych miejscowościach w Kanadzie. Są to urzędy państwowe i ich usługi są bezpłatne. Zatrudniają one doradców z którymi można przedyskutować swoje możliwości i trudności, którzy mogą skierować do pracy albo na dalsze przeszkolenie, a w niektórych wypadkach pomóc finansowo w przeniesieniu się do innej miejscowości jeśli istnieje tam możliwość zatrudnienia.

Adres najbliższego Ośrodka Zatrudnienia można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem "Government of Canada – Department of Immigration."

Ogłoszenia w gazetach

Można szukać pracy poprzez ogłoszenia w gazetach. Prace są ogłaszane w gazetach kanadyjskich w specjalnej sekcji, która się nazywa "Help Wanted". /Poszukuje się Pracowników/ Warto też sprawdzić w polskich gazetach lokalnych czy nie ma w nich jakiegoś ogłoszenia o pracy. Gazety te można zwykle kupić w kiosku z gazetami, w sklepach polskich albo wprost w redakcji. Adres redakcji można znaleźć w książce telefonicznej w żółtej sekcji pod hasłem "Newspapers".

Przyjaciele i krewni

Krewni i przyjaciele, jak również i inni rodacy mogą często nam pomóc w znalezieniu pracy.

Biura Pośrednictwa Pracy

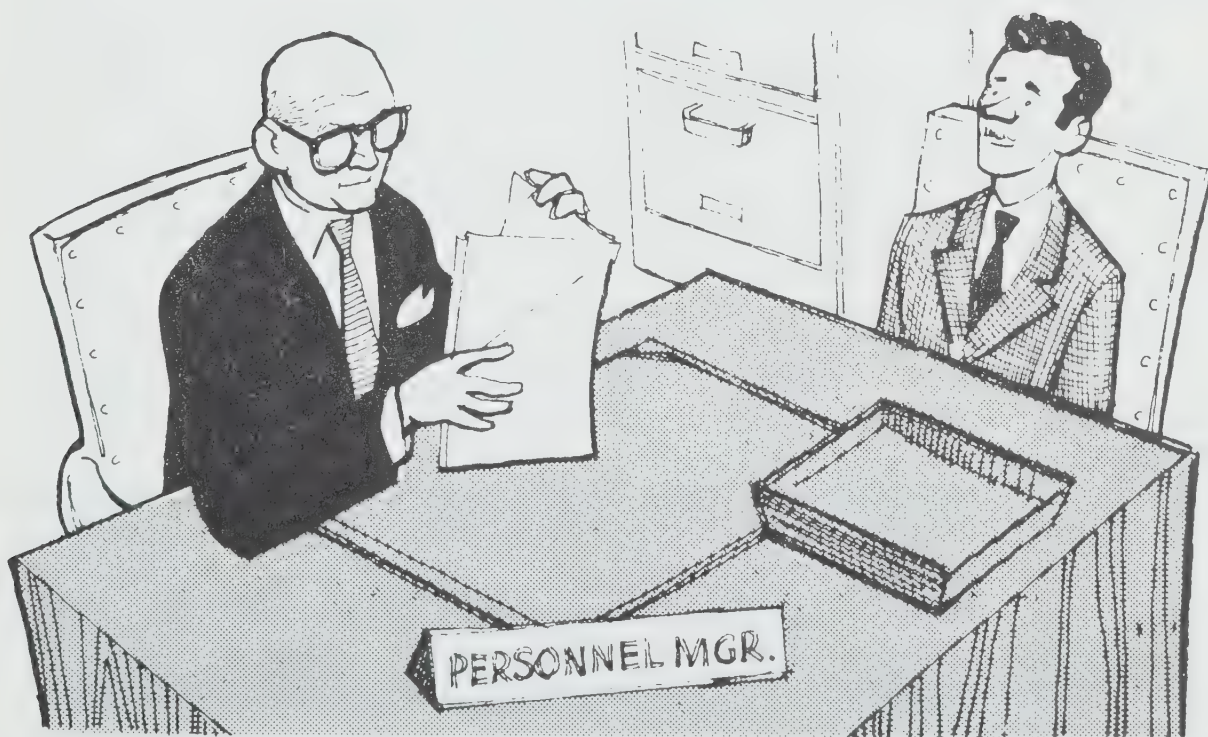
Istnieją również prywatne biura pośrednictwa pracy, które prowadzone są dla zysku. W większości wypadków opłaty za swe usługi pobierają te biura od pracodawcy, ale w niektórych wypadkach od poszukującego pracy. Najczęściej zdarza się to w wypadku poszukujących pracy domowej, przy gotowaniu, sprzątaniu, czy opiece nad dziećmi. Zależy to od rodzaju licencji, którą taka agencja otrzymała od władz. Wysokość opłat, które taka agencja może pobierać za swe usługi jest również kontrolowana przez Rząd. Niektóre z nich zajmują się tylko jednym rodzajem prac. Inne pomagają w poszukiwaniu każdej pracy.

Trzeba być ostrożnym, gdy się ma do czynienia z kimkolwiek kto ofiarowuje pomoc w znalezieniu pracy za opłatą. Jeśli się nie jest pewnym czy taka agencja jest godna zaufania można to sprawdzić w odpowiedniej sekcji Ministerstwa Pracy pod adresem:

Employment Standards Branch
Ministry of Labour
400 University Avenue
Toronto, Ontario
Tel. 965-5251

Spotkanie z pracodawcą

Gdy się wybiera na spotkanie z pracodawcą trzeba wziąć ze sobą wszelkie dokumenty dotyczące wykształcenia i praktyki zawodowej, jak również tłumaczenia opinii poprzednich pracodawców. Jeśli mogą być trudności w porozumieniu się z pracodawcą dobrze jest wziąć ze sobą tłumacza. Ważnym też jest przyjść na spotkanie punktualnie.

Tłumaczenie dokumentów

Często trzeba mieć tłumaczenia dokumentów jak: dyplomy, świadectwa, zaświadczenia z pracy, metryki urodzenia lub ślubu. Rząd Ontario tłumaczy te dokumenty bezpłatnie w granicach pięciu dokumentów na osobę. Dokumenty do tłumaczenia trzeba wysłać lub zanieść osobiście do:

Translation Bureau
Ministry of Culture and Recreation
Room M1-50
MacDonald Block
900 Bay Street
Toronto M7A 2R9
Tel. 965-2891

Jeśli się wysyła jakiś dokument pocztą, konieczne jest wysłać go listem poleconym. Zostanie on odesłany również listem poleconym. Dobrze jest zrobić fotokopię dokumentu zanim się go wyśle. Jest dużo różnych biur i zakładów usługowych, które tanio i na poczekaniu wykonują takie fotokopie. Niektóre biblioteki mają maszyny do kopiowania, na których można samemu zrobić potrzebne fotokopie za małą opłatą. Również wyżej wymienione Biuro Tłumaczeń może wykonać fotokopie dokumentów lub ich tłumaczeń, jeśli uzna to za uzasadnione. Można tam pisać po polsku. Na tłumaczenie czeka się około 10 dni.

Ocena kwalifikacji

Dyplomy i świadectwa szkolne

Imigranci, którzy ukończyli szkołę podstawową lub średnią i którzy obecnie szukają pracy w Kanadzie, mogą zwrócić się o ocenę swych świadectw do specjalnego biura Rządu ontaryjskiego pod adresem:

Information Systems and Records Branch
Ministry of Education
18th Floor, Mowat Block
Queen's Park
Toronto M7A 1L2
Tel. 965-1356

Świadectwa zawodowe

Imigranci, którzy uczęszczali na studia wyższe w swym kraju, ale ich nie ukończyli, powinni zwrócić się o ocenę swych świadectw do któregoś uniwersytetu lub szkoły wyższej.

Imigranci, którzy ukończyli wyższe studia zawodowe poza Kanadą muszą zwrócić się do odpowiednich instytucji w Ontario o zatwierdzenie swych kwalifikacji. Bez tego nie mogą praktykować tu swego zawodu. Ośrodek Zatrudnienia skieruje do odpowiedniego biura stowarzyszenia zawodowego, które poinformuje jakie kroki trzeba powziąć, żeby uzyskać prawo praktykowania danego zawodu w Ontario i jakie są możliwości pracy w międzyczasie. Czasem trzeba będzie przejść jeszcze jakieś przeszkolenie, czasem wystarczy tylko zdać jakiś egzamin.

Jeśli chodzi o nauczycieli, którzy zdobyli swój dyplom poza Ontario, to czasami mogą oni otrzymać specjalne zezwolenie na nauczanie w Ontario. Po dalsze informacje na ten temat należy się zwrócić do Ontaryjskiego Ministerstwa Szkolnictwa pod adresem:

Information System and Records Branch
Ministry of Education
18th Floor, Mowat Block, Queen's Park
Toronto M7A 1L2
Tel. 965-2234

Jeśli się wysyła pocztą oryginały swych świadectw trzeba je wysłać listem poleconym.

Czasem organizuje się specjalne kursy języka angielskiego dla małej grupy imigrantów w celu przygotowania ich do egzaminów w ich zawodzie. Można poinformować się na ten temat w każdym ośrodku gdzie odbywają się lekcje angielskiego.

Kwalifikacje fachowe

Rzemieślnicy wykwalifikowani powinni zwrócić się o ocenę swych kwalifikacji do najbliższego biura Działu Szkolenia Zawodowego Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego /Industrial Training Branch of the Ministry of Colleges and Universities/.

Żeby móc pracować w pewnych fachach konieczne jest świadectwo kwalifikacyjne. Do tej grupy należą: elektrycy, hydraulicy, ślusarze, blacharze, technicy chłodnictwa i klimatyzacji, fryzjerzy, zegarmistrze i niektórzy mechanicy samochodowi.

Żeby otrzymać świadectwo kwalifikacyjne trzeba zdać odpowiedni egzamin. W niektórych wypadkach konieczne jest także pozwolenie władz lokalnych /licencja/ na wykonywanie danego zawodu. Uprawianie w. wymienionych zawodów bez licencji /chyba, że się jest czeladnikiem/ jest niedozwolone i grozi za to kara pieniężna, która może być wysoka.

Dział Szkolenia Zawodowego /Industrial Training Branch/ ma prawo po zdaniu specjalnego egzaminu praktycznego, wydać kandydatowi czasowe pozwolenie na pracę w danym zawodzie na okres potrzebny mu na przygotowanie się do właściwego egzaminu kwalifikacyjnego. Egzamin ten może odbyć się w języku angielskim lub francuskim. W niektórych miastach istnieją kursy wieczorowe, które za małą opłatą przygotowują do egzaminów fachowców, którzy przybyli tu z innych krajów. Warto zapisać się na taki kurs, zwiększa on o wiele szanse zdania egzaminu. Miejscowe biuro Działu Szkolenia Zawodowego może poinformować gdzie odbywają się te kursy.

Gdy się idzie na egzamin /pisemny/ można wziąć ze sobą tłumacza pod warunkiem, że nie jest to ktoś kto zna się na fachu, z którego jest ten egzamin. Nikt nie może służyć jako tłumacz przy egzaminie w danym fachu częściej niż raz na rok, a nigdy więcej niż dwa razy do roku, nawet jeśli są to różne fache. Zanim weźmie się kogoś ze sobą na egzamin jako tłumacza, trzeba się upewnić, że nie wypełnił jeszcze dozwolonej mu kwoty tłumaczeń na ten rok. Lokalny ośrodek informacyjny, kościół, lub ktoś ze znajomych powinien móc polecić jakiegoś tłumacza i również znać jego stawki. Mogą one być bardzo wysokie. Po informacji na temat różnych fachów i wymogów z nimi związanych, trzeba się zgłosić do

najbliższego biura Działu Szkolenia Zawodowego. W Toronto biuro to zatrudnia wielojęzyczny personel. W mniejszych miejscowościach lepiej wziąć ze sobą tłumacza. Można też zwrócić się listownie do głównego biura w Toronto. Można pisać po polsku. Dokumenty trzeba wysyłać listem poleconym aby zabezpieczyć je przed zaginięciem. Adres tego biura:

Industrial Training Branch,
Ministry of Colleges and Universities
558 Yonge Street,
Toronto, Ont. M4Y 1Y7
Tel. 965-4211

Pracownicy na rachunek własny

Imigranci, którzy mają zamiar otworzyć własne przedsiębiorstwa powinni zasięgnąć porady w tej sprawie w specjalnym biurze Ministerstwa Przemysłu pod adresem:

Small Business Operations Division
Ministry of Industry and Tourism
Hearst Block, Queen's Park,
900 Bay Street, Toronto M4A 1S8
Tel. 965-5711

Programy przeszkolenia zawodowego

Ontaryjski Plan Szkolenia Zawodowego

W celu nauczenia się fachu można zacząć pracować jako terminator /apprentice/ w tym zawodzie. Terminator przechodzi program praktycznej nauki zawodu w pracy, jak również naukę teoretyczną na specjalnym kursie. Terminowanie ma na celu wyszkolenie w pełni wykwalifikowanego fachowca-czeladnika /journeyman/. Terminatorem może zostać każdy /mężczyzna lub kobieta/, kto skończył 16 lat i ukończył 8 klas szkoły podstawowej lub odpowiednik tego.

Fachy wymienione na str. 33 może uprawiać tylko ktoś, kto ukończył odpowiednie przeszkolenie /termin/ i zdał wymagane egzaminy i w ten sposób uzyskał obowiązujące świadectwo kwalifikacyjne /licencję/. Niektóre zawody /murarze, tynkarze, kucharze, obsługa chemicznych maszyn pralniczych, obsługa ciężkich maszyn, technicy radio-telewizyjni/nadają tak zw. "Świadectwa nieobowiązujące" /"Voluntary Certification"/. Po odbyciu praktyki w zawodzie jako terminator, albo na podstawie praktyki odbytej w jakimś innym kraju, można zgłosić się do Działu Szkolenia Zawodowego o świadectwo kwalifikacyjne w danym fachu. Trzeba wtedy zdać specjalny egzamin kwalifikacyjny. Jeszcze inne fachy mają program przeszkolenia jako terminator, ale nie wydają świadectw kwalifikacyjnych.

Terminator jest płatny w czasie nauki, i jego zarobki wzrastają w miarę postępu nauki. Program szkolenia trwa od dwóch do pięciu lat, zależnie od fachu.

*Kursy przygotowawcze dla fachowców /zob. str. 49/
Kursy Ministerstwa Zatrudnienia*

Rząd Federalny przeznacza pewne fundusze na przeszkolenie zawodowe dla osób, które bez takiego przeszkolenia mają trudności w znalezieniu zatrudnienia. Kursy te są prowadzone przez Ontaryjskie Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego /Ministry of Colleges and Universities/, ale żeby się dostać na taki kurs, trzeba być skierowanym przez Ośrodek Zatrudnienia /Manpower Centre/. W niektórych wypadkach student takiego kursu ma prawo do zasiłku pieniężnego.

Są trzy rodzaje przeszkolenia:

1. Kursy doksztalające mające na celu podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia ucznia. Trwają one do 52 tygodni.
2. Kursy fachowe, trwające również do 52 tygodni, które mają na celu przeszkolenie fachowe. Prowadzone są one po angielsku ale na żądanie mogą odbywać się po francusku.
3. Kursy języka – 24 tygodniowe, całodzienne kursy angielskiego dla imigrantów, którzy muszą poznać język zanim będą mogli podjąć pracę zawodową.

Żeby zostać przyjętym na któreś z tych przeszkoleń, trzeba być przynajmniej o jeden rok starszym niż obowiązkowy wiek szkolny /w Ontario – 16 lat/ i trzeba nie uczęszczać do szkoły przynajmniej od roku. W sprawie uzyskania kursu należy zwrócić się do lokalnego Ośrodka Zatrudnienia /Manpower Centre/.

Związki zawodowe

Związek zawodowy /Trade Union/ jest to organizacja pracowników istniejąca w celu pertraktowania z pracodawcą na temat wynagrodzenia, zażaleń, godzin i warunków pracy. Związki zawodowe reprezentują ludzi pracujących wobec rządu i starają się wpłynąć na jego politykę w takich sprawach jak podatki, ubezpieczenie od bezrobocia, emerytury, itd.

Prawo należenia do związku zawodowego i brania udziału w jego działaniu jest zagwarantowane ustawowo. Niektóre związki są zorganizowane za aprobatą pracodawcy. Wiele zostaje najpierw zatwierdzonych przez Ontaryjską Komisję, która zajmuje się regulacją stosunków w pracy /Ontario Labour Relations Board/. W momencie gdy związek zostaje zatwierdzony, pracodawca ma obowiązek pertraktować z przedstawicielami związku w celu ustalenia warunków pracy w danej firmie.

Fabryka czy przedsiębiorstwo, w którym pracownicy należą do związku zawodowego, ma przeważnie swą własną zakładową radę związkową /union local/, która reprezentuje tych pracowników. Każde miasto, albo dystrykt ma swą Radę Pracy /Labour Council/ do której rady zakładowe wysyłają swych delegatów.

Ontaryjska Federacja Pracy /Ontario Federation of Labour/ jest centralną organizacją pracy w Ontario a Kanadyjski Kongres Pracy /Canadian Labour Congress/ jest centralną organizacją narodową. Te organizacje centralne, oprócz tego że działają w imieniu lokalnych związków zawodowych, również dbają o interesy ruchu pracy na polu prowincjonalnym czy narodowym. Starają się o to, żeby prawo kanadyjskie stało w obronie ogółu pracowników i w tym celu starają się wywierać presję na rząd.

Czasami przynależność do związku nie jest przymusowa. Ale są wypadki, że pracodawca zawiera umowę ze związkiem zawodowym na mocy której nikt, kto nie jest członkiem związku zawodowego nie może zostać zatrudniony w danej firmie. Taka umowa normalnie nazywa się “closed shop” /zakład zamknięty/.

Większość związków zawodowych, których członkowie należą do fachów które wymagają specjalnych kwalifikacji i licencji, przyjmuje takiego fachowca na członka związku, w momencie gdy jego kwalifikacje zostaną zatwierdzone przez Dział Szkolenia Zawodowego. Ale niektóre związki zawodowe żądają od kandydata na członka wyższy stopień przygotowania niż wymaga tego regulamin rządowy. Z tego powodu jest czasami trudno zostać członkiem związku zawodowego mimo tego, że zdało się egzaminy ustanowione przez Dział Szkolenia Zawodowego.

Gdy się zostaje zapisanym do związku zawodowego, trzeba zapłacić wpisowe a potem płacić składki miesięczne.

Ugody między pracownikami a ich pracodawcą są podpisywane na pewien określony czas, dwa lata, trzy albo pięć. Po upływie tego czasu umowa wygasa i pertraktuje się o zawarcie nowej.

Jeśli pertraktacje między pracodawcą i pracownikami nie przyniosą rezultatów, jedna albo druga ze stron może zwrócić się do rządu o naznaczenie kogoś bezstronnego, który by rozstrząsał sprawę i pomógł osiągnąć nową umowę.

Jeśli i to nie przyniesie oczekiwanej zgody, pracownicy mają prawo strajku, to znaczy odmówić powrotu do pracy, aż pracodawca zgodzi się na warunki, które im będą odpowiadać. W czasie strajku pracownicy często dostają pewne wynagrodzenie od swego związku zawodowego, ale zawsze wynosi ono mniej niż ich normalne wynagrodzenie za pracę. Pracodawcy też czasami urządzają tak zw. “lockout” tj. zamykają przedsiębiorstwo i nie pozwalają pracownikom wrócić do normalnej pracy aż umowa zostanie podpisana. W takim wypadku pracownicy nie dostają żadnego wynagrodzenia.

Po dalsze informacje trzeba zwrócić się do swej lokalnej rady pracy której adres jest prawdopodobnie podany w żółtej sekcji książki telefonicznej pod hasłem “Labour Organizations”. Można też zwrócić się listownie albo telefonicznie do Ontaryjskiej Federacji Pracy pod adresem:

The Ontario Federation of Labour
15 Gervais Drive,
Don Mills, Ontario
Tel. 429-2731

Warunki w pracy

W Ontario istnieją pewne ustalone normy jeśli chodzi o wynagrodzenia i godziny pracy. Zostały one ustanowione w celu ochrony praw tak pracowników jak i pracodawców. Większość pracowników podlega prawom ustanowionym przez Ontaryjskie Ministerstwo Pracy. Ale są pewne zawody i przedsiębiorstwa, jak banki, linie lotnicze, koleje, transport lotniczy i radio, których działanie obejmuje wszystkie prowincje. Te podlegają prawom federalnym ustanowionym przez Federalne Ministerstwo Pracy. Warunki pracy ustalone przez rząd prowincjonalny są bardzo zbliżone do obowiązujących w przedsiębiorstwach i instytucjach objętych prawem federalnym. Są wypadki gdy te dwa ustawodawstwa różnią się między sobą, poniżej podajemy wzmianki na ten temat.

Zostały również ustanowione kary względem pracodawców, którzy łamią te prawa. Są sposoby ściągnięcia zaległych poborów od pracodawcy, który ociąga się z ich wypłaceniem. Dotyczy to również wynagrodzenia za godziny nadliczbowe i za niewykorzystane wakacje.

Jeśli pracodawca nie przestrzega prawa, tylko pracownicy mogą go pociągnąć do odpowiedzialności. Nikt inny nie może zgłosić zażalenia w tej sprawie.

Jeśli pracuje się w przedsiębiorstwie lub innej instytucji, która podlega prawom Ontario, trzeba zwrócić się w tej sprawie do biura Ontaryjskiego Ministerstwa Pracy pod adresem:

Employment Standards Branch
Ontario Ministry of Labour
400 University Avenue
Toronto, Ontario
Tel. 965-5251

Pracownicy przedsiębiorstw i instytucji podlegających prawom federalnym, powinni się zwrócić do:

Labour Standards Branch
Canada Department of Labour
Arcade Building
74 Victoria Street
Toronto, M5C 2A5
Tel. 369-3926

Godziny pracy

Według prawa w Ontario nie wolno wymagać od pracowników, żeby pracowali więcej niż sześć dni na tydzień i osiem godzin dziennie, tj. więcej niż 48 godzin tygodniowo. Większość osób pracuje 40 godzin tygodniowo. Ale wielu pracodawców otrzymało specjalne pozwolenie z Ministerstwa Pracy na to, żeby ich pracownicy mogli pracować godziny nadliczbowe. Pracownik, który przepracował ponad 44 godziny na tydzień musi mieć zapłacone /za wszystkie extra godziny/ półtorej stawki.

Kanadyjskie Ustawodawstwo o Pracy /Canada Labour Code/ któremu podlegają wszyscy pracownicy instytucji i przedsiębiorstw, podlegających prawu federalnemu, wymaga aby żaden pracownik nie pracował dłużej niż 8 godzin dziennie, lub 40 godzin na tydzień i żeby miał przynajmniej jeden pełny dzień w tygodniu wolny od pracy. Za godziny nadliczbowe trzeba płacić nie mniej niż półtorej stawki. Są jednak przewidziane pewne wyjątki.

Wiele osób pracuje pięć dni w tygodniu i soboty oraz niedziele ma wolne. Jeśli jednak ktoś pracuje w przedsiębiorstwach lub instytucjach, które muszą być otwarte nawet i w niedziele, jak np. szpitale, restauracje, linie autobusowe i kolejowe, to może mieć inne dni tygodnia wolne od pracy.

Wakacje

Prawo nakazuje, że każdy pracownik po przepracowaniu 12 pełnych miesięcy, dla tego samego pracodawcy musi mieć przynajmniej dwa tygodnie płatnych wakacji. Ma również prawo do dwóch tygodni płatnych wakacji w każdym

następnym roku. Wypłata wakacyjna musi wynosić przynajmniej 4% całości poborów, które otrzymał w ciągu tych dwunastu miesięcy pracy za które należy mu się wakacje.

Stali pracownicy, którzy nie są na pełnym etacie również mają prawo do płatnych wakacji. Jeśli są to pracownicy tymczasowi, nawet jeśli pracowali tylko jeden dzień mają prawo do płacy wakacyjnej kiedy opuszczają dane miejsce pracy.

Oprócz płatnych wakacji, jest również siedem dni w roku, które są świętami państwowymi wolnymi od pracy. Jeśli ktoś musi pracować w któryś z tych dni, należy mu się wynagrodzenie, które ma wynosić dwa i pół raza normalnej stawki /normalne pobory, plus półtorej stawki za każdą godzinę przepracowaną w ten dzień/, albo jakiś inny płatny dzień wolny od pracy.

Minimalna stawka

Oba Ministerstwa Pracy federalne i prowincjonalne, ustanawiają minimalne stawki dozwolone w Ontario. Bieżące stawki znajdują się na dodatkowej stronie, na końcu tej książeczki. Są specjalne stawki dla osób, które uczą się zawodu, dla studentów i pracowników sezonowych.

Równość zarobków

Według prawa w Ontario kobiety i mężczyźni, którzy wykonują tę samą pracę muszą otrzymać to samo wynagrodzenie.

Informacje na temat prawodawstwa dotyczącego kobiet można otrzymać w kilku językach z Biura d/s Kobiet pod adresem:

The Women's Bureau
Ontario Ministry of Labour
400 University Avenue
Toronto, Ontario
Tel. 965-1537

Urlopy macierzyńskie

Prawo w Ontario stanowi, że pracownica, która jest w ciąży i która pracowała dla tego samego pracodawcy pełne 12 miesięcy i nie przerwała pracy do ośmiu tygodni przed oczekiwanym porodem, ma prawo zwrócić się do tego pracodawcy o siedemnastotygodniowy urlop bezpłatny. Po upływie tego czasu, pracownica ma prawo wrócić na to samo albo równoważne stanowisko, o poborach nie mniejszych, niż te które pobierała przed odejściem na urlop.

Pracownica ma prawo pobierać zasiłek dla bezrobotnych /Unemployment/ w czasie tego urlopu.

Istnieją pewne przepisy jeśli chodzi o długość urlopów bezpłatnych, na temat koniecznych świadectw lekarskich, terminu, w którym należy pracodawcę zawiadomić o konieczności takiego urlopu i o dacie zamierzonego powrotu do pracy. Po dalsze szczegóły należy się zwrócić do urzędów wymienionych na str. 37.

Minimalny wiek pracowników

W Ontario dzieci muszą uczęszczać do szkoły do lat 16 lecz za zgodą rodziców i szkoły młodzież szkolna w wieku 14 i 15 lat może pracować parę godzin tygodniowo lub nawet na pełnym etacie w czasie godzin szkolnych jeśli konieczny program nauczania realizuje na kursach wieczorowych lub korespondencyjnych.

Dalsze szczegóły na ten temat można uzyskać od dyrektora szkoły.

Bezpieczeństwo w pracy

W Ontario istnieją bardzo ostre prawa, które mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa pracowników przy pracy w fabrykach i przemyśle budowlanym. Imigranci, zwłaszcza ci którzy nie potrafią przeczytać napisów na temat bezpieczeństwa w pracy, powinni dowiedzieć się dokładnie jakie w danym zakładzie pracy obowiązują przepisy bezpieczeństwa. Kopię tych przepisów można otrzymać od szefa w pracy lub urzędnika związku zawodowego.

Pracownicy, którzy mają wypadek przy pracy, lub którzy zachorują w wyniku warunków pracy, dostają odszkodowanie według Ustawy o Odszkodowaniu dla Pracowników /Workmen's Compensation Act/.

Jeśli warunki w pracy są sprzeczne z przepisami bezpieczeństwa, trzeba na ten temat zgłosić zażalenie. Nie wolno zwolnić pracownika za to, że zgłosił takie zażalenie.

Potrącenia

Gdy się dostanie swoją wypłatę, może się ona wydawać mniejsza niż być powinna z powodu potrąceń, które pracodawca pobiera wprost z gaży i odsyła do odpowiednich urzędów. W ten sposób potręcane są składki na podatek dochodowy, emeryturę, ubezpieczenie od bezrobocia i zdrowotne /Opisujemy je w dalszych rozdziałach/. Może też być potrącona pewna suma na firmowy fundusz emerytalny, na który część składek płaci pracownik a część pracodawca. Mogą być również składki na związek zawodowy i na fundusz koleżeński, z którego kupuje się prezenty dla kolegów, którzy opuszczają pracę lub są chorzy.

Wykaz zarobków

Do każdej wypłaty, pracodawca musi dołączyć wykaz zarobków na piśmie, podając stawkę na podstawie której pobory zostały obliczone, okres za który dana gaża się należy, dokładną sumę ogólną gaży i wysokość oraz cel wszystkich potrąceń.

Dyskryminacja

Ontaryjski Kodeks Praw Człowieka /Ontario Human Rights Code/ stwierdza, że wszelka dyskryminacja ze względu na rasę, religię, kolor skóry, narodowość lub pochodzenie jest niedozwolona /zob. str. 112/.

Ubezpieczenie od bezrobocia /Unemployment Insurance/

Prawie wszyscy pracownicy w Kanadzie płacą składki na Fundusz Ubezpieczenia od Bezrobocia, z którego mogą pobierać zasiłek w wypadku bezrobocia. Również pracodawcy wpłacają składki na ten fundusz. Składki pracowników są potrącane z ich pensji i wysyłane przez pracodawcę wprost do Ministerstwa Dochodów Państwowych /Department of National Revenue/. Fundusz Ubezpieczenia od Bezrobocia jest administrowany przez rząd federalny, który również wpłaca pewne sumy kiedy stan bezrobocia w Kanadzie przekroczy pewien określony procent siły roboczej.

Zasiłki

Sumę zasiłków, którą można pobierać z Funduszu Bezrobocia i okres czasu w ciągu którego można je pobierać, zależy od przeciętnych zarobków i długości czasu w którym płacono się składki. Wysokość składek zależy od wysokości pborów.

Jeśli pobiera się ten zasiłek przez dłuższy okres czasu, można wyczerpać całą sumę jaka się w danym wypadku należy. Dopiero po wznowieniu pracy i ponownym opłaceniu składek przez pewien okres, ma się prawo do pobierania zasiłku.

Aby się dowiedzieć szczegółów na temat obecnych stawek i zasiłków trzeba się skontaktować z lokalnym Biurem Komisji Ubezpieczenia od Bezrobocia /Unemployment Insurance Commission/, adres którego można znaleźć w książce telefonicznej, pod hasłem: "Government of Canada".

Prawo do zasiłku dla bezrobotnych

Można pobierać zasiłek dla bezrobotnych jeśli się straciło pracę, lub jeśli nie może się pracować z powodu choroby lub ciąży, pod warunkiem że się wpłaciło dostateczną ilość składek na Fundusz Bezrobocia. Osoby, które idą na emeryturę mając 65 lat, mogą też w pewnych wypadkach pobierać ten zasiłek. Wysokość tego zasiłku zależy od wysokości ich składek.

Jeśli opuszcza się samemu pracę bez dostatecznie ważnego powodu, albo jeśli zostało się zwolnionym z pracy za nieodpowiednie zachowanie, można mieć trudności w uzyskaniu zasiłku przed upływem 6 tygodni od zakończenia pracy. Może się również zdarzyć, że prawo do zasiłku zostanie zawieszone na okres nieograniczony jeśli warunki wymagane przez Ustawę o Ubezpieczeniu od Bezrobocia nie są wypełnione. Kandydat na zasiłek, ma jednak prawo odwołać się od takiej decyzji do specjalnej niezależnej komisji, która na nowo rozpatrzy jego sprawę. Zadaniem tej komisji jest piecza nad sprawiedliwością i bezinteresownością decyzji w sprawach dotyczących bezrobocia.

Jeśli się dostaje odszkodowanie za wypadek w pracy od Komisji Odszkodowań dla Pracowników /Workmen's Compensation Board/, nie ma się prawa do zasiłku dla bezrobotnych. Ale jeśli nie jest to odszkodowanie pełne lecz częściowe, można również otrzymać częściowy zasiłek dla bezrobotnych.

Świadectwo pracy /"Record of Employment"/

Gdy się odchodzi z pracy, trzeba zawsze wziąć od pracodawcy świadectwo,

które wyszczególnia jak długo na danym miejscu się pracowało, powód opuszczenia pracy i sumę zarobków za ostatnie 20 tygodni. Jeśli się tylko zmienia pracę na inną, trzeba to świadectwo zachować dla siebie na wypadek, gdyby kiedyś musiało się składać podanie o zasiłek dla bezrobotnych. Urząd, który przyznaje te zasiłki wymaga przedstawienia tych świadectw.

Podanie o zasiłek dla bezrobotnych

Trzeba się zgłosić do najbliższego biura Komisji Ubezpieczenia od Bezrobocia o pomoc w wypełnieniu odpowiednich formularzy. Trzeba koniecznie przynieść ze sobą świadectwo pracy. Ale jeśli się go nie posiada to i tak trzeba te formularze wypełnić i złożyć, bo data od której zasiłek zostanie wypłacony zależy od daty złożenia podania. Jeśli w miejscowości w której się mieszka nie ma biura Komisji Ubezpieczenia od Bezrobocia, trzeba zatelefonować do najbliższego biura i poprosić o przysłanie odpowiednich formularzy /Application for Benefit/. Można je również dostać w Ośrodku Zatrudnienia /Manpower Centre/ lub na poczcie. Formularze trzeba wypełnić jak najwyraźniej podając swe nazwisko, numer ubezpieczenia społecznego i numer swego telefonu jeśli się go posiada.

Trzeba wysłać te formularze natychmiast i jeśli możliwe załączyć swe świadectwa pracy.

Jeśli nie wypełni się formularzy wyraźnie i zwleka się z ich wysłaniem opóźni to datę od której będzie się mogło pobierać zasiłek.

Warunki otrzymania zasiłku

Żeby móc pobierać zasiłek dla bezrobotnych, trzeba być bezrobotnym, ale trzeba być gotowym do przyjęcia każdej odpowiedniej pracy, jeśli ktoś nam ją oferuje. Trzeba być fizycznie zdolnym do pracy. Wyjątki stanowią wypadki choroby lub ciąży.

Okres wstępny

Pierwsze dwa tygodnie po stracie pracy stanowią okres wstępny, w ciągu którego nie dostaje się zasiłku.

Sprawozdania

Mniej więcej w tydzień po wysłaniu podania o zasiłek dostaje się specjalny formularz do wypełnienia. Jest to sprawozdanie /Claimant's Report/ za okres dwu lub jedno-tygodniowy. Trzeba na tym formularzu podać dokładne informacje czy się nie pracowało w czasie tego okresu, jeśli tak to ile się zarobiło i ile dni. Trzeba też zaznaczyć czy były jakieś dni w których nie było się gotowym podjąć pracy. Nie powinno się tego formularza wysyłać za wcześnie, dopiero w niedzielę po ukończeniu danego okresu jedno lub dwu-tygodniowego, zależnie jak jest to zaznaczone na formularzu.

Gdy się pobiera zasiłek dla bezrobotnych można pracować dorywczo lub tymczasowo, ale jest się zobowiązanym podać dokładnie ile się zarobiło. Jeśli suma, którą się zarobiło przekroczy 25% regularnej pensji przed stratą pracy, to ta nadwyżka jest potrącana z zasiłku.

Wypłata zasiłku

Jeśli się nie dostanie czeku z zasiłkiem w ciągu tygodnia od wysłania sprawozdania, trzeba się skontaktować ze swym biurem Ubezpieczenia od Bezrobocia. Trzeba podawać swój dokładny adres i numer ubezpieczenia społecznego/SIN/ na wszelkiej korespondencji z tym biurem. Trzeba się podpisać, ale pod podpisem wydrukować wyraźnie swe nazwisko. W ten sposób przyspieszy się sprawę i otrzyma szybciej zasiłek.

Odwołania

Jeśli podanie o zasiłek dla bezrobotnych zostanie odrzucone, ta decyzja zostaje uzasadniona na piśmie. Wyjaśnia ono również jak można złożyć odwołanie od tej decyzji.

Podatek dochodowy

Gdy się pracuje, składki na ubezpieczenie od bezrobocia odtrąca się od ogólnej sumy zarobków, które podlegają podatkowi dochodowemu. Zasiłki, które otrzymuje się gdy się jest bezrobotnym są też uważane za dochód i płaci się od nich podatek. Podatek ten zostaje potrącony od sumy zasiłku zanim czek jest wysłany.

Dalsze informacje

Przepisy na temat zasiłku dla bezrobotnych są zbyt skomplikowane, żeby je tu dokładnie opisać. Trzeba się zwrócić z prośbą o wytłumaczenie nam sytuacji do kogoś kompetentnego – pracodawcy, przedstawiciela Związku zawodowego, lub najbliższego Urzędu Ubezpieczenia od Bezrobocia, którego adres można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: “Government of Canada” /Unemployment Insurance Commission/.

Odszkodowanie dla pracowników

Jeśli ma się wypadek przy pracy lub zachoruje się z powodu warunków w pracy, ma się prawo do odszkodowania według przepisów Ustawy o Odszkodowaniach dla Pracowników /Workmen's Compensation Act/. Z ramienia Rządu Ontario, Komisja Odszkodowań dla Pracowników /Workmen's Compensation Board/ zajmuje się wprowadzeniem tej ustawy w życie. Komisja ta zbiera odpowiednie fundusze, decyduje o odszkodowaniach i wypłaca je. Fundusz Odszkodowań jest całkowicie opłacany przez pracodawców. Większość firm, które zatrudniają pracowników mają obowiązek płacenia składek na ten fundusz.

Pracownicy na rachunek własny, mogą zgłosić się do Komisji o indywidualne członkostwo w tym funduszu.

Jeśli ma się wypadek przy pracy i okaże się, że pracodawca nie należy do Funduszu Odszkodowań dla Pracowników, należy i tak zgłosić się o odszkodowanie. Należy do obowiązków Komisji pilnować by pracodawcy należeli do tego funduszu.

Wysokość odszkodowania

Wysokość odszkodowania zależy od okresu, w ciągu którego jest się niezdolnym do pracy i od wysokości zarobków przed wypadkiem. Jeśli jest się zupełnie niezdolnym do pracy, wysokość zasiłku wynosi 75% zarobków przed wypadkiem z tym, że istnieją ograniczenia wysokości zasiłku. Odszkodowanie należy się od następnego dnia po wypadku, aż do momentu kiedy jest się znów zdolnym do pracy.

Jeśli jest się niezdolnym do pracy na stałe, dostaje się pensję, której wysokość zależy od stopnia inwalidztwa i wysokości poborów przed wypadkiem.

Odszkodowanie dla rodziny

Wdowie po pracowniku, który zmarł w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, należy się pensja miesięczna do końca życia albo do momentu kiedy wyjdzie ponownie za mąż. Jeśli wychodzi ponownie za mąż dostaje ona jednorazowo sumę, która równa się sumie pensji miesięcznych za okres dwóch lat.

Dzieci pracownika, które są pod opieką wdowy łącznie z dziećmi adoptowanymi, również mają prawo do zasiłku aż do osiągnięcia wieku 16 lat. Dzieci, które są inwalidami, albo dzieci, które są na studiach dostają zasiłek dłużej. Dzieci, które są całkowitymi sierotami otrzymują trochę wyższe zasiłki.

Jeśli zmarły pracownik nie zostawił po sobie wdowy, ale tylko nieletnie dzieci i jeśli znajdzie się jakaś odpowiednia osoba, która może się nimi zajmować i prowadzić dla nich dom, może ona pobierać te same zasiłki, które przysługiwały by wdowie, tak długo jak dzieci z nią mieszkają i jak długo któremukolwiek z nich należy się zasiłek.

W pewnych wypadkach kobieta z którą pracownik żył nawet bez ślubu /common-law wife/ ma prawo do pensji wdowiej.

Pomoc lekarska dla poszkodowanego

Komisja Odszkodowań dla Pracowników pokrywa wszelkie koszty związane z wypadkami albo chorobami przy pracy. Poszkodowany pracownik ma prawo wybrać sobie lekarza i koniecznych specjalistów, ale nie może ich potem zmieniać bez pozwolenia Komisji.

Pomoc lekarska obejmuje wszelkie potrzebne zabiegi, pobyt w szpitalu, lekarstwa, które przepisał lekarz, protezy, kule itd.

Jeśli potrzebna jest pomoc lekarska na skutek utraty zdrowia w pracy, pracodawca daje poszkodowanemu pracownikowi formularz, który on musi wziąć ze sobą do szpitala, swego lekarza czy innego specjalisty. Umożliwi to otrzymanie szybkiej pomocy.

Jest obowiązkiem pracodawcy postarać się natychmiast po wypadku o ambulans, albo o inny środek transportu dla pracownika, żeby go odwieźć do szpitala, lekarza albo do domu.

Pierwsza pomoc

Jest obowiązkiem każdego pracodawcy mieć na miejscu wszystko co jest konieczne do udzielenia pierwszej pomocy. Jeśli pracownik został zraniony lub uderzony, powinien postarać się natychmiast o pierwszą pomoc i od razu zawiadomić o tym swego szefa. Jest bardzo ważne zarejestrować wypadek na stacji pierwszej pomocy, nawet jeśli nie wydaje się on poważny. Nie należy ulec żadnej presji i nie zaniedbać tego. Małe oparzenia i zranienia mogą zacząć się jątrzyć, a naciągnięte ścięgna mogą po jakimś czasie stać się dużo bardziej bolesne niż na początku. Raport o wypadku, jeśli zostanie zanotowany w miejscu pracy, ustali fakty jeśli trzeba się będzie starać o odszkodowanie kiedyś w przyszłości. Trzeba wypełnić dokładnie wszystkie formularze, które się otrzyma od Komisji Odszkodowań i od razu je wysłać aby jak najszybciej dostać należny zasiłek.

Rehabilitacja pracowników

Komisja Odszkodowań ma też specjalny dział rehabilitacji, który pomaga w znalezieniu pracy osobom, które utraciły zdrowie przy pracy, zwłaszcza tym, których zdrowie zostało na stałe uszkodzone i wobec tego nie mogą dalej wykonywać pracy, do której byli przygotowani i przyzwyczajeni. Dział rehabilitacji zajmuje się przeszkoleniem tych osób w celu umożliwienia im powrotu do pracy zarobkowej. W czasie kiedy uczęszczają oni na kursy przeszkoleniowe otrzymują oni specjalny zasiłek.

Komisja Odszkodowań dla Pracowników prowadzi również Ośrodek Rehabilitacyjny w Downsvie, dla pracowników, którzy zostali inwalidami przy pracy. Otrzymują oni tam odpowiednie zabiegi i leczenie w celu umożliwienia im ponownego podjęcia pracy zarobkowej. Trzeba tam zostać skierowanym przez lekarza.

Ubezpieczenie chorobowe i odszkodowanie

Ubezpieczenie chorobowe dla pracownika i jego rodziny nie jest pokryte przez ten sam fundusz co odszkodowanie. Fundusz Komisji Odszkodowań pokrywa wyłącznie koszty spowodowane wypadkiem, lub chorobą w pracy. Jeśli się przestanie pracować z powodu wypadku lub choroby, pracodawca przestaje płacić składki na ubezpieczenie chorobowe danego pracownika. Może to spowodować, że pracownik straci swe ubezpieczenie. Trzeba koniecznie załatwić sprawę dalszej wpłaty składek, bo inaczej można się znaleźć w sytuacji, że będzie się musiało samemu płacić za lekarza czy szpital, co może kosztować tysiące dolarów. Trzeba się dowiedzieć od pracodawcy albo swego lekarza, jak to załatwić w okresie gdy się jest bez pracy i nic się nie zarabia. /Zobacz:ubezpieczenie chorobowe str. 61/.

Dalsze informacje

W wypadku jakichkolwiek problemów związanych z utratą zdrowia przy pracy, czy odszkodowaniem, trzeba się zgłosić do najbliższego biura Komisji Odszkodowań. Adres głównego biura:

Workmen's Compensation Board
2, Bloor Street East
Toronto, Ontario, M4W 3C3
Tel. 965-8500

KURSY JĘZYKA I OBYWATELSTWA

Kursy Wieczorowe	Strona	47
Zaawansowane kursy wieczorowe		47
Kursy Dienne		48
Kursy dla rodziców z małymi dziećmi		48
Podręczniki		49
Gazeta dla nowoprzybyłych "Newcomer News"		49
Program szkoleniowy kanadyjskiego Ministerstwa Zatrudnienia		49
Kursy dla fachowców		49
Uniwersyteckie egzaminy wstępne z angielskiego		49

Kursy języka i obywatelstwa

Jeśli nie zna się tutejszego języka, gdy się przyjedzie do Kanady jest bardzo ważne, żeby jak najprędzej go się nauczyć. Znajomość języka jest koniecznym warunkiem znalezienia dobrej pracy. Można być doskonale przygotowanym zawodowo, można mieć duże doświadczenie, ale jeśli ma się trudności w porozumiewaniu się trudno jest dostać odpowiednią pracę.

Poniżej opisujemy kursy języka dla nowych imigrantów. Prawie wszędzie w Ontario można na nie uczęszczać bez żadnej opłaty. Zachęca się imigrantów, żeby z nich korzystali. Wydział Obywatelstwa /Citizenship Branch/ na żądanie prześle listę wszystkich kursów języka organizowanych na terenie Ontario. Trzeba zwrócić się do najbliższego przedstawicielstwa tego biura. Adres można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem "Government of Ontario, Ministry of Culture and Recreation".

Kursy wieczorowe

W miejscowościach, gdzie jest dostateczna liczba imigrantów, rady szkolne /school boards/ organizują kursy wieczorowe nauki języka angielskiego. Kursy te normalnie trwają od października do maja, ale w większych miastach są też kursy letnie. Na kursy te uczęszcza się bezpłatnie, albo za bardzo małą opłatą. Rząd federalny i prowincjonalny ponoszą dużą część ich kosztów. Jeśli chce się zacząć uczęszczać na lekcje w październiku trzeba skontaktować się z miejscową radą szkolną już we wrześniu. Ale nowi imigranci mogą się zapisać na takie kursy zaraz po przyjeździe, niezależnie od pory roku.

Zaawansowane kursy wieczorowe

Niektóre uniwersytety mają działy kursów wieczorowych dla dorosłych, na których są też zaawansowane kursy angielskiego dla imigrantów. Po informacje na ten temat trzeba się zwrócić do odpowiedniego wydziału /Extension Department/ uniwersytetu na który by się chciało uczęszczać.

Kursy dzienne

Dzienne kursy angielskiego są organizowane przez niektóre Instytuty i Wyższe Szkoły Sztuk i Techniki /Colleges of Arts and Technology/, jak również rady szkolne w większych miastach. Niektóre kościoły, ośrodki i kluby organizują kursy języka angielskiego prowadzone przez nauczycieli ochotników.

Po dalsze informacje na ten temat trzeba się zwrócić do najbliższej szkoły, biblioteki lub ośrodka informacyjnego.

Kursy dla rodziców z małymi dziećmi

Ponieważ w wielu rodzinach imigrantów matki, które miały małe dzieci nie uczęszczały na kursy angielskiego, nie uczyły się języka i trudno im było brać czynny udział w życiu tutejszego społeczeństwa, zaczęto organizować dla nich specjalne kursy dzienne. Później i ojcowie zainteresowali się tymi kursami. Obecnie na te kursy mogą uczęszczać oboje z rodziców.

Kursy te odbywają się rano albo po południu. Rodzice przyprowadzają dzieci ze sobą i podczas gdy oni są na lekcjach, specjalnie wyszkolony personel zajmuje się dziećmi, dla których organizowane są zabawy połączone z nauką angielskiego.

Kursy te mają finansowe poparcie Wydziału Obywatelstwa, które również pomaga przy kształceniu nauczycieli ochotników. W zakres kursu wchodzi nauka języka jak również wiadomości o Kanadzie. Uczęszczając na taki kurs można nauczyć się języka, jednocześnie poznając tutejsze społeczeństwo.

Po dalsze informacje na ten temat należy się zwrócić do powyższego Wydziału pod adresem:

Ontario Citizenship Branch
Ministry of Culture and Recreation
24th Floor, 400 University Avenue
Toronto, Ontario, M7A 2R9
Tel. 965-4331

Rady szkolne organizują również kursy nauki języka angielskiego dla matek z dziećmi w wieku przedszkolnym. Lekcje odbywają się w budynkach szkolnych, kościołach lub bibliotekach. Po dalsze informacje należy zwrócić się do lokalnej rady szkolnej lub kierownika szkoły.

Podręczniki

Podręczniki i inne różne pomoce do nauki angielskiego, można dostać bezpłatnie, jeśli ma się zamiar studiować na własną rękę. Trzeba napisać lub zatelefonować w tej sprawie do Wydziału Obywatelstwa.

Gazeta dla nowoprzybyłych

Wydział Obywatelstwa wydaje gazetę dla osób, które się uczą angielskiego pod nazwą: "Newcomer News". Celem tego wydawnictwa jest pomóc nowoprzybyłym w nauce języka a jednocześnie zapoznać ich z życiem Kanadyjskim. "Newcomer News", który wychodzi dwa razy na miesiąc można otrzymać bezpłatnie. Należy zwrócić się o to do Wydziału Obywatelstwa pod powyższym adresem lub telefonować: 965-1192.

Program szkoleniowy kanadyjskiego Ministerstwa Zatrudnienia

Całodniowe kursy języka angielskiego lub francuskiego są organizowane przez Ministerstwo Zatrudnienia w celu ułatwienia nowoprzybyłym imigrantom znalezienia pracy. /zob. str. 35/.

Kursy dla fachowców

Są też organizowane kursy specjalne dla fachowców, którzy uzyskali swe kwalifikacje fachowe w innych krajach i muszą zdać odpowiednie egzaminy w Kanadzie. Na tych kursach zwraca się specjalną uwagę na terminologię fachową. Żeby zostać przyjętym na taki kurs trzeba się zwrócić do Urzędu Szkolenia Zawodowego Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego /Industrial Training Branch, Ministry of Colleges and Universities/. Dalsze informacje można uzyskać od najbliższego biura tego urzędu, lub w Wyższej Szkole Technicznej /Community College/.

Uniwersyteckie egzaminy wstępne z angielskiego

W niektórych wypadkach uniwersytety uważają za konieczne sprawdzić czy kandydat na studia posiada dostateczną znajomość angielskiego. Informacje na temat egzaminów można uzyskać na uniwersytecie lub w którymś z gimnazjów.

SZKOLNICTWO

System szkolnictwa w Ontario	Strona 51
Szkoly publiczne i religijne	51
Szkoly w jezyku francuskim	52
Obowiazkowe uczeszczenie do szkoly	52
Zapis	52
Przedszkola	53
Szkoly podstawowe	53
Szkoly srednie	54
Dyplom ukończenia szkoly sredniej	54
Świadectwo ukończenia szkolenia	54
Szkolnictwo specjalne	55
Kursy wieczorowe dla doroslych	55
Kursy Korespondencyjne	55
Szkoly prywatne /ogólnokształcące/	56
Prywatne szkoly zawodowe	56
Szkolnictwo wyzsze	57
Studia zaoczne	57
Pomoc finansowa dla studentów wyższych uczelni	57
Ocena świadectw /zob. str. 32/	
Tłumaczenie świadectw /zob. str. 32/	
Biblioteki publiczne	58

Szkolnictwo

W ciągu ostatnich dwudziestu lat nastąpiły wielkie zmiany w szkolnictwie w Kanadzie. Maszyny przejęły wiele czynności dawniej wykonywanych przez wykwalifikowanych robotników. Jednocześnie powstało wiele pozycji i zawodów, które nie istniały w czasie, gdy rodzice obecnych uczniów sami chodzili do szkoły, a które przeważnie wymagają pracowników o wyższym stopniu wykształcenia. Również obecnie więcej kobiet uzyskuje wykształcenie zawodowe. Z tych powodów młodzież terazniejsza chodzi do szkoły dłużej niż było to dawniej.

Zmiany, które zachodzą w życiu społeczeństwa i w warunkach pracy, spowodowały również to, że wielu dorosłych odczuwa potrzebę dodatkowego przeszkolenia. Niektórzy wracają do szkoły na jakiś czas, inni uczęszczają na kursy wieczorowe w celu zdobycia dalszych kwalifikacji.

System szkolnictwa w Ontario

Nauczanie jest bezpłatne w Ontario w szkołach podstawowych i średnich. Są też możliwości uzyskania pomocy finansowej od rządu dla studentów szkół wyższych, którzy mają trudności z opłacaniem dalszych studiów. Fundusze na szkolnictwo pochodzą z podatków pobieranych przez rząd prowincjonalny i samorządy lokalne.

Odpowiedzialność za szkolnictwo należy zasadniczo do prowincjonalnego Ministerstwa Szkolnictwa /Ministry of Education/ i Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego /Ministry of Colleges and Universities/. Lokalne rady szkolne mają jednak prawo decyzji w sprawach takich jak zatrudnianie nauczycieli i innego personelu, organizowanie specjalnych kursów języka jak również imprez kulturalnych i sportowych. Każda rada szkolna składa się z przedstawicieli /trustees/ wybieranych w ogólnych wyborach okręgowych.

Szkoły publiczne i katolickie

Są dwa systemy szkolnictwa w Ontario, oba utrzymywane z funduszy państwowych: system szkół publicznych /public school system/ i szkoły katolickie /“separate” schools/. Szkoły publiczne są dostępne dla wszystkich dzieci w Ontario, niezależnie od ich wyznania, szkoły katolickie są szkołami rzymsko-katolickimi.

Każdy system ma swe oddzielne rady szkolne które prowadzą szkoły podstawowe /od przedszkola do klasy VIII/, ale szkoły średnie są tylko publiczne. Niektóre szkoły katolickie obejmują program klas IX i X.

Rodzice, którzy zdecydują się posłać swe dzieci do szkoły katolickiej, muszą podpisać zgodę na to, żeby część ich podatków przeznaczona na szkolnictwo została przekazana na szkolnictwo katolickie. Formularz na to można dostać w lokalnym biurze rady szkolnej katolickiej /separate school board/ lub w najbliższej szkole katolickiej.

Szkoły średnie w Ontario są utrzymywane z podatków wszystkich obywateli i każde dziecko ma prawo do nich uczęszczać.

Wszystkie te szkoły są kontrolowane przez państwo. Nauczyciele szkół publicznych i katolickich przechodzą to samo wykształcenie zawodowe i otrzymują podobne wynagrodzenia. Właściciele nieruchomości płacą te same podatki na szkolnictwo, niezależnie od tego czy przeznaczają je na szkolnictwo publiczne czy katolickie.

Szkoły w języku francuskim

Prawie wszystkie szkoły w Ontario prowadzą naukę w języku angielskim. Jest też ponad 320 szkół podstawowych, gdzie językiem nauczania jest francuski.

Obowiązkowe uczęszczanie do szkoły

Uczęszczanie do szkoły jest obowiązkowe w Ontario dla dzieci w wieku lat 6 do 16. Dzieci nowoprzybyłych imigrantów też podlegają temu prawu i muszą chodzić do szkoły, nawet jeśli w swym kraju już to ich nie obowiązywało.

Rok szkolny zaczyna się na początku września we wtorek po "Labour Day" /Dzień pracy — pierwszy poniedziałek września/, a kończy się w czerwcu. Wszystkie dzieci, które ukończyły już 6 lat przed zaczęciem się roku szkolnego muszą zacząć chodzić do szkoły.

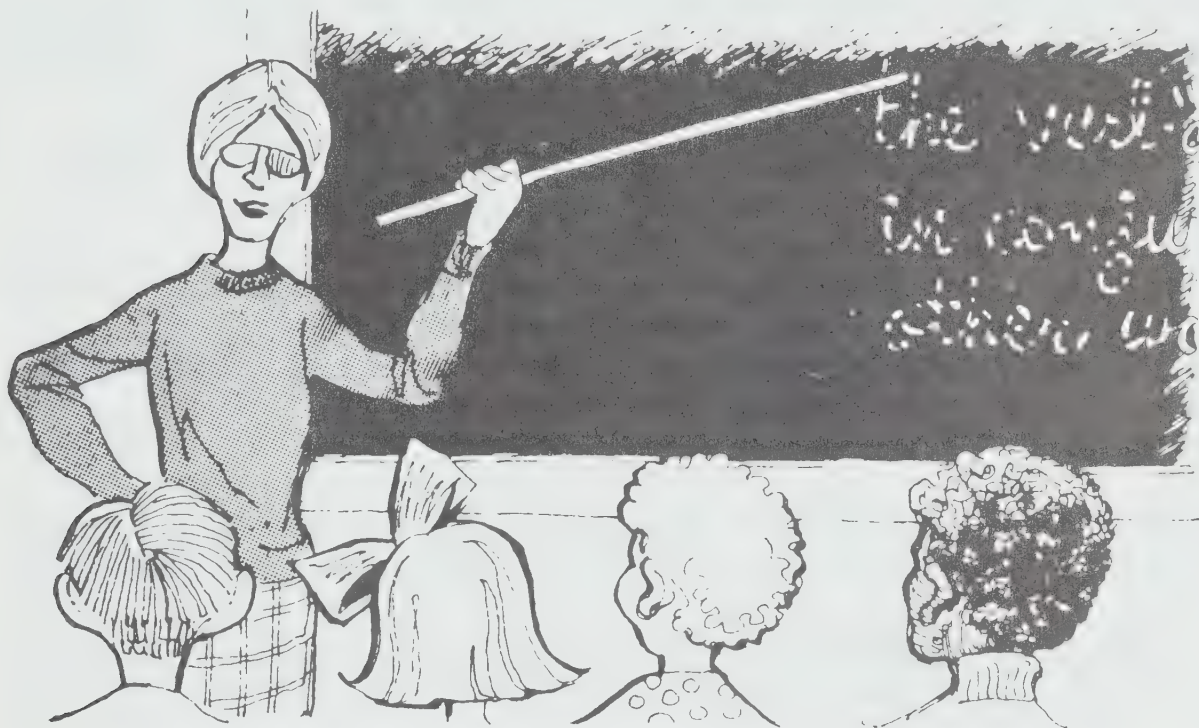
Rodzice są prawnie odpowiedzialni za posyłanie swych dzieci do szkoły. Jeśli dziecko nie chodzi do szkoły regularnie, szkoła wyśle specjalnego urzędnika /attendance counsellor/ lub pracownika społecznego /social worker/ do rodziców w tej sprawie.

Zapis

Rodzice, którzy prowadzą dziecko do szkoły po raz pierwszy, powinni wziąć ze sobą jego świadectwo urodzenia lub chrztu, jak również swój paszport lub kartę imigracyjną. Powinni się dowiedzieć od właściciela domu, w którym wynajmują mieszkanie, czy płaci on podatki na szkolnictwo publiczne czy katolickie. W szkole będą się o to pytać, bo rada szkolna musi to wiedzieć dla swych rozliczeń podatkowych.

Przedszkola /Kindergarten/

W większości okręgów szkolnych są przedszkola dla dzieci, które mają pięć lat lub skończą je w ciągu danego roku. Niektóre szkoły mają też przedszkola dla dzieci młodszych /Junior Kindergarten/, do których mogą zacząć uczęszczać we wrześniu dzieci, które skończą cztery lata przed 31 grudnia tego samego roku. Uczęszczanie do przedszkola nie jest obowiązkowe, ale większość dzieci może dużo skorzystać jeśli zaczną chodzić do szkoły już w wieku czterech lub pięciu lat; zwłaszcza dzieci, w których domu nie mówi się po angielsku.

Szkoły podstawowe

Większość dzieci chodzi do szkoły podstawowej przez osiem lat, do wieku trzynastu lub czternastu lat. Dzieci uczą się tam podstawowych przedmiotów jak: angielski, historia, matematyka i nauki ścisłe. Wielu imigrantów uważa, że dzieci mają tu w szkole o wiele więcej swobody niż dzieci w kraju, z którego pochodzą. Kładzie się tu dużo większy nacisk na to, żeby zachęcać dzieci do samodzielnej nauki, do odkrywania rzeczy na własną rękę i do dyskusji.

W Ontario rodzice mają pełne prawo dyskutować wszelkie problemy związane z nauką, postępami, czy wychowaniem dzieci z ich nauczycielami, z kierownikiem szkoły, urzędnikiem służby zdrowia lub doradcą szkolnym. Wszyscy oni są po to, aby pomagać w wykształceniu i rozwoju dzieci i nigdy nie powinno się wahać zwrócić się do nich o radę czy pomoc. Trzeba poprosić najpierw o naznaczenie godziny spotkania, chyba że sprawa jest bardzo pilna. Można umówić się na spotkanie posyłając na ten temat kartkę do szkoły przez dziecko, lub załatwić to samemu telefonicznie.

Gdy dziecko jest w siódmej lub ósmej klasie, powinno już zacząć myśleć o swej przyszłości, o rodzaju wykształcenia i zawodu, który je interesuje. Nauczyciele w tych klasach poświęcają wiele uwagi ocenie możliwości i zdolności każdego dziecka. Większość szkół podstawowych zatrudnia specjalnych doradców /guidance

counsellors/, wyszkolonych w kierowaniu młodymi ludźmi, którzy na podstawie ocen i opinii nauczycieli mogą doradzić im jakie przedmioty powinni wybrać w gimnazjum i jaki kierunek dalszych studiów by im najlepiej odpowiadał. Rodzicom poleca się, żeby przedyskutowali te sprawy z nauczycielem i doradcą swych dzieci *zanim* zaczną one program szkoły średniej.

Szkoły średnie

Wszystkie szkoły średnie w Ontario przeszły na system nauczania, który w dużej mierze pozwala każdemu uczniowi wybrać swój program nauczania i przerabiać go w tempie dostosowanym do jego własnych możliwości. Program szkolnictwa średniego obecnie dzieli się na cztery główne kierunki studiów:

1. Komunikacja tj. środki porozumienia się między ludźmi /Communications/
2. Nauki Społeczne i Wiedza o Środowisku /Social and Environment Studies/
3. Nauki Ścisłe i Technologia /Pure and Applied Science/
4. Sztuka /Art/

W ramach tych czterech głównych kierunków w większości szkół jest duży wybór przedmiotów, które się mogą różnić zależnie od szkoły.

Żeby jednak upewnić się, że każdy uczeń czy uczennica uzyska dostatecznie szerokie wykształcenie, wymaga się żeby w czasie studiów średnich mieć zaliczone przynajmniej trzy różne przedmioty w każdym z czterech działów wymienionych powyżej.

Każdy student musi uzyskać przynajmniej cztery zaliczenia /credits/ w angielskim i dwa w nauce o Kanadzie, żeby mógł dostać dyplom ukończenia szkoły średniej.

Na każde zaliczenie składa się 120 do 130 godzin nauki w danym przedmiocie. Za większość przedmiotów uzyskuje się jedno "zaliczenie", ale niektóre mogą być warte mniej lub więcej niż jedno.

Dyplom ukończenia szkoły średniej

Są dwa rodzaje dyplomów ukończenia szkoły średniej. Żeby otrzymać dyplom, student musi mieć zaliczone 27 przedmiotów. Większość studentów może uzyskać 7 lub 8 zaliczeń na rok i w ten sposób ukończyć program nauki średniej w cztery lata.

Jeśli się jednak chce dostać na uniwersytet, w większości wypadków trzeba mieć zaliczone sześć dodatkowych przedmiotów w których się specjalizuje i uzyskać tzw. Honour Graduation Diploma. Te dodatkowe zaliczenia studenci przeważnie zdobywają w ciągu piątego roku nauki w szkole średniej, ale niektóre z nich mogą czasem uzyskać wcześniej.

Wszystkie szkoły średnie mają w swych programach kursy, które przygotowują do powyższych zaliczeń. W niektórych szkołach można również przerabiać przedmioty techniczne i handlowe.

Świadectwo ukończenia szkolenia /Certificate of Training/

Są również szkoły specjalne, lub specjalny program w szkole średniej dla studentów, którzy mają trudności z czysto akademickim programem nauki. Jest to program nauki przedmiotów technicznych i handlowych, jak np. przemysł

budowlany, hydraulika, fotografia, kreślarstwo, aprowizacja. Po ukończeniu tego programu nauki dostaje się świadectwo ukończenia szkolenia /Certificate of Training/

Po uzyskaniu tego świadectwa nie idzie się normalnie na studia wyższe ale zaczyna się pracować zarobkowo. Jest jednak możliwe przeniesienie się na program studiów ogólnokształcących po przerobieniu paru dodatkowych przedmiotów.

Rodzice dzieci, które mają zamiar się zapisać na taki program szkolenia powinni przedyskutować tę sprawę jak najdokładniej z kierownikiem szkoły lub doradcą szkolnym i upewnić się, że to rozwiązanie jest dla ich dzieci najkorzystniejsze.

Szkolnictwo specjalne

Dla dzieci, które nie mogą w pełni korzystać z normalnego programu nauczania, organizuje się specjalne klasy. Mogą to być dzieci, które cierpią na pewne braki lub ułomności fizyczne, jak np. słaby słuch lub wzrok, trudności w mowie lub poruszaniu się. Mogą to też być dzieci ułomne umysłowo /zob. str. 70/ które cierpią na zaburzenia emocjonalne i psychiczne, lub zaburzenia percepcyjne.

Dziecko, które cierpi na problemy psychiczne ma trudności z kontrolowaniem swych uczuć, cierpi na brak koncentracji, ma trudności z dostosowaniem się do innych dzieci i do przepisów szkolnych.

Dziecko, które ma trudności z percepcją, ma problemy z rozróżnianiem wielkości, dystansu, prawej i lewej strony. Powodem tych problemów mogą być zaburzenia fizjologiczne lub emocjonalne.

Przy odpowiednich warunkach i metodach można tym dzieciom wiele pomóc i wiele ich nauczyć. Organizuje się dla nich specjalne klasy prowadzone przez nauczycieli, którzy są specjalnie szkoleni.

Kursy wieczorowe dla dorosłych

Jest sporo osób, które kończą naukę na poziomie szkoły powszechnej czy średniej na kursach wieczorowych. Można się dowiedzieć gdzie takie kursy się odbywają w lokalnej szkole.

Są również kursy, które nie mają na celu przygotowania kandydatów do matury, ale uczęszcza się na nie po prostu dla własnego pożytku i przyjemności, jak np. kursy stenografii, tkactwa, podstawy mechaniki samochodowej, szycia, obróbki w metalu lub gotowania. Dalsze informacje na ten temat można uzyskać od kierownika szkoły średniej.

Kursy Korespondencyjne

Istnieją również kursy korespondencyjne na poziomie szkoły powszechnej średniej i zawodowej. Są one bezpłatne i mogą z nich korzystać wszyscy stali mieszkańcy Ontario, nawet jeśli w danej chwili przebywają tymczasowo poza Ontario. Można na tych kursach zdobyć wyższe kwalifikacje fachowe, lub

przygotować się do matury. Dalsze informacje można uzyskać od kierownika gimnazjum lub w następującym biurze:

Correspondence Courses
909 Yonge Street
Toronto, Ontario, M4W 3G2

Szkoły prywatne /Ogólnokształcące/

Poza systemem szkolnictwa państwowego istnieją również w Ontario szkoły prywatne na poziomie szkoły powszechnej i gimnazjum. Szkoły prywatne nie dostają żadnych funduszy od rządu, ale utrzymują się wyłącznie z opłat za wpisowe i dotacji, a w niektórych wypadkach z funduszy organizacji religijnych. Po listę takich szkół należy się zwrócić do:

Communications Services Branch
Ontario Ministry of Education
Mowat Block
Queen's Park,
Toronto M7A 1L2

Prywatne szkoły zawodowe

Prywatne szkoły zawodowe do których zalicza się szkoły handlowe /business practice/ są prowadzone na zasadzie przedsiębiorstw dochodowych. Jeśli przedmioty, które się w nich wykłada są uznane za fach /trade/ przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, to takie szkoły muszą być tam zarejestrowane i ich poziom musi odpowiadać minimalnym wymogom tego ministerstwa.

Często zdarza się, że pracodawcy wolą zatrudniać osoby, które skończyły niektóre z tych szkół, a nie aprobują innych. Dlatego zanim się zapisze do jednej z tych szkół warto poinformować się u paru firm z danej dziedziny, które z tych szkół mają u nich najlepszą opinie.

Czasami przedstawiciel takiej szkoły przychodzi do domu i podpisuje się z nim kontrakt na naukę. Jeśli chce się wycofać z tego przedsięwzięcia, można to zrobić pisząc list polecony do danej szkoły. Jeśli uczyni się to w ciągu dwóch dni /tj. dni pracy/ od podpisania kontraktu, otrzyma się z powrotem wszystkie pieniądze, które się już wpłaciło. Jeśli robi się to po upływie dwóch dni, trzeba będzie zapłacić pewne kosztu. Trzeba koniecznie przeczytać dobrze kontrakt zanim się go podpisze, bo te kosztu będą w nim wyszczególnione i podlegają one ustawie o szkolnictwie zawodowym /Trade School Regulation Act/. Po poradę na temat takiego kontraktu trzeba się zwrócić do:

Superintendent, Private Vocational Schools
Ministry of Colleges and Universities
12th Floor, Mowat Block
Queen's Park
Toronto, Ontario M7A 1B9
Tel. 965-5388

Szkolnictwo wyższe

W Ontario jest 16 uniwersytetów. Prócz tego 22 wyższe szkoły techniczne /colleges of applied arts and technology/, prowadzą najrozmaitsze kursy trwające od paru tygodni do trzech lat, włącznie z kursami pielęgniarstwa i kursami czeladniczymi. Politechnika Ryersona /Ryerson Polytechnical Institute/ w Toronto prowadzi najrozmaitsze kursy włącznie z czteroletnimi kursami prowadzącymi do ukończenia studiów wyższych. Są również dwie uczelnie o wyspecjalizowanym programie nauczania: Wyższa Szkoła Sztuk Pięknych /Ontario College of Art/ i Królewska Wyższa Szkoła Wojskowa /Royal Military College/. Są też szkoły pedagogiczne, akademie medyczne, szkoły księgowości, technologii rolniczej i medycznej.

Większość informacji na temat szkolnictwa wyższego można znaleźć w książce pod tytułem "Horizons" /Horyzonty/ wydanej przez:

Ontario Ministry of Colleges and Universities
Mowat Block, Queen's Park
Toronto, Ontario M7A 1B9
Tel. 965-6134

Studenci albo ich rodzice mogą też zasięgnąć informacji w każdej średniej szkole, albo w każdej instytucji naukowej w której są zainteresowani. Mogą napisać prosząc o konspekt, lub przeglądnąć go w każdej większej bibliotece.

Imigranci, którzy chcą zapisać się na wyższe studia, ale nie mówią biegle po angielsku powinni przeczytać paragraf o kursach przygotowawczych do wstępnych egzaminów uniwersyteckich /zob. powyżej str. 49/.

Jeśli się ma zamiar zapisać na którąś z wyższych uczelni, trzeba zrobić to jak najwcześniej. Warto też złożyć podania do paru uczelni na wypadek gdyby nie zostało się przyjętym na tę, którą się najpierw wybrało.

Studia zaoczne

Istnieją kursy wieczorowe dla pracujących, na których można przerabiać program uniwersytecki lub program szkoły technicznej. Są też kursy letnie, na które zapisuje się wiele osób, zwłaszcza nauczycieli. Osoby, które mieszkają w miejscowości, gdzie nie ma uniwersytetu, często studiują drogą korespondencyjną.

Na temat studiów zaocznych można się poinformować na uczelni, gdzie chciałoby się studiować. Wydział, który prowadzi te kursy nazywa się przeważnie "extension department" lub "department of continuing education".

Pomoc finansowa dla studentów wyższych uczelni

Wielu studentów po ukończeniu szkoły średniej chciałoby pójść na studia wyższe, ale nie mają na to funduszy. Ontaryjskie Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego w wielu wypadkach udziela stypendium lub pożyczki na dalsze studia. Po dalsze szczegóły należy pisać do:

The Students' Awards Branch,
Ministry of Colleges and Universities
Mowat Block, Queen's Park
Toronto, Ontario M8A 2B4

Biblioteki publiczne

Wszystkie usługi w bibliotekach publicznych są bezpłatne. Można tam nie tylko wypożyczać książki, ale również zwracać się o wszelkiego rodzaju informacje. Biblioteki organizują również wiele ciekawych imprez. Ilość tych imprez i ich różnorodność zależy od wielkości miasta, w którym dana biblioteka się znajduje i od zainteresowań jego mieszkańców. W bibliotece często odbywają się kursy z najrozmaitszych dziedzin, jak np. sztuki, teatru, muzyki, lub konwersacji francuskiej. Są wyświetlane filmy, organizowane wystawy sztuki, lub najrozmaitsze programy dla dzieci. Niektóre biblioteki wypożyczają płyty, między innymi płyty do nauki języków. W bibliotece można dowiedzieć się o programie imprez, które się w niej odbywają. Adres biblioteki można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: "Public Libraries" /w białej sekcji/.

SŁUŻBA ZDROWIA

Ubezpieczenia chorobowe	Strona	61
Opłaty		61
Zwolnienia z opłat		61
Dalsze informacje		62
Tymczasowe ubezpieczenie chorobowe		62
Nagłe choroby		62
Lekarz domowy		62
Przychodnie szpitalne		63
Publiczna służba zdrowia		63
Pielęgniarki Publicznej Służby Zdrowia		64
Immunizacja		64
Przychodnie dla dzieci		65
Służba dentystyczna		65
Kontrola urodzin		65
Pomoc pielęgniarska w domu		65
Opieka w domu		66
Lecznice		66
Bezpłatne lekarstwa dla starszych obywateli		66
Zdrowie psychiczne		66
Alkoholizm i nałogowe nadużycie narkotyków		67

Sluzba zdrowia

Ubezpieczenie chorobowe

Natychmiast po przyjeździe trzeba złożyć podanie o przynależność do Ontaryjskiego Planu Ubezpieczenia Chorobowego /Ontario Health Insurance Plan/. Jeśli się tego zaniedba, można znaleźć się w sytuacji, że trzeba będzie samemu płacić za lekarza i szpital, co może wynieść setki lub nawet tysiące dolarów. Każdy stały mieszkaniec Ontario niezależnie od wieku, stanu zdrowia i warunków finansowych, włącznie z imigrantami, ma prawo do państwowego ubezpieczenia chorobowego. Nie korzystają z tego prawa turyści i osoby na tymczasowym pobycie.

Jeśli się przyjeżdża do Ontario samolotem, to przeważnie już na lotnisku otrzymuje się formularz na podanie o ubezpieczenie chorobowe. Jeśli złoży się to podanie w ciągu pierwszych 90 dni po przyjeździe, to otrzymuje się pełne ubezpieczenie już od pierwszego dnia następnego miesiąca po złożeniu podania i zapłaceniu pierwszej składki. Jeśli nie zrobi się tego w ciągu pierwszych trzech miesięcy po przyjeździe lecz później, to ubezpieczenie zacznie działać dopiero po upływie trzech pełnych miesięcy kalendarzowych, liczonych od najbliższego pierwszego dnia miesiąca po wpłynięciu opłaty do OHIP.

Opłaty

Opłaty za przynależność do planu ubezpieczenia nie są wygórowane, jeśli się weźmie pod uwagę korzyści wynikające z niego. Ubezpieczenie pokrywa 90 procent kosztów za usługi lekarskie wg. stawek polecanych przez Ontaryjskie Stowarzyszenie Lekarzy. Jest niewielu lekarzy, którzy nie należą do Planu /OHIP/ i których stawki są wyższe, ale jest ich obowiązkiem uprzedzić o tym pacjenta, zanim zaczną go leczyć. Niektórzy pracodawcy opłacają sami pełny koszt tego ubezpieczenia za swych pracowników. Inni płacą tylko część, a resztę potrącają z uposażenia. Można też opłacić cały koszt ubezpieczenia samemu wysyłając konieczne opłaty raz na trzy miesiące.

Zwolnienia z opłat

Mieszkańcy Ontario, którzy mają powyżej 65 lat i mieszkają tu chociaż jeden rok, mogą złożyć podanie o bezpłatne ubezpieczenie. Nowi imigranci w tym wieku muszą sami opłacać swe ubezpieczenie w ciągu pierwszego roku po przyjeździe.

Wszyscy mieszkańcy Ontario, których dochody są tak niskie, że nie podlegają one opodatkowaniu, mogą również się zwrócić o zwolnienie z opłat za ubezpieczenie, jeśli mieszkają w Ontario przynajmniej od roku.

Dalsze informacje

Plan Ubezpieczenia Chorobowego /OHIP/ jest prowadzony przez państwo. Formularz podaniowy na to ubezpieczenie można dostać w każdym szpitalu, banku lub na poczcie. Po dalsze informacje trzeba się zwrócić do swego lekarza, lub pielęgniarki służby zdrowia. Można też pisać wprost do Wydziału Ubezpieczeń Chorobowych /OHIP/, którego adres można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: "Government of Ontario, Ministry of Health".

Tymczasowe ubezpieczenie chorobowe

Jeśli się zaprasza swych krewnych lub przyjaciół na wizytę do Kanady, trzeba im załatwić tymczasowe ubezpieczenie chorobowe na czas ich pobytu, jako że nie przysługuje im prawo do Ontaryjskiego Ubezpieczenia Chorobowego /OHIP/. Często można takie tymczasowe ubezpieczenie załatwić jeszcze w Polsce, gdy się kupuje bilet do Kanady, albo trzeba to zrobić jak najprędzej po przyjeździe tutaj.

W Kanadzie można zostać ubezpieczonym na wypadek choroby przez instytucję, która nazywa się Ontario Blue Cross /"Niebieski Krzyż"/. Jest to instytucja nie obliczona na zysk, która sprzedaje polisy ubezpieczenia chorobowego ważne w całej Kanadzie i stanach Zjednoczonych. Broszurki z opisem tego ubezpieczenia w językach: angielskim i francuskim można dostać na lotniskach, w szpitalu, lub w miejscowym biurze Niebieskiego Krzyża. Takie biura istnieją we wszystkich większych miastach. Adresy są w książce telefonicznej. Można się też skontaktować z głównym biurem pod adresem:

Ontario Blue Cross
150 Ferrand Drive,
Don Mills, Ontario M3C 1H6
Tel. 429-2661

Nagłe choroby

W wypadku nagłej choroby trzeba zawiadomić telefonicznie "Emergency", którego numer jest zapisany na początku książki telefonicznej, lub poprosić operatora w centrali telefonicznej o pomoc. Czasami trzeba udać się wprost do działu pogotowia "Emergency" w najbliższym szpitalu. /zob. str. 26/.

Lekarz domowy

Jest wskazane wkrótce po przyjeździe poszukać lekarza, który w razie potrzeby mógłby udzielić pomocy lekarskiej każdemu z członków rodziny. Lekarz, który pozna bliżej nas samych i naszą rodzinę, może w razie choroby udzielić nam bardziej efektywnej pomocy, niż ktoś zupełnie obcy. Listę lekarzy mówiących po polsku można otrzymać od którejś z organizacji polonijnej lub ośrodka informacyjnego.

Przychodnie szpitalne

Jeśli nie ma się własnego lekarza, można zwrócić się o pomoc lekarską do przychodni w którymś ze szpitali /“out-patient clinic”/. Ubezpieczenie chorobowe pokrywa również koszt leczenia w przychodni, ale gdy się idzie do przychodni, to nie można nigdy być pewnym, że się zawsze zastanie tego samego lekarza. Osoby na utrzymaniu państwa, czy to z zasiłków miejskich /welfare/ czy prowincjonalnych /family benefits/ mają również bezpłatne ubezpieczenie zdrowotne. /zob. Usługi społeczne str. 73/. Nie mając ubezpieczenia i nie będąc na utrzymaniu państwa, trzeba samemu płacić wszystkie rachunki lekarskie.

W przychodni trzeba czasami długo czekać. Jeśli ma się trudności w porozumiewaniu się, warto wziąć ze sobą tłumacza. Są również specjalne kliniki leczenia chorób wenerycznych, alkoholizmu, narkomanów i inne. Większość dużych szpitali ma specjalne przychodnie medycyny rodzinnej, których celem jest zapewnienie rodzinom w nich zarejestrowanych wszystkich koniecznych usług lekarskich.

Publiczna służba zdrowia

Wszystkie samorządy miejskie w Ontario mają swe oddziały służby zdrowia. Celem publicznej służby zdrowia jest walka z chorobami wśród społeczeństwa. W miastach służba zdrowia ma swe biura dzielnicowe, gdzie każdy może zwrócić się o pomoc i radę. Niektóre z nich wydają małe broszurki w kilku językach z opisem usług. Kierownik szkoły albo ośrodek informacyjny, poinformuje, gdzie jest najbliższy wydział służby zdrowia. Można też znaleźć adres w książce telefonicznej w spisie usług lokalnego samorządu /municipality/.

Pielęgniarki Publicznej Służby Zdrowia

Wydziały Publicznej Służby Zdrowia zatrudniają pielęgniarki, które pracują w poszczególnych dzielnicach. Wystarczy zatelefonować do wydziału dzielnicowego z prośbą o przysłanie takiej pielęgniarki. Gdy się jej opisz problem, będzie wiedziała jak nam pomóc lub poradzi nam gdzie się zwrócić o pomoc. Pielęgniarka służby zdrowia współpracuje z wszystkimi innymi ośrodkami usług społecznych i wobec tego będzie wiedziała gdzie naszą sprawę przekazać.

Pielęgniarka służby zdrowia jest specjalnie wyszkolona, żeby móc udzielać porad w sprawie problemów rodzinnych, odpowiedniej diety, higieny, bezpieczeństwa w pracy, nadużywania alkoholu czy narkotyków, rozwoju dziecka, lub kontroli urodzin.

Pielęgniarki służby zdrowia również odwiedzają regularnie wszystkie szkoły, przeprowadzając szczepienia, badania wzroku i słuchu, udzielając porad z zakresu higieny i stosunków rodzinnych.

Immunizacja /Szczepienie/

W Ontario są doskonale zorganizowane usługi immunizacyjne, z których można korzystać bezpłatnie. Lekarze i pielęgniarki publicznej służby zdrowia szczepią w szkołach i przychodniach lekarskich przeciw takim chorobom jak odra, ospa, dyfteryt, paraliż dziecięcy i różyczka. Rodzice są zawiadamiani o terminie szczepienia i muszą dać pozwolenie na piśmie, żeby ich dzieci mogły być zaszczepione. Niemowlęta i dzieci w wieku przedszkolnym też mogą być szczepione w tych przychodniach.

Jeśli osoby dorosłe podróżują do niektórych innych krajów muszą przy powrocie do Kanady mieć świadectwa szczepienia ospy w ciągu ostatnich trzech lat i pokazać je władzom imigracyjnym. Można być szczepionym przeciw ospie przez swego lekarza, albo w którejś przychodni lekarskiej.

Prześwietlenia płuc można mieć zrobione za darmo. Trzeba się zapytać lekarza, albo w biurze służby zdrowia, gdzie jest najbliższa przychodnia rentgenowska.

Przychodnie dla dzieci

Oddziały służby zdrowia prowadzą przychodnie dla dzieci dwa razy albo raz na miesiąc przeważnie w budynkach szkolnych lub kościelnych. Matki przynoszą tam swoje niemowlęta, albo dzieci w wieku przedszkolnym na badania lekarskie. Trzeba się o to poinformować w wydziale służby zdrowia lub w szkole.

Służba dentystyczna

Jak dotąd nie ma jeszcze w Ontario ogólnego planu ubezpieczenia chorobowego na zęby. Trzeba za dentystę płacić samemu i może to okazać się bardzo kosztowne.

Jest wskazany mieć swojego stałego dentystę. Jeśli ma się nagły problem z zębami i własny dentysta jest nie do osiągnięcia, trzeba się zgłosić do oddziału pogotowia w szpitalu. Jeśli stanie się to w czasie weekendu, trzeba zadzwonić na numer "Emergency" /na początku książki telefonicznej/ i poprosić o pomoc.

Kontrola urodzin

Wiele szpitali udziela porad w sprawie kontroli urodzin /birth control/ w swych klinikach i przychodniach. Można tam dostać informacje na temat środków anty-koncepcyjnych i recepty. Trzeba zatelefonować do najbliższego szpitala i dowiedzieć się, czy jest tam taka przychodnia. Można też się zwrócić do pielęgniarki publicznej służby zdrowia po informacje.

Pomoc pielęgniarska w domu

Pielęgniarki odwiedzają w domu chorych, którzy nie muszą mieć stałej opieki. Pielęgniarka może przyjść zmienić opatrunek, zrobić zastrzyk, pomóc nowej matce z małym niemowlęciem, albo wykonać różne inne potrzebne czynności. Opłaty zależą od sytuacji finansowej danej rodziny.

Jeśli się potrzebuje tego rodzaju pomocy, trzeba poprosić o to lekarza albo skontaktować się z którąś z organizacji pielęgniarek. Można ich poszukać w książce telefonicznej pod hasłem: "Victorian Order of Nurses" lub pod "St. Elizabeth Visiting Nurses Association".

Opieka w domu

Pacjenci, którzy nie potrzebują pełnej opieki szpitalnej, mogą przejść leczenie w domu. Jeśli jest się objętym Planem Ubezpieczenia Chorobowego /O.H.I.P. zob. str. 60/, może z polecenia lekarza przychodzić do domu pielęgniarka, lub specjalista fizykoterapii i wykonywać konieczne zabiegi. Te usługi dostępne są dla wszystkich, niezależnie jak długo mieszkają w Ontario.

Lecznice /Nursing Homes/

Lecznice /Nursing Homes/ są to prywatne instytucje ale muszą być prowadzone za pozwoleniem i pod kontrolą Ontaryjskiego Ministerstwa Zdrowia. Ontaryjskie Ubezpieczenie Chorobowe pokrywa dużą część kosztów związanych z tego rodzaju leczeniem dla osób, które potrzebują przynajmniej półtorej godziny opieki pielęgniarki dziennie. Te usługi są dostępne dla osób objętych Planem Ubezpieczenia Chorobowego i które mieszkają w Ontario przynajmniej od roku. Można być przyjętym do lecznicy tylko na polecenie lekarza.

Dalsze informacje można uzyskać w ośrodku informacyjnym lub najbliższej lecznicy. Adresy takich lecznic znajdują się w żółtej sekcji książki telefonicznej pod hasłem: “Nursing Homes”.

Bezpłatne lekarstwa dla starszych obywateli

Mieszkańcy Ontario zamieszkali tu od przynajmniej roku i którzy mają ponad 65 lat, mają prawo do bezpłatnych lekarstw /Drug Benefit/. Żeby móc dostać bezpłatnie lekarstwo musi zostać ono przepisane przez lekarza lub dentystę i musi to być jedno z około 1,500 preparatów zamieszczonych na specjalnej liście. Trzeba również pokazać w aptece specjalną legitymację /Ontario Senior Citizen Privilege Card zob. str. 81/.

Taką legitymację otrzymuje się automatycznie razem z federalną pensją starczą /Old Age Security/, lub z zasiłkiem prowincjonalnym, tzw. Gwarantowanym Minimalnym Dochodem Rocznym /Guaranteed Annual Income System czyli GAINS – zob. str. 78/.

Jeśli nie dostaje się ani pensji starczej, ani zasiłku “GAINS” to trzeba złożyć podanie w celu otrzymania powyższej legitymacji i prawa do bezpłatnych lekarstw. Formularze na takie podanie można otrzymać w aptekach lub w Ministerstwie Zdrowia. Podanie należy wysłać na adres:

Ministry of Health
Drug Benefit
Queen's Park
Toronto, Ontario M7A 2S3

Zdrowie psychiczne

Wiele osób ma problemy o których mają potrzebę porozmawiać z kimś innym. Czasem jeśli nie dostanie się na czas pomocy, można rozchorować się psychicznie. Obecnie wie się dużo więcej o chorobach tego rodzaju i leczenie jest dużo lepsze. Jest wskazaniem postarać się o pomoc, zanim choroba stanie się poważna.

Są też specjalne usługi dla dzieci i młodzieży, które mają trudności emocjonalne albo problemy z zachowaniem. Po dalsze informacje na ten temat można się zwrócić do lekarza albo skontaktować się z Kanadyjskim Stowarzyszeniem Zdrowia Psychicznego /Canadian Mental Health Association/. Jest to prywatna organizacja udzielająca pomocy w tej dziedzinie. Adres można znaleźć w książce telefonicznej.

Alkoholizm i nałogowe nadużycie narkotyków

Coraz częściej wyraża się obawy na temat rosnącej liczby alkoholików i narkomanów. Żeby walczyć z tym problemem, Fundacja Badań nad Nałogowym Nadużyciem Narkotyków /Addiction Research Foundation/ prowadzi 33 ośrodki w większych miastach Ontario.

Fundacja ta jest agencją Rządu Prowincji Ontario. Osoby potrzebujące pomocy w tej dziedzinie powinny być skierowane do najbliższego takiego ośrodka. Adresy można znaleźć w książce telefonicznej. Jeśli potrzebna jest pomoc w skontaktowaniu się z takim ośrodkiem, należy się zwrócić do lekarza albo pielęgniarki służby zdrowia. Adres głównego biura:

Addiction Research Foundation
33 Russell Street
Toronto, Ontario M5S 2S1
Tel. 595-6000

USŁUGI SPOŁECZNE

Usługi dla dzieci i młodzieży	Strona 69
Dodatek rodzinny	69
Towarzystwo opieki nad dziećmi	70
Usługi dla dzieci i ich rodzin	70
Adopcja	70
Samotni rodzice	70
Domy dla dzieci i młodzieży	71
Żłobkiienne	71
Społeczne organizacje opieki nad młodzieżą	72
Usługi dla rodzin i osób samotnych	72
Zasiłki społeczne /Welfare/	72
Imigranci za poręczeniem	73
Zasiłki rodzinne	73
Rehabilitacja zawodowa	74
Społeczne usługi rehabilitacyjne	74
Opieka nad niedorozwiniętymi	74
Mieszkania państwowe	75
Sądy do spraw rodzinnych	75
Pomoc prawna	75
Prywatne organizacje społeczne	75
Poradnie rodzinne	75
Pomoc domowa	76
Pomoc pielęgniarstwa w domu	76
Inne organizacje społeczne	76
Usługi dla starszych obywateli	76
Pensja starcza /emerytura/	76
Gwarantowany dodatek do dochodów	77
Fundusz Gwarantowanego Dochodu Roczego	78
Kanadyjski Fundusz Emerytalny	79
Składki	79
Emerytura	79
Zasiłek dla niezdolnych do pracy	79
Zasiłki dla rodzin	79
Mieszkania niżkowe	80
Domy starców	80
Lecznice	81
Ośrodki dla starszych obywateli	81
Kluby towarzyskie dla starszych obywateli	81
Legitymacja starszego obywatela	81

Usługi społeczne

W Ontario jest wiele usług społecznych dla rodzin lub jednostek, które potrzebują porady, informacji, pomocy finansowej lub innej.

Większość z usług opisanych w tym rozdziale, są to usługi państwowe prowadzone przez rząd federalny, prowincjonalny lub samorządy miejskie. Usługi prowadzone przez ochotników są opisane częściowo /zob. str. 16/ ale trudno je opisać dokładnie, jako że zależą one bardzo od warunków lokalnych i wobec tego różnią się od siebie zależnie od miejscowości. Trzeba się na ten temat poinformować w miejscu zamieszkania.

Usługi dla dzieci młodzieży

Dodatek rodzinny (Family Allowance)

Dzieci obywateli kanadyjskich lub stałych imigrantów dostają dodatek miesięczny od rządu federalnego do wieku 18 lat. Dodatek rodzinny podlega podatkowi dochodowemu.

Imigranci mogą składać podania o ten dodatek jak tylko przyjadą do Kanady, dla każdego dziecka, które przyjeżdża tu z nimi, a dla tych, które się tutaj urodzą, natychmiast po urodzeniu. Podania powinny być złożone jak najszybciej, jako że data pierwszej wypłaty dodatku zależy od daty złożenia podania.

Formularze na podania o zasiłek rodzinny można otrzymać na lotnisku lub w porcie zaraz po przyjeździe do Kanady, lub na każdej poczcie. Do podania należy dołączyć świadectwo urodzin dziecka, dowód wjazdu do Kanady rodziców jak również dziecka jeśli urodziło się ono poza Kanadą. Te dane są w paszporcie, w wizie kanadyjskiej, lub karcie wjazdu. Nie powinno się wysyłać oryginałów ale trzeba zrobić fotokopie i wysłać je do:

Regional Director of Family Allowances
P.O. Box 6000
Station Q
Toronto, Ontario M4T 2P6

Jeśli konieczne są dalsze informacje należy zwrócić się do biura Wydziału Dodatków rodzinnych pod adresem:

Forester's Building /5 piętro/
789 Don Mills Road, Toronto, Ontario M3C 1T5
Tel. 423-6900

Towarzystwa Opieki nad Dziećmi

Towarzystwa Opieki nad Dziećmi /Children's Aid Societies/ są to organizacje popierane i utrzymywane przez państwo. Celem tych towarzystw jest obrona praw dziecka, wprowadzanie w życie ustaw dotyczących praw dzieci i ich rodzin, regulacja adopcji i organizowanie pomocy dla samotnych rodziców. W większych ośrodkach miejskich w Ontario biura tych towarzystw zatrudniają personel mówiący kilkoma językami.

Istnieją również Katolickie Towarzystwa Opieki nad Dziećmi, które zajmują się rodzinami katolickimi. One również otrzymują pomoc finansową od rządu. Oba te rodzaje towarzystw działają w bardzo podobny sposób i ściśle współpracują ze sobą.

Usługi dla dzieci i ich rodzin

Głównym zadaniem Towarzystw Opieki nad Dziećmi jest zapobieganie rozbiciu rodzin. W tym celu organizują one poradnie rodzinne i inne usługi, włącznie z kursami życia rodzinnego.

Są wypadki, kiedy Towarzystwo Opieki nad Dziećmi przejmuje opiekę nad dzieckiem na jakiś okres czasu z powodu choroby rodziców i gdy nie ma komu zajmować się nim w domu. Czasami towarzystwo zabiera dziecko z domu na krótki okres czasu, w celu umożliwienia rodzicom naprawienia trudnej sytuacji rodzinnej.

Jest również obowiązkiem towarzystwa ochrona dzieci przed złym traktowaniem lub zaniedbywaniem ich przez rodziców. Jeśli towarzystwo zostanie zawiadomione o wypadku złego traktowania lub zaniedbywania dzieci wysyła jednego ze swych pracowników, żeby zapoznał się z sytuacją. Będzie on starał się zrobić wszystko co jest tylko możliwe, żeby poprawić sytuację dziecka. Tylko w bardzo poważnych wypadkach jest konieczne zabrać dziecko z pod opieki rodziców. Dzieci, które znajdują się pod opieką towarzystwa są umieszczane w domach, które pozostają pod nadzorem towarzystwa. Jeśli dzieci przechodzą na stałe pod opiekę towarzystwa, mogą być adoptowane.

Adopcja

Jeśli chce się adoptować dziecko trzeba to załatwić przez Towarzystwo Opieki nad Dziećmi, niezależnie czy pochodzi ono z Ontario czy z innej prowincji. W celu zapewnienia dzieciom odpowiednich warunków rodzinnych, towarzystwo załatwia wszystkie legalne formalności, ma nadzór nad adoptowanym dzieckiem przez pewien okres czasu i udziela wszelkich koniecznych porad nowym rodzicom.

W Ontario nie ma sierocińców. Towarzystwa Opieki nad Dziećmi umieszczają sieroty w odpowiednich domach pod nadzorem towarzystwa i załatwia ewentualną adopcję.

Samotni rodzice

Samotni rodzice, niezamężne matki lub samotni ojcowie, mogą zwrócić się do Towarzystwa Opieki nad Dziećmi o pomoc i radę w wychowaniu dzieci.

Samotna matka lub ojciec mogą zdecydować się sami wychowywać dziecko, a jeśli nie mogą temu podołać, Towarzystwo Opieki nad Dzieckiem może zaopiekować się takim dzieckiem tymczasowo, lub razem z matką czy ojcem zdecydować jak najlepiej zapewnić dziecku dobrą przyszłość.

Wszystkie sprawy związane z adopcją dzieci i pomocą samotnym rodzicom są jak najbardziej poufne. Adres miejscowego Towarzystwa Opieki nad dziećmi można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: "Childrens' Aid".

Domy dla dzieci i młodzieży

Jest wiele domów dla dzieci i młodzieży, którzy z różnych powodów nie mogą mieszkać ze swymi rodzicami. Niektóre dzieci mieszkają w takich domach tymczasowo ze względu na sytuację rodzinną. Niektóre mają specjalne problemy i są dziećmi trudnymi do prowadzenia. Istnieją też domy dla niezamężnych matek, gdzie mogą one zamieszkać przed urodzeniem dziecka i jakiś okres po porodzie i gdzie otrzymają specjalną pomoc i radę. Są również domy dla dzieci niedorozwiniętych i domy poprawcze.

Informacje na ten temat można otrzymać w lokalnym ośrodku informacyjnym, u pielęgniarki służby zdrowia, lub w spisie usług społecznych, który można znaleźć w bibliotece.

Żłobkiienne

Żłobkiienne /Day Nurseries/ przeważnie zajmują się dziećmi w wieku dwóch do pięciu lat. Niektóre z nich przyjmują dzieci nawet młodsze jak również opiekują się dziećmi starszymi /do lat 10/, w czasie gdy ich rodzice są w pracy. Dzieci przychodzą do żłobka przed szkołą, w czasie przerwy obiadowej i po szkole. Żłobki są otwarte przeważnie od godziny 7 rano do 18, pięć dni w tygodniu od poniedziałku do piątku.

Żłobki mają na celu pomóc matkom pracującym i zająć się dziećmi w czasie ich nieobecności. Starają się również organizować ciekawe programy i imprezy dla dzieci i w ten sposób pomagać w ich rozwoju.

Żłobki są prowadzone przez miasto lub organizacje społeczne. Są również żłobki prowadzone przez osoby lub instytucje prywatne w celach dochodowych. Rodzice, którzy nie mogą sami opłacać żłobka, mogą otrzymać pomoc finansową od rządu jeśli zapiszą dzieci do jednego ze żłobków prowadzonych przez państwo lub instytucje, z którymi rząd ma specjalne umowy.

Żłobki czasem mieszczą się w budynkach ośrodka społecznego, kościoła, szkoły lub w domach prywatnych. Wszystkie są kontrolowane przez państwo i muszą przestrzegać przepisów przeciwpożarowych i zdrowotnych, pilnować bezpieczeństwa dzieci i zapewnić im odpowiednie warunki.

W niektórych wypadkach państwo udziela pomocy finansowej również rodzicom, którzy umieszczają swe dziecko w jakimś domu prywatnym, jeśli ten dom jest pod kontrolą samorządu miejskiego.

Wszystkie żłobki muszą mieć licencję z wydziału żłobków Ministerstwa Usług Społecznych /Day Nurseries Unit of the Ministry of Community and Social Services/. Dalsze informacje można uzyskać w takim żłobku, w szkole, ośrodku informacyjnym, w lokalnym wydziale usług społecznych lub u pielęgniarki służby zdrowia.

Społeczne organizacje opieki nad młodzieżą

Nie ma tu wystarczająco dużo miejsca, żeby opisać wszystkie organizacje, które zajmują się młodzieżą. Niektóre z nich, jak np. harcerstwo /Boy Scouts and Girl Guides/ są znane imigrantom z wielu krajów.

Organizacje takie jak "Y" znane są też w innych krajach, ale ich działalność może być inna niż w Kanadzie. Nazwa "Y" odnosi się do organizacji, które są normalnie znane jako Y.M.C.A. albo Y.W.C.A.; Y.M.H.A. lub Y.W.H.A. Są to skróty na następujące nazwy angielskie: Young Men's lub Young Women's Christian Association /Organizacje Młodzieży Chrześcijańskiej/ i Young Men's lub Women's Hebrew Association /Organizacje Młodzieży Hebrajskiej/. Organizacje te prowadzą usługi społeczne i organizują wiele programów rozrywkowych i kulturalnych dla młodzieży jak również dla dorosłych. Pobierają one składki członkowskie oraz opłaty za pewne imprezy i kursy, które organizują. Organizacje "Y" specjalnie interesują się nowymi imigrantami. Organizują kursy angielskiego, przeważnie bezpłatnie i prowadzą kluby dla nowoprzybyłych.

Organizacje znane jako "Big Brothers" /Starsi Bracia/ i "Big Sisters" /Starsze Siostry/ są to organizacje młodych mężczyzn i kobiet, którzy zajmują się dziećmi z najrozmaitszymi problemami i starają się służyć im pomocą jako ich "starsi bracia" lub siostry. Są to organizacje ochotnicze.

Kościoły i organizacje etniczne mają również swoje programy, między innymi organizują imprezy rozrywkowe i towarzyskie dla młodzieży. Wszyscy młodzi ludzie mogą z nich korzystać.

Usługi dla rodzin i osób samotnych

Zasiłki społeczne /Welfare/

Może się zdarzyć, że rodzina zostaje bez środków do życia jeśli osoba, która głównie utrzymuje rodzinę zachoruje lub straci pracę i nie może już dłużej

pobierać zasiłku dla bezrobotnych. Dotyczy to również osób samotnych. W takich wypadkach można się zgłosić o zasiłek do Wydziału Opieki Społecznej /Welfare Department/, w lokalnym urzędzie miejskim /Municipality/.

Rodzaj zasiłku zależy od okoliczności. Każdy poszczególny wypadek jest dokładnie zbadany, żeby ustalić czy naprawdę potrzebna jest pomoc finansowa i w jakiej wysokości. Wydział Opieki Społecznej czasami w razie nagłej potrzeby przyznaje jednorazową sumę pieniężną na zakup żywności. W innych wypadkach dostaje się zasiłek na zakup żywności, opłacenie mieszkania i inne najpotrzebniejsze wydatki na okres paru tygodni lub miesięcy.

Wysokość zasiłku zależy od potrzeb danej rodziny, od wysokości dochodów wszystkich członków tej rodziny, od ilości i wieku dzieci. W momencie kiedy przychodzi pierwszy czek z zasiłkiem, zostają również zapłacone składki na Plan Ubezpieczenia Chorobowego dla całej rodziny. W niektórych miejscowościach Wydział Opieki Społecznej opłaca też koszty dentysty, optyka, płaci za lekarstwa i konieczne protezy, pomaga w kosztach związanych z przeprowadzką.

W wypadkach gdzie rodziny lub jednostki potrzebują zasiłków stałych, lub na nieograniczony okres czasu ze względu na chorobę i niezdolność do pracy, stratę głowy rodziny, lub zaawansowany wiek, sprawa przekazywana jest władzom prowincjonalnym do rozpatrzenia. / zob. poniżej: Zasiłki rodzinne/

Imigranci za poręczeniem

Jeśli się przyjechało do Kanady na podstawie poręczenia krewnych, musieli oni podpisać zaświadczenie gwarantujące, że nie będzie się korzystać z pomocy finansowej od państwa przez pierwsze pięć lat. Dla starszych osób sprowadzonych w ten sposób i tych które są niezdolne do pracy gwarancja ta obowiązuje do końca życia, lub do momentu gdy zaczną pobierać pensję starczą. /zob. str. 76/.

Ta gwarancja musi być dotrzymana. Ale w wypadku gdy głowa rodziny, która poręczyła za takiego imigranta zachoruje, albo straci pracę na jakiś czas, może to stać się zupełnie niemożliwe. W takim wypadku imigrant musi się zgłosić do Departamentu Opieki Społecznej /Welfare Department/ o pomoc. Trzeba wziąć ze sobą paszport i kartę wjazdu /landing card/ i tłumacza, jeśli to konieczne. Departament Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministerstwem Zatrudnienia i Imigracji /Manpower and Immigration/ zdecyduje czy w danym wypadku przysługuje pomoc finansowa.

Biuro opieki społecznej /welfare office/ można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem "Department of Social Services".

Jeśli podanie o zasiłek zostanie odrzucone, albo jeśli zasiłek zostanie obniżony, można odwołać się do Ontaryjskiej Komisji Odwołań /Ontario Board of Review/. Formularze na takie odwołania można dostać w biurze opieki społecznej, od pracownika społecznego, który się zajmuje daną sprawą.

Zasiłki rodzinne

Jeśli się znajdzie w trudnych warunkach finansowych i nie może się utrzymać siebie lub swej rodziny, można się zwrócić o pomoc do Wydziału d/s Funduszu Zasiłków Rodzinnych przy Ministerstwie Usług Społecznych prowincji Ontario.

/Family Benefits Plan/ Osoby otrzymujące ten zasiłek są przeważnie niezdolne do pracy z powodu choroby, wieku, lub ponieważ mają małe dzieci w domu i muszą się nimi zajmować. Osoby otrzymujące ten zasiłek mają również bezpłatne ubezpieczenie chorobowe. Często również przysługuje im bezpłatny dentysta, lekarstwa, okulary i protezy, pomoc finansowa przy przeprowadzce itd.

Na ten temat trzeba się poinformować w wydziale opieki społecznej, lub u któregoś z urzędników tego wydziału. Niewidomi i osoby niezdolne do pracy jeśli są dość długo w Kanadzie mogą starać się o specjalny stały zasiłek tak zw. "GAINS" /zob. str. 78/.

Jeśli ma się specjalne trudności, trzeba się zwrócić o pomoc i radę do miejscowego ośrodka pomocy imigrantom.

Jeśli podanie o zasiłek zostanie załatwione odmownie, otrzyma się wyjaśnienie na piśmie. Będą w nim również zawarte wyjaśnienia w jaki sposób składać odwołanie od tej decyzji.

Po dalsze informacje należy zwrócić się do miejscowego biura Ministerstwa Usług Społecznych. W Ontario jest 21 takich biur. Można je odszukać w książce telefonicznej pod hasłem: "Government of Ontario, Ministry of Community and Social Services". Adres głównego biura tego Ministerstwa jest następujący:

Ministry of Community and Social Services
Hepburn Block
Queen's Park
Toronto, Ontario
Tel. 965-7252

Rehabilitacja zawodowa

Rząd prowincji Ontario organizuje różne bezpłatne usługi mające na celu umożliwienie pracy zarobkowej osobom fizycznie lub umysłowo upośledzonym. W skład tych usług wchodzi specjalne porady i pomoc w znalezieniu pracy. Jeśli to jest konieczne rząd prowincjonalny pomaga w zdobyciu odpowiedniego wykształcenia, wypłaca pewne zasiłki i przyznaje fundusze na zakup koniecznych protez itd.

Po dalsze informacje i o pomoc trzeba się zwrócić do najbliższego biura Ministerstwa Usług Społecznych. Można też poprosić o pomoc lekarza lub pielęgniarkę służby zdrowia.

Społeczne usługi rehabilitacyjne

W wielu okolicach istnieją również usługi rehabilitacyjne organizowane przez społeczne organizacje ochotnicze. Informacji na ten temat udzieli pielęgniarka służby zdrowia lub ośrodek informacyjny.

Opieka nad nedorozwiniętymi

Niektóre osoby rodzą się już z mniejszą możliwością rozwoju niż normalnie. Trudniej jest im wielu rzeczy się nauczyć. Niektóre z nich mają również jakieś problemy fizyczne. Nazywa się ich nedorozwiniętymi /Mentally retarded/, głównie w celu odróżnienia ich od osób umysłowo chorych. Wiele z nich mieszka

ze swoją rodziną lub osobno. Często potrzebują one specjalnego szkolenia i pomocy. Tak np. istnieją:

1. Ośrodki dzienne dla dzieci poniżej 18 lat gdzie mogą otrzymać specjalne wykształcenie, żeby mogły żyć ze swoją rodziną i przystosować się do życia w społeczeństwie. Niektóre szkoły prowadzą specjalne klasy dla dzieci niedorozwiniętych. /zob. Szkolnictwo specjalne str. 55/.
2. Specjalne zakłady pracy i warsztaty, które przygotowują ich do ewentualnej pracy zarobkowej.
3. Zasiłki dla osób niedorozwiniętych, które już ukończyły 18 lat, żeby im umożliwić niezależne życie w społeczeństwie.
4. Domy dla niedorozwiniętych gdzie mogą mieszkać wspólnie i mieć odpowiednią opiekę, wykształcenie i brać udział we wspólnych rozrywkach.

Te wszystkie usługi pomagają niedorozwiniętym żyć normalnym życiem i lepiej rozumieć swoje problemy. Tylko najbardziej upośledzone osoby muszą mieszkać w specjalnych zakładach.

Rodzice dzieci niedorozwiniętych często należą do specjalnych organizacji gdzie mogą się nauczyć lepiej rozumieć swoje dzieci i być lepiej przygotowanym, żeby im pomóc teraz i w przyszłości.

Dalsze informacje na ten temat można uzyskać u pielęgniarki służby zdrowia, kierownika szkoły, w lokalnym ośrodku dla niedorozwiniętych, lub w biurze Ministerstwa Usług Społecznych, którego adres można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem "Government of Ontario, Ministry of Community and Social Services."

Mieszkania państwowe /zob. str. 90/

Sądy do spraw rodzinnych /zob. str. 110/

Pomoc prawna /zob. str. 111/

Prywatne organizacje społeczne

Poradnie rodzinne

Poradnie rodzinne /Family counselling agencies/ zatrudniają wykwalifikowanych pracowników społecznych, którzy udzielają porad dla rodzin i osób pojedynczych na temat problemów rodzinnych np. problemów małżeńskich, albo trudności z układaniem budżetu rodzinnego. Te poradnie są prowadzone przez prywatne organizacje, ale w niektórych wypadkach także przez biura opieki społecznej /welfare departments/ i towarzystwa opieki nad dziećmi.

Każdy może korzystać z tych usług. Agencje te zatrudniają czasami pracowników, którzy mówią paroma językami, ale jest mało prawdopodobne, żeby wszyscy imigranci mogli być załatwieni w ich własnym języku.

Adresy tych poradni można znaleźć w każdej książce telefonicznej pod hasłem: Family Counselling, albo Family Services. Są też katolickie agencje, tych należy szukać pod: Catholic Family Services. Żydowskie agencje są pod: Jewish Family and Child Service, lub Jewish Immigrant Aid Services.

Pomoc domowa

Jeśli matki nie ma w domu z powodu jej choroby, albo z innych powodów, w większych miastach można uzyskać pomoc do zajęcia się dziećmi i prowadzenia domu w godzinach kiedy ojciec jest w pracy. To dotyczy również matki jeśli ona jest głową rodziny. Starsze osoby, które są chore albo są rekonwalescentami mogą też otrzymać tego rodzaju pomoc, jeśli mieszkają w dużym mieście. Osoby starsze mogą otrzymać pomoc na parę godzin dziennie, w celu umożliwienia im dalszego mieszkania u siebie w domu.

Niestety ilość osób, które udzielają tej pomocy jest bardzo ograniczona i te usługi można otrzymać tylko w wypadku rzeczywistej potrzeby. Opłaty za te usługi zależą od finansowej sytuacji danej osoby. Osoba, która przychodzi pomagać w domu /homemaker/ przeprowadzi wywiad w celu ustalenia możliwości finansowych danej rodziny.

Jeśli w danej miejscowości tego rodzaju usługi istnieją to będą one zapisane w książce telefonicznej pod hasłem "Visiting Homemaker" albo "Canadian Red Cross".

Pomoc pielęgniarska w domu /zob. str. 65/

Inne organizacje społeczne

Jest niemożliwe wyliczenie tu wszystkich organizacji społecznych które zajmują się pomocą dla rodzin. Niektóre z nich są organizowane przez imigrantów, żeby pomóc ich własnej grupie narodowościowej. Są też w niektórych miejscowościach domy "osiedlania się" /settlement houses/, które mają na celu pomóc nowoprzybyłym do tego miasta. Niektóre z nich znajdują się w dzielnicach zamieszkałych przez imigrantów i organizują pomoc dla całych rodzin.

Każda miejscowość i grupa społeczna posiada swoje własne organizacje, które mają na celu pomóc w pewnych specyficznych wypadkach. Informacji udzieli miejscowa agencja informacyjna, lub należy odszukać adres w spisie agencji i usług społecznych, który można otrzymać w bibliotece.

Usługi dla starszych obywateli

O starszych osobach często mówi się jako o "starszych obywatelach" /senior citizens/. Istnieją również specjalne usługi państwowe dla osób w wieku powyżej 65 lat. W niektórych miastach mają one specjalne przywileje jak np. tańsze przejazdy w autobusach czy tramwajach, tańsze bilety do kin czy teatrów.

Pensja starcza /Old Age Security Pension/

Pensja starcza jest wypłacana stałym mieszkańcom Kanady, którzy osiągnęli 65 lat i jeśli wypełniają oni pewne konieczne warunki. Trzeba mieszkać na stałe w Kanadzie przynajmniej od 10 lat. Jeśli się wyjeżdżało z Kanady w ciągu tego czasu na dłuższe okresy czasu, to prawdopodobnie trzeba będzie czekać dłużej niż 10 lat. Trzeba przebywać w Kanadzie przynajmniej rok bez przerwy przed złożeniem podania o pensję starczą.

Jeśli się już otrzymuje pensję starczą to można wyjechać z Kanady na okres

nie dłuższy niż 6 miesięcy. W ciągu tych 6 miesięcy czeki będą przesyłane do kraju, w którym się przebywa.

Jeśli się mieszka w Kanadzie w sumie 20 lat jako dorosła osoba /po ukończeniu 18 lat/ można opuścić Kanadę na tak długo jak się chce i będzie się dostawać pensję starczą przez cały czas.

Jeśli się mieszkało w Kanadzie jako osoba dorosła /po ukończeniu 18 lat/ przez okres czasu, który w sumie wynosi 40 lat, można opuścić Kanadę i zamieszkać w jakimś innym kraju na stałe i stamtąd złożyć podanie o pensję starczą. Pensja zostanie przyznana nawet jeśli nie mieszkało się w Kanadzie bezpośrednio przed złożeniem podania.

Osoby, które wypełnią powyższe warunki mają prawo do pensji starczej, niezależnie od tego czy ciągle jeszcze pracują, czy mają jakieś inne dochody i czy są obywatelami kanadyjskimi czy nie.

Podanie o pensję starczą powinno zostać wysłane przynajmniej 6 miesięcy przed ukończeniem 65 lat. Formularz na podanie można otrzymać na pocztę lub w miejscowym biurze Wydziału Pensji Starczych.

Wysokość pensji starczych wzrasta co trzy miesiące zgodnie ze wzrostem cen. Można się dowiedzieć ile w danej chwili ta pensja wynosi w powyżej wymienionym biurze.

Gwarantowany dodatek do dochodów

Jeśli nie ma się innych źródeł dochodu poza pensją starczą, albo jeśli te dochody są małe, można złożyć podanie o dodatkową sumę, która nazywa się "Gwarantowany dodatek do dochodów" /Guaranteed Income Supplement/. Wysokość tego dodatku zależy od wysokości ogólnych dochodów danej osoby i podlega rewizji co trzy miesiące ze względu na wzrost cen.

W wypadku małżeństw, w których jedno z małżonków dostaje Gwarantowany Dodatek do Dochodów, a drugie nie ma jeszcze 65 lat, ale ma 60 i mieszka w Kanadzie wymagany okres czasu /zob. powyżej/ i jemu w pewnych okolicznościach przysługuje pensja. Wysokość tej pensji będzie zależeć od wysokości wspólnych dochodów małżonków. Nie dotyczy to małżeństw, które razem nie żyją.

Formularz na podanie o pensję dla małżonka jest wysyłany automatycznie razem z formularzem na podanie o Gwarantowany Dodatek do Dochodów, jeśli wydaje się prawdopodobne, że taka pensja może przysługiwać. Po dalsze informacje należy pisać do miejscowego biura Wydziału Pensji Starczych pod adresem:

Regional Director of Old Age Security
P.O. Box 6000
Station Q
Toronto, Ontario M3G 1T5
Tel. 423-6900

Można też tam zgłosić się osobiście. Biuro znajduje się na 789 Don Mills Road /Forester Building/ 5 piętro w Don Mills, Toronto.

Fundusz Gwarantowanego Dochodu Roczego (GAINS)

Ontaryjski Fundusz Gwarantowanego Dochodu Roczego /Guaranteed Annual Income System – “GAINS”/, gwarantuje wszystkim mieszkańcom Ontario, którzy mają już 65 lat i którzy są tu dostatecznie długo, minimalny dochód roczny. Niewidomi i osoby niezdolne do pracy, mogą również korzystać z tego funduszu, nawet jeśli nie mają jeszcze 65 lat. Suma, którą uznaje się za dochód minimalny zmienia się od czasu do czasu ze względu na wzrost cen i kosztów utrzymania. Obecne stawki są podane na kolorowej stronie załączonej na końcu tej książeczki.

Żeby móc korzystać z powyższego funduszu trzeba mieć ukończone 65 lat i trzeba wypełnić pewne warunki jeśli chodzi o okres zamieszkania w Ontario. Te warunki zostały zmienione 7 kwietnia 1976 roku.

Osoby, które spełniały warunki przed tą zmianą mogą składać podanie o powyższy zasiłek według dawnych przepisów.

Te przepisy brzmiały następująco:

1. Trzeba było być stałym mieszkańcem Kanady przynajmniej od 5 lat. Z tego przynajmniej przez ostatni rok trzeba było mieszkać w Ontario.
2. Trzeba było być stałym mieszkańcem Kanady w sumie przez okres 20 lat od ukończenia lat 18 i ostatni rok trzeba było mieszkać w Ontario.
3. Trzeba było mieszkać w Ontario w sumie 20 lat od ukończenia 18 lat.

Osoby, które już nie podlegają ustawie sprzed 7 kwietnia 1976r. muszą wypełnić warunki wynikające z nowej ustawy.

Trzeba już być zakwalifikowanym do pobierania pensji starczej i gwarantowanego dodatku do dochodów /zob. str. 77/. Prócz tego trzeba wypełnić następujące warunki:

- a. Stały pobyt w Ontario przez okres jednego roku przed wystąpieniem o ten zasiłek lub
- b. Pobyt w Ontario przez okres wynoszący w sumie 20 lat po ukończeniu 18 lat.

Gdy starszy obywatel, który dostaje zasiłek “GAINS” wyjedzie z Kanady, będzie mógł otrzymać czek z tym zasiłkiem za miesiąc w którym wyjedzie plus sześć następnych miesięcy. Po powrocie do Kanady zasiłek zostanie mu znów

przyznany, jeśli jego dochody dalej będą mniejsze niż gwarantowane minimum.

Osoby, które już otrzymują pensję starczą i Gwarantowany Dodatek do Dochodów, dostaną automatycznie zasiłek "GAINS", jeśli im on przysługuje. Jeśli jeszcze nie dostają pensji starczej muszą złożyć specjalne podanie o zasiłek "GAINS". Formularze można otrzymać z następującego urzędu:

Ontario Ministry of Revenue

Guaranteed Income & Tax Credits Branch

Queen's Park, Toronto M7A 2B3

Tel. w Toronto: 965-8470

poza Toronto nakręcić "0" i poprosić operatora o połączenie z Zenith 8-2000 /bezpłatnie/

Osoby niewidome, lub niezdolne do pracy otrzymują ten zasiłek w ramach Planu Zasiłków Rodzinnych /Family Benefits Plan/ – zob. str. 73/.

Kanadyjski Fundusz Emerytalny

Kanadyjski Fundusz Emerytalny /Canadian Pension Plan/ ma na celu umożliwienie pracownikom zapewnienia sobie emerytury wyższej niż pensja starcza. Zapewnia on również pewne dochody osobom, które opłacają składki na ten fundusz przez pewien okres czasu i potem staną się niezdolne do pracy. W ramach tego funduszu dzieci i inne osoby na ich utrzymaniu, w wypadku ich śmierci mogą otrzymać pewien zasiłek.

Składki

Wysokość składek zależy od zarobków. Prawie wszyscy pracownicy muszą opłacać te składki. Wyjątek stanowią osoby pracujące dorywczo, lub żony, które pracują dla swych mężów. Pracodawca opłaca połowę składek swych pracowników. Drugą połowę potrąca z ich pensji i wysyła do Ministerstwa Dochodów Państwowych. Osoby samo-zatrudnione których dochody wynoszą dostateczne minimum roczne, muszą swe własne składki opłacać całkowicie, jako że muszą jednocześnie opłacać część składki normalnie opłacanych przez pracodawcę.

Emerytura

Można zacząć pobierać powyższą emeryturę gdy się osiągnie wiek 65 lat, ale można kontynuować pracę i płacić składki do lat 70, ale nie dłużej. Jeśli raz się już zacznie pobierać emeryturę, nie można dalej płacić składek. Wysokość emerytury zależy od wysokości składek i okresu w jakim się je płaciło oraz zmienia się w związku ze wzrostem cen i kosztów utrzymania.

Zasiłek dla niezdolnych do pracy

Jeśli osoby, które płaciły składki na Fundusz Emerytalny w ciągu pięciu lat kalendarzowych zachorują i niezdolne są do pracy na długi okres czasu, mogą otrzymać zasiłek w ramach tego planu. Również ich nieletnie dzieci mogą pobierać ten zasiłek.

Zasiłek dla rodzin

Gdy osoba płacąca składki na Fundusz Emerytalny umrze, pewne zasiłki przysługują rodzinie, jak jednorazowy zasiłek po śmierci /death benefit/, pensja wdowia i pensja dla sierot.

Obecna wysokość tych zasiłków jest podana na dodatkowej kolorowej stronie tej książeczki. Po dalsze informacje trzeba się zwrócić do najbliższego biura Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej /Health and Welfare/, którego adres można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem "Government of Canada".

Mieszkania zniżkowe

Starsi obywatele, których dochody nie są wysokie i którzy są zdolni mieszkać sami i zajmować się sobą, mogą otrzymać mieszkania zniżkowe /zob. Mieszkania państwowe str. 90/.

Domy starców /Domy dla starszych obywateli/

Jeśli ma się już 60 lat i potrzebuje się pewnej pomocy jak np. w przygotowywaniu posiłków, w poruszaniu się po mieście, lub musi się mieć od czasu do czasu jakieś zabiegi czy leczenie, a nie może się sobie tego zapewnić mieszkając samemu, można zdecydować się na zamieszkanie w Domu starców. Takie domy są prowadzone przez samorządy miejskie lub organizacje prywatne z poparciem finansowym rządu prowincji. Domy starców przeznaczone są dla osób, które są jeszcze dość aktywne i mogą się swobodnie poruszać, lub dla osób, które potrzebują pewnej opieki lekarskiej ale nie są dość chore, żeby przebywać w szpitalu. Niektóre z tych domów nie przyjmują nikogo kto potrzebuje takiej opieki lekarskiej, ale dostarczają jej dla tych, którzy już tam mieszkają.

Czasem takie domy są zorganizowane dla osób jednej narodowości. Osoby, które przyjechały do Kanady z innego kraju mogą tam wspólnie mieszkać, rozmawiać w swym własnym języku i korzystać z gotowania sobie posiłków, do których są przyzwyczajeni.

Są duże różnice w rodzaju pomieszczeń w poszczególnych domach. Są pokoje przeznaczone dla czterech osób, albo dla dwóch, albo czasem pokoje pojedyncze. Posiłki je się wspólnie w stołówce. Większość tych domów ma również kaplice, sale rozrywkowe i biblioteki.

Wiele z tych domów prowadzi również ośrodki dla starszych obywateli, którzy mieszkają w okolicy. Niektóre opiekują się starszymi osobami, które mieszkają w domach prywatnych kontrolowanych przez dany Dom starców. Te osoby mogą korzystać z wszelkich udogodnień i rozrywek organizowanych przez Dom starców. Niektóre rozwożą ciepłe posiłki osobom, które mają trudności z gotowaniem dla siebie. Ta pomoc nazywa się "posiłki na kółkach" /meals-on-wheels program/. Jeśli nie jest się w stanie opłacić kosztów zamieszkania w Domu starców, prawie zawsze można uzyskać pomoc finansową od państwa.

Jeśli myśli się o zamieszkaniu w takim domu, warto jest obejrzeć go zanim się na to zdecyduje. Można dowiedzieć się bliższych szczegółów w lokalnym ośrodku informacyjnym, w kościele, u pielęgniarki publicznej służby zdrowia. Są też specjaliści doradcy dla starszych obywateli w dzielnicowych biurach Ministerstwa Usług Społecznych. Można otrzymać listę i opis Domów starców gdy się napisze do:

Senior Citizen Branch — Office on Aging
Ministry of Community and Social Services
Hepburn Block, 4th Floor,
Queen's Park, Toronto,
Tel. 965-5103

Lecznice /“Nursing Homes” – zob. str. 66/.

Ośrodki dla starszych obywateli

W wielu miastach istnieją ośrodki dla starszych obywateli. Organizowane są tam różne programy rozrywkowe. Czasami pobierają one drobne opłaty członkowskie. Niektóre z tych ośrodków pomagają w poszukiwaniu mieszkania i pracy dla tych, którzy chcą jeszcze pracować dorywczo. W większości z nich jest również zorganizowane odwiedzanie chorych spośród członków. Ośrodki informacyjne, kościoły, pielęgniarki publicznej służby zdrowia i lokalne biblioteki poinformują gdzie taki ośrodek się znajduje.

Kluby towarzyskie dla starszych obywateli

W wielu miejscowościach są kluby towarzyskie dla starszych obywateli gdzie mogą się spotykać w celach towarzyskich i rozrywkowych. Zebrania mogą się odbywać raz na tydzień, raz na dwa tygodnie, lub raz na miesiąc. Kluby są organizowane przez kościoły, lub organizacje społeczne. Dalszych informacji udzieli ośrodek informacyjny, pielęgniarka publicznej służby zdrowia lub miejscowa biblioteka.

Legitymacja Starszego Obywatela /Senior Citizens Privilege Card/

W Ontario wszyscy mieszkańcy, którzy mają powyżej 65 lat mogą otrzymać taką legitymację. Posiadanie jej przynosi pewne przywileje jak np. zniżkowe bilety wstępu do parków prowincjonalnych i wielu innych miejsc rozrywkowych jak np. “Ontario Place”, Ontario Science Centre /muzeum nauki w Toronto/, Upper Canada Village /historyczna wioska pod Toronto/ lub Królewskie ogrody botaniczne. Legitymacja ta również może być potrzebna, żeby uzyskać tańsze bilety komunikacji miejskiej, lub przy kupnie w niektórych firmach, które dają zniżki dla starszych obywateli.

Jeśli jest się nowym imigrantem i jest się w Ontario krócej niż 12 miesięcy, można otrzymać formularz na podanie w tej sprawie pisząc do biura, które wydaje te legitymacje:

Ontario Senior Citizens Privilege Card,
Box 21000, Station “A”
Toronto, Ontario M5W 1Y5

Jeśli się jest w Ontario przeszło rok, trzeba się zwrócić o specjalną legitymację starszego obywatela. Jest to legitymacja ze specjalnym numerem na podstawie której otrzymuje się bezpłatnie lekarstwa. Szczegóły na str. 62.

MIESZKANIA

Jak znaleźć mieszkanie	Strona 83
Wynajmowanie mieszkania	83
Prawa lokatorów	84
Kontrola opłat za mieszkanie	84
Wynajmowanie pokoi	84
Umowa o wynajęcie mieszkania	84
Oferta wynajęcia	85
Kaucja	85
Podnajmowanie mieszkania	85
Prawo wstępu do mieszkania	85
Naprawy	86
Eksmisja	86
Przepisy miejskie	86
Zażalenia	86
Kupno domu	86
Jak znaleźć dom	87
Oglądanie domu	87
Cena	87
Oferta kupna	88
Hipoteka	88
Budowa albo kupno nowego domu	89
Remont domu	89
Mieszkania państwowe	90
Mieszkania w nagłej potrzebie	90

Mieszkania

Jak znaleźć mieszkanie

Osoby, które sprowadzają krewnych do Kanady, mają obowiązek pomóc znaleźć im mieszkanie. Ministerstwo Zatrudnienia i Imigracji /Department of Manpower and Immigration/ spełnia tę samą funkcję dla tych, którzy przyjechali do Kanady na własną rękę. Mieszkanie takie jest bardzo często tylko tymczasowe i imigranci po niedługim czasie przeważnie szukają jakiegoś stałego mieszkania.

Wynajmowanie mieszkania

Osoby, które należą do tej samej grupy narodowościowej, mogą często pomóc w znalezieniu mieszkania. Jeśli się wie w jakiej dzielnicy chciałoby się mieszkać, czasami można znaleźć mieszkanie chodząc po ulicach i szukając czy nie ma wywieszonych napisów: “Rooms to Rent” /pokoje do wynajęcia/, “Apartments to Rent” /mieszkania do wynajęcia/, albo przed dużym blokiem mieszkalnym: “Vacancy” /wolne mieszkania/. Jest też wiele ogłoszeń w anglojęzycznych gazetach o mieszkaniach i także w gazetach wydawanych w innych językach. Można sobie zaoszczędzić szukania w nieodpowiednich miejscach, jeśli ma się ze sobą kogoś, kto zna miasto. Osoby samotne mogą czasem znaleźć pokój w budynkach mieszkalnych, prowadzonych przez organizację “Y”.

W gazetach w dziale ogłoszeń, można znaleźć ogłoszenia o pokojach nieumeblowanych, umeblowanych, mieszkaniach, apartamentach, domach albo części domów, do wynajęcia. Mieszkanie, które się nazywa “flat” jest to mieszkanie składające się z kilku pokoi w czyimś domu ze wspólnym wejściem i czasami wspólną kuchnią i łazienką. “Apartament” jest to mieszkanie w dużym bloku, zupełnie samodzielne. “Duplex” jest to mieszkanie w domu podzielonym na dwa oddzielne mieszkania, każde z własnym wejściem, przeważnie jedno z nich jest na piętrze, drugie na parterze. Dom, który się nazywa “semi-detached” /półoddzielny/, jest to dom, który ma jedną wspólną ścianę z domem następnym.

Jeśli w ogłoszeniu o domu albo apartamencie nieumeblowanym jest napisane, że jest ono “wyekwipowane” /Equipped/, to znaczy, że jest tam już kuchnia do gotowania i lodówka. Jeśli wynajmuje się cały dom, to koszt ogrzewania trzeba przeważnie pokryć samemu. Jeśli się wynajmuje mieszkanie, to ogrzewanie jest normalnie wliczone już w cenę wynajmu. W większości wypadków trzeba oddzielnie płacić za elektryczność i gaz. W niektórych apartamentach nie można trzymać żadnych zwierząt.

Prawa lokatorów

Jest przeciw prawu odmawiać wynajęcia mieszkania komukolwiek z powodu rasy, koloru, narodowości, pochodzenia albo religii. Jeśli spotka się z dyskryminacją przy szukaniu mieszkania, zażalenie trzeba zgłosić do Ontaryjskiej Komisji Praw Człowieka /zob. str. 112/. Jest parę biur tej komisji w różnych częściach prowincji i są one zapisane w książce telefonicznej.

Prawa chroniące lokatorów są zawarte w Ustawie o Właścicielach i Lokatorach /Landlord and Tenant Act/, która reguluje sprawy kontraktów o mieszkanie, kaucji, podnajmu, wstępu, reperacji i eksmisji. Niektóre z tych uprawnień są opisane poniżej, ale można też dostać książeczkę, która się nazywa: Informator o Ustawie o właścicielach i lokatorach /Guide to the Landlord and Tenant Act/. Trzeba się zwrócić po nią do:

Social Planning Council of Metropolitan Toronto
185 Bloor Street East
Toronto, Ontario M4V 3J3

Kopia tej książeczki po angielsku kosztuje 25 centów. Można też dostać za darmo wersję portugalską i włoską.

Kontrola opłat za mieszkanie

Ustawa o kontroli opłat za mieszkanie w prowincji Ontario /Rent Review Act/ ustala warunki dozwolonych podwyżek opłat za mieszkanie w prowincji Ontario. Niektóre z tych warunków podlegają okresowej rewizji. Jest ważnym zdawać sobie sprawę jakie się ma uprawnienia w tej dziedzinie.

Po dalsze szczegóły można się zwrócić do najbliższego biura kontroli czynszów, którego adres można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: "Government of Ontario, Ministry of Consumer and Commercial Relations, Rent Review Office".

Wynajmowanie pokoi

Pojedyncze pokoje, normalnie wynajmuje się i płaci tygodniowo, bez żadnej umowy pisemnej, ale czasami można pokój wynajmować miesięcznie. Jeśli właściciel albo lokator chce zerwać umowę, to należy się cztero-tygodniowe wypowiedzenie jeśli się płaci tygodniowo i dwu-miesięczne jeśli miesięcznie.

Umowa o wynajęciu mieszkania

Jeśli wynajmuje się apartament albo dom, właściciel i lokator przeważnie podpisują umowę, która po angielsku nazywa się "lease". Zawiera ona różne warunki, które właściciel i lokator podejmują się przestrzegać. Są różne rodzaje takich umów. Można podpisać umowę na pewien ograniczony okres czasu /np. od 1 lutego 1976 do 31 stycznia 1977 roku/, i w takim wypadku umowa skończyłaby się 31 stycznia 1977 r. Inny rodzaj umowy jest ważny na pewien okres czasu /tydzień, miesiąc czy rok/ a potem jest ona automatycznie kontynuowana, jeśli właściciel albo lokator nie zawiadomi, że nie będzie jej przedłużał.

Jeśli umowa nie zostanie podpisana, ale jest ona zrobiona ustnie, to obowiązują te same warunki. Zanim się podpisze umowę, trzeba ją dokładnie przeczytać i upewnić się że się wszystko dobrze rozumie. Jeśli lokator nie chce się zgodzić na

któryś z warunków wydrukowanych w umowie, to ma prawo prosić o wykreślenie go. Właściciel mieszkania ma obowiązek dostarczyć lokatorowi kopię umowy w ciągu 21 dni od momentu podpisania jej, albo odnowienia.

Oferta wynajęcia

Nie można podpisywać “oferty wynajęcia” /offer to lease/, jeśli się jej dokładnie nie przeczyta. Najczęściej zobowiązuje ona do podpisania umowy o wynajęcie.

Kaucja

Pobieranie kaucji /security deposit/, żeby pokryć koszt ewentualnych reparaacji, czy wyrządzonych szkód, jest obecnie nielegalne. Ale jeśli wynajmuje się mieszkanie, albo dom, właściciel może poprosić o zapłacenie z góry sumy pokrywającej czynsz za ostatni miesiąc w którym się tam będzie mieszkać. Jest to dozwolone w celu zabezpieczenia właściciela, jeśli lokator wyprowadzi się bez uprzedzenia, albo bez zapłacenia komornego za ostatni miesiąc. Przez ten okres czasu, w ciągu którego właściciel ma w posiadaniu te pieniądze, musi płacić lokatorowi sześć procent rocznego dochodu. Kiedy się wyprowadza to czynsz za ostatni miesiąc jest już zapłacony.

Podnajmowanie mieszkania

Jeśli lokator chce opuścić mieszkanie zanim jego umowa wygaśnie, jest jego obowiązkiem znalezienie nowego lokatora i podnajęcie mieszkania /ale nie w wypadku, jeśli jest to mieszkanie państwowe/. W umowie właściciel może sobie zastrzec, że jego zgoda jest konieczna jeśli chce się podnająć mieszkanie. Ale nie może on odmówić swojej zgody bez ważnego powodu. Jeśli nowy lokator nie płaci komornego, albo zniszczy mieszkanie, to pierwszy lokator jest ciągle odpowiedzialny finansowo, aż do momentu, kiedy jego umowa z właścicielem miała przestać być ważna. Jeśli lokator chce wyprowadzić się bez podnajęcia mieszkania innemu lokatorowi, to jest ciągle odpowiedzialny za mieszkanie według umowy, którą podpisał, aż do jej wygaśnięcia.

Jeśli jednak właściciel wynajmuje mieszkanie komuś innemu, to może żądać zapłaty tylko za okres, kiedy mieszkanie stało puste i za koszty związane ze znalezieniem nowego lokatora, jak np. koszt ogłoszenia w gazecie.

Prawo wstępu do mieszkania

Właściciel, albo administrator domu nie ma prawa wstępu do mieszkania bez pisemnego uprzedzenia, na 24 godziny przed tym i podania powodów, chyba że w wypadku nagłej potrzeby. Czas w którym może chcieć wejść do mieszkania musi być w ciągu dnia. W umowie może też być zastrzeżone, że właściciel ma prawo pokazywać mieszkanie zainteresowanym osobom w pewnych godzinach w celu wynajęcia.

Ani właściciel, ani lokator nie ma prawa zmieniać zamka w drzwiach bez obopólnej zgody.

Naprawy

Właściciel jest zobowiązany przez prawo utrzymywać mieszkanie w dobrym stanie, wykonywać wszystkie konieczne reperacje i pilnować, żeby wszystkie przepisy higieny i bezpieczeństwa były przestrzegane. Lokator musi utrzymywać mieszkanie w czystości i jest odpowiedzialny za reperacje, w wypadku jeśli są one konieczne ze względu na szkody popełnione umyślnie, albo przez niedbałość przez członków jego rodziny, albo jego gości.

Eksmisja

Właściciel nie może zmusić lokatora do wyprowadzenia się przed wygaśnięciem umowy, albo nawet po wygaśnięciu, bez wyroku sądowego opartego na powodach przewidzianych przez ustawę o kontroli opłat za mieszkanie /zob. str. 103/. Sąd może pozwolić na zerwanie umowy z lokatorem, jeśli nie płaci on czynszu, wyrządza szkody w mieszkaniu, prowadzi w nim jakiś nielegalny interes lub popełnia akty zabronione prawem, albo jeśli jego zachowanie może spowodować szkody, lub zakłócić spokój właściciela lub innych mieszkańców tego budynku.

Jeśli właściciel chce, żeby lokator wyprowadził się, musi go o tym zawiadomić na piśmie, podając powody wymówienia.

Jeśli lokator chce podać sprawę do sądu, powinien najpierw zasięgnąć porady prawnej. Jeśli nie ma się funduszy na prawnika, trzeba się zwrócić do Pomocy prawnej /Legal Aid – zob. str. 111/.

Przepisy miejskie

Każda miejscowość ma swoje przepisy jeśli chodzi o ogrzewanie, remont, standardy bezpieczeństwa i czystości. Kopie tych przepisów można dostać w urzędzie miejskim.

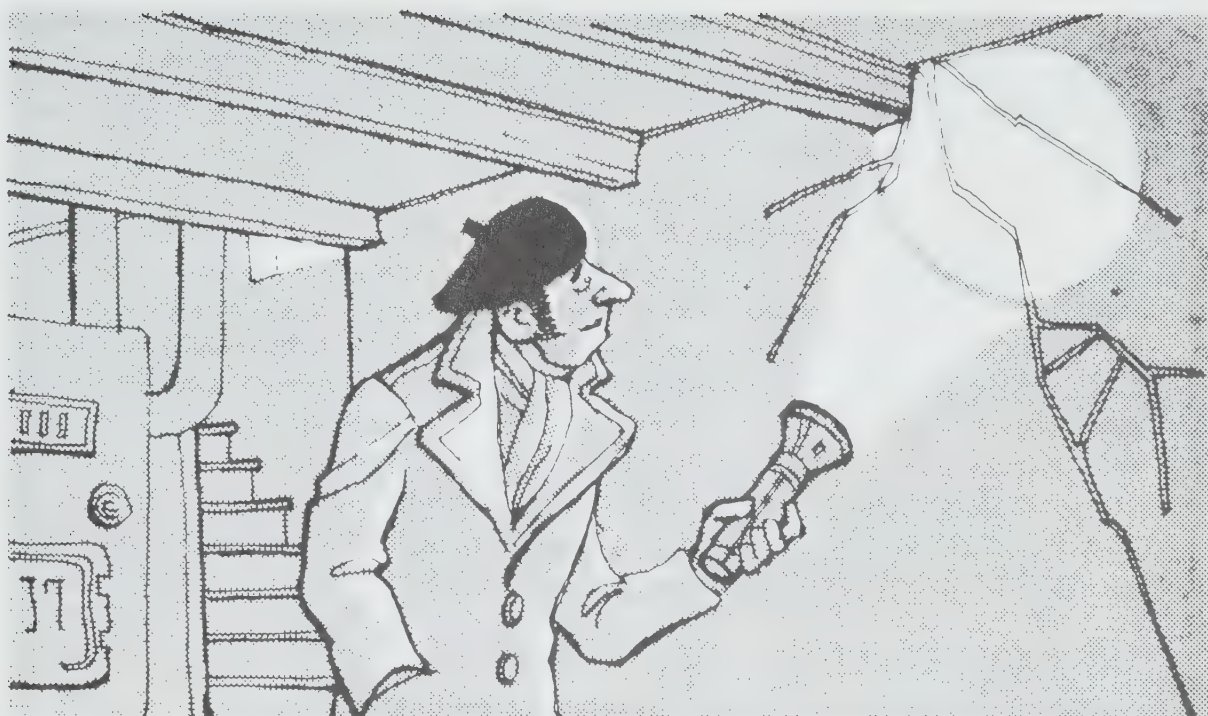
Zażalenia

Zażalenia w sprawach podlegających przepisom miejskim trzeba składać do urzędu miejskiego, a w sprawach dyskryminacji do Ontaryjskiej Komisji Praw Człowieka /zob. str. 112/. Jeśli właściciel, albo lokator, chcą podać sprawę do sądu to musi ona przejść przez lokalny sąd powiatowy /County albo District Court/.

Przy urzędzie miejskim może znajdować się biuro porad dla właścicieli i lokatorów, gdzie można się zwrócić o bezpłatne porady. Może też być związek lokatorów w danej dzielnicy.

Kupno domu

Kupno domu jest dla większości osób największym ich finansowym przedsięwzięciem w życiu. Jest to tak duże przedsięwzięcie, że można stracić dużo pieniędzy jeśli się nie ma kogoś, kto może udzielić dobrej rady. Może być koniecznym zapłacić prawnikowi kilkaset dolarów, ale może on nam zaoszczędzić dużo więcej. Specjalne biuro Stowarzyszenia Prawników w Ontario /Lawyer Referral Service,

Law Society of Upper Canada/ poleci odpowiedniego prawnika. Biura takie znajdują się w Toronto, Ottawie i w Londynie w Ontario.

Nie jest wskazanym, żeby kupujący miał tego samego prawnika co sprzedający i nie jest również wskazanym, żeby kupujący zaangażował prawnika poleconego mu przez agenta sprzedaży domów. Każda strona powinna mieć swojego własnego prawnika, który by dbał o jej interes.

Jak znaleźć dom

Agenci sprzedaży domów mają listy domów, które mogą pokazać. Są też ogłoszenia w gazetach i tablice "For Sale" /na sprzedaż/ wywieszone przed domami.

Oglądanie domu

Trzeba gruntownie obejrzeć kilka domów. Jeśli nie jest się pewnym czy dom jest wart ceny, której za niego żądają, można znaleźć nazwisko eksperta /real estate appraiser/ w żółtej książce telefonicznej i poprosić go, żeby ten dom ocenił na piśmie. Trzeba będzie mu za to zapłacić. Ale przede wszystkim trzeba dom dokładnie obejrzeć czy nie ma w nim jakichś usterek. Kiedy się podpisze ofertę, trzeba dom kupić w takim stanie w jakim się on znajduje. Nie można wycofać się z kupna, albo żądać obniżenia ceny z powodu usterek, które się potem odkryje.

Jeśli się chce wynajmować pokoje, albo prowadzić jakiś interes w tym domu, to trzeba się najpierw dowiedzieć czy jest to dozwolone w tej dzielnicy. Można się na ten temat poinformować w urzędzie miejskim.

Cena

Trzeba być pewnym, że cena domu leży w granicach możliwości. W momencie, gdy zaczyna się dom spłacać jest do zapłacenia pewna suma gotówką /down payment/, wynagrodzenie dla prawnika, ubezpieczenie, pewna suma na podatek od

nieruchomości, koszty przeprowadzki i może pewna opłata za pośrednictwo w zaciągnięciu hipoteki. Miesięczne spłaty będą zawierały wpłaty na hipotekę, czasami więcej niż jedną, ubezpieczenie, podatek i zawsze będą jakieś wydatki na reperację.

Oferta kupna

Kiedy się już zdecydowało, który dom chce się kupić i ile pieniędzy jest się przygotowanym za niego zapłacić, podpisuje się formularz, w którym zgadza się kupić ten dom za pewną sumę pieniędzy. **Ten formularz nazywa się: Umowa o Kupnie i Sprzedaży /Agreement of Purchase and Sale/ i jest to obowiązujący prawnie dokument.** W momencie kiedy się go podpisze, nie można już się wycofać z tej transakcji, nawet jeśli nie zapłaciło się jeszcze żadnych pieniędzy. Powzięto się prawne zobowiązanie kupna danego domu. Taką ofertę można tylko wtedy podpisać, kiedy jest się pewnym, że chce się ten dom kupić. Zanim się podpisze taką ofertę, powinno się poprosić swojego prawnika, żeby ją przejrzał. Może być w naszym interesie, żeby coś od razu dodać, albo zmienić, co nam samym może się wydawać nie ważnym.

Sprzedający może chcieć wprowadzić jakieś zmiany do oferty. Jeśli jakieś zmiany zostają wpisane do oferty to sprzedający i kupujący musi się podpisać przy nich. Mąż i żona powinni oboje podpisać ofertę i potwierdzić zgodę na zmiany swoimi inicjałami. I sprzedający i kupujący ma prawo odmówić zgody na zmiany wprowadzone przez drugą stronę.

Gdy oferta zostanie przyjęta i podpisana przez obie strony, nic co jest w niej napisane nie może być skreślone, ani **nic nowego** nie może być dopisane. Jeśli oferta kupna obejmowała też pewne urządzenia znajdujące się w domu, trzeba się upewnić, że zostało to **wpisane do oferty**. Mogą to być dywany, story, antena telewizyjna, karnisze do firanek, podwójne okna i drzwi aluminiowe, piec na olej czy wodę, piec kuchenny, lodówka i inne urządzenia jak np. lampy wiszące. Trzeba się upewnić, że jakiegolwiek obietnice zrobione przez sprzedającego albo agenta, zostaną wpisane do oferty.

Hipoteka

Bardzo niewiele osób może zapłacić za dom gotówką. Normalnie daje się pewną sumę gotówką, a resztę bierze się na hipotekę. Kiedy bierze się hipotekę znaczy to, że pożyczka się pieniądze i trzeba płacić procent od tej sumy.

Trzeba dokładnie przeczytać warunki pożyczki hipotecznej. Wiele kupujących woli rodzaj pożyczki, która nazywa się "otwarta" /open mortgage/. Trzeba wtedy płacić pewną sumę regularnie, ale można wpłacać dodatkowe sumy, kiedy się tylko może i w każdym momencie można spłacić całą pożyczkę. Ale jest też rodzaj hipoteki, która się nazywa "zamknięta" /closed mortgage/. Warunki umowy mogą być, że można płacić dowolne sumy, ale tylko w ustalonych terminach. Albo, że się płaci te same sumy w tych samych terminach. Może to być raz na miesiąc, raz na trzy, lub raz na cztery miesiące. Jeśli się kupuje dom, który już ma hipotekę, to warunki spłat pozostają te same. Zanim się kupi dom, trzeba dobrze zastanowić się, czy warunki spłat są dla nas możliwe.

Budowa albo kupno nowego domu

Czasami kupuje się parcele i wynajmuje się budowniczego, żeby postawił dom, albo kupuje się dom w budowie. Jeśli się jest zainteresowanym w kupnie domu, można dostać listę domów w budowie z miejscowego związku budowniczych /Home Builders Association/. Ten związek dostarcza listę odpowiedzialnych budowniczych dla osób, które chcą budować sobie dom. Oferta kupna na dom, który jeszcze jest w budowie, powinna zawierać niektóre bardzo ważne i skomplikowane warunki. Jest koniecznym przedyskutować taką ofertę z prawnikiem, zanim się ją podpisze. Jeśli się kupuje nowy dom, trzeba się porozumieć z miejscowym oddziałem Centralnego Biura Hipotek /Central Mortgage and Housing/, albo z głównym biurem pod adresem:

The Ontario Regional Office,
Central Mortgage and Housing Corporation
145 King Street West
Toronto, Ontario M5H 1J8
Tel. 361-0420

Jest to agencja rządu federalnego, która jest odpowiedzialna za administrowanie Ustawą mieszkaniową /National Housing Act/. Organizacja ta wydaje różne publikacje po angielsku i po francusku, które można dostać bezpłatnie. Są w nich zawarte objaśnienia jak można otrzymać państwową pożyczkę hipoteczną na kupno domu.

Remont domu

Jeśli się planuje odnawiać swój dom i jeśli remont ten będzie wymagał zmian konstrukcyjnych w tym domu, trzeba dostać na to licencję z komisji w zarządzie miejskim, która wydaje takie licencje /licencing commission/. Jeśli wynajmuje się

kogoś, żeby zrobić remont, trzeba się upewnić, że jest to osoba wykwalifikowana i że zna przepisy budowlane ustanowione przez miejscowy zarząd miejski. Kiedy przeróbka domu jest ukończona, musi być ona zatwierdzona przez zarząd miejski. Jeśli zatrudni się elektryka, albo hydraulika, który nie ma licencji i jeśli wykona on złe pracę, władze miejskie będą wymagać, żeby zrobić to jeszcze raz.

Jeśli robi się duże zmiany w domu, albo wybuduje się dodatkowe pomieszczenie, jak np. garaż, podniesie to wartość domu. W większości dystryktów administracyjnych będzie to znaczyło wyższe podatki od domu.

Mieszkania państwowe

Rząd buduje też mieszkania, które wynajmuje rodzinom, i starszym obywatelom po cenach obliczonych według ich dochodów. Te ceny mogą być niższe, niż wysokość komornego, które trzeba płacić w budownictwie prywatnym. Mieszkania państwowe, normalnie są to apartamenty albo domki jednorodzinne, budowane przez rząd /row housing/. Są też domy oddzielne albo pół-oddzielne /semi-detached/.

Żeby móc takie mieszkanie uzyskać, trzeba być stałym mieszkańcem danego okręgu miejskiego /municipality/ przynajmniej od roku.

Jest długa lista osób czekających na te mieszkania i ci, których potrzeba jest największa, mają pierwszeństwo. Kiedy się złoży podanie o takie mieszkanie, sytuacja w której kandydat na mieszkanie się znajduje jest dokładnie zbadana, jego dochody, wielkość rodziny, wysokość komornego, które teraz płaci, jak nagła jest jego potrzeba, wszystko to jest wzięte pod uwagę. Wysokość czynszu jest oparta na wysokości dochodów rodzinnych. Wielkość mieszkań może być od jednopokojowego /bachelor apartment/ do mieszkań z pięcioma sypialniami. Są przepisy, jeśli chodzi o ilość osób, które mogą mieszkać w takich mieszkaniach i są one bardzo ściśle przestrzegane.

Starsi obywatele, którzy składają podanie o mieszkanie państwowe, muszą mieć przynajmniej 60 lat, muszą stale mieszkać w danej miejscowości i muszą być zdolnymi do samodzielnego mieszkania.

Dalsze informacje można otrzymać w miejscowym biurze rejestracyjnym mieszkań, jeśli takie jest w danej miejscowości, albo wprost z:

The Ontario Housing Corporation
101 Bloor Street West
Toronto, Ontario M5S 1P8
Tel. 965-9915

Mieszkania w nagłej potrzebie

Osoby, które znalazły się bez mieszkania z powodu pożaru, eksmisji, albo z jakiegokolwiek innego powodu, mogą uzyskać pomoc z miejscowego departamentu usług społecznych /welfare department/.

GOSPODAROWANIE PIENIĘDZMI

Urządzenie mieszkania	Strona 93
Kupowanie na kredyt	94
Kupowanie w domu	95
Poradnie w sprawach kredytu	96
Banki i kompanie powiernicze	96
Jak otworzyć konto	96
Płacenie rachunków	97
Przesyłanie pieniędzy	98
Czeki podróżnicze	98
Skrzynka bankowa	98
Społdzielnie samopomocy	98
Pożyczki i hipoteki	99
Inwestowanie pieniędzy	99
Ubezpieczenie	99
Ubezpieczenie na życie	100
Ubezpieczenie chorobowe /zob. str. 61/	100
Ubezpieczenie od wypadku	100
Ubezpieczenie od ognia	100
Ubezpieczenie od włamania i kradzieży	100
Ubezpieczenie samochodowe /zob. str. 120/	100
Zażalenia	100
Podatki	101
Podatek dochodowy	101
Zwolnienia od podatków	101
Rok podatkowy	101
Płatności	101
Ontaryjski system kredytów podatkowych	102
Poradnie podatkowe	102
Podatek od sprzedaży	102
Podatek od nieruchomości	103

Gospodarowanie pieniędzmi

Większość imigrantów przyjeżdża do Kanady z bardzo małą ilością pieniędzy. Kanada jest krajem bogatszym od wielu innych i gdy jest tyle rzeczy do kupienia, może to być wielką pokusą. Zabierze to trochę czasu, żeby nauczyć się wartości pieniądza w Kanadzie i jak się tutaj załatwia sprawy finansowe. Wobec tego, ważnym jest nie wydawać niepotrzebnie pieniędzy.

Urządzanie mieszkania

Często się widzi Kanadyjczyków, którzy mają dobrze urządzone mieszkania, drogie auta i którzy, wydaje się, że mają dużo pieniędzy do wydania. Trzeba pamiętać, że zajęło im to wiele lat, żeby do tego dojść i prawdopodobnie sporo rzeczy, które mają nie są jeszcze w pełni spłacone.

Mieszkania są bardzo drogie w większych miastach i wielu imigrantów, żeby zaoszczędzić pieniędzy, na początku wynajmuje pojedyncze pokoje, zamiast mieszkać w drogich apartamentach. Kiedy się wynajmuje mieszkanie, to trzeba będzie je umeblować. Warto rozejrzeć się gdzie są wyprzedaże mebli. Czasami są duże ogłoszenia w gazecie na całą stronę o wyprzedażach mebli, sprzętów do domu i ubrania. W dużych miastach są sklepy, które gwarantują zwrot pieniędzy, jeśli nie jest się zadowolonym z tego co się kupiło, albo przynajmniej wymianę danego artykułu na inny. Warto upewnić się na ten temat, zanim się jakiś artykuł kupi.

Niektórzy imigranci i rodowici Kanadyjczycy, którzy nie mają dużo pieniędzy, kupują meble w sklepach z używanymi rzeczami i sami je potem odnawiają. Jest parę sklepów, gdzie można kupić rzeczy bardzo tanio, bo są one prowadzone przez różne religijne, albo dobroczynne organizacje, które dostają używane meble, sprzęty domowe i ubrania za darmo. Niektóre z tych sklepów zatrudniają osoby, które są kalekami. Trzeba się zapytać w agencji informacyjnej, do której się normalnie zwraca, gdzie można takie sklepy znaleźć.

Masa pieniędzy zostaje wydawana w Kanadzie na ogłoszenia. Jest przeciw prawu podawać w ogłoszeniu fałszywe informacje o danym produkcie, ale można je tak zredagować, żeby produkt wydawał się jak najbardziej pojętny i nie łamać prawa. Żeby zachęcić ludzi do kupowania jakiegoś produktu, właściciele sklepów dają czasami podarunki dla kupujących. Nie trzeba się dawać nabierać w ten sposób, bo można pokupować rzeczy, których się wcale nie potrzebuje.

Powinno się oszczędzać pieniądze w lecie na ekstra wydatki, które się będzie miało w zimie. Będzie trzeba kupić ubranie na zimę, jedzenie normalnie kosztuje więcej w zimie, a jeśli się ma dom, to trzeba będzie płacić za ogrzewanie.

Kupowanie na kredyt

Wielu Kanadyjczyków kupuje na kredyt, to znaczy kupuje coś od razu i spłaca należną sumę w ratach tygodniowych, miesięcznych czy kwartalnych. Jest to wygodny sposób kupowania, ale w rezultacie płaci się więcej za każdą rzecz kupioną na kredyt niż gdyby zapłaciło się gotówką, bo dochodzi koszt spłat, to znaczy procentu od sumy, która jest jeszcze do zapłacenia. Ktoś, kto przyjechał do Kanady niedawno i nie zna jeszcze dobrze wartości pieniądza, powinien być bardzo ostrożnym z wydawaniem. Można się znaleźć w sytuacji, że się zobowiązało tyle spłacać miesięcznie, że nie zostanie dosyć pieniędzy na utrzymanie, ubranie, mieszkanie i inne rzeczy pierwszej potrzeby. A gdy wierzyciele zaczynają się upominać o pieniądze, sytuacja staje się jeszcze trudniejsza.

Są różne sposoby kupowania na kredyt. Można mieć rachunek w którymś sklepie i kupować tam rzeczy na kredyt. W ten sam sposób można też kupować benzynę, opał i inne artykuły. Za każdym razem jak się coś kupuje trzeba pokazać swą kartę kredytową i podpisać rachunek. Na końcu miesiąca, albo roku jeśli się ma taką umowę, dostaje się rachunek za wszystkie zakupy, które się przez dany okres zrobiło.

Inny sposób kupowania na kredyt, polega na zapłaceniu pewnej sumy jako zaliczki /down payment/ i podpisaniu kontraktu na mocy którego trzeba resztę spłacać w ratach tygodniowych lub miesięcznych, zależnie od kontraktu. Wiele osób kupuje w ten sposób auta, maszyny do prania czy szycia, telewizory, odkurzacze, meble lub nawet załatwia przeróbki i reperacje domu.

W ten sposób można mieć taki artykuł czy usługę wcześniej, ale kosztuje to drożej, bo do każdej raty miesięcznej dolicza się procent. Taki kontrakt może zostać odstąpiony przez kompanię, czy osobę, z którą się go podpisało jakiejś dużej kompanii kredytowej. W takim wypadku spłaty trzeba przysyłać do kompanii kredytowej. /zob. Pożyczki i hipoteki str. 99/.

Trzeba wszystko co się podpisuje dokładnie przeczytać i być absolutnie pewnym, że się wszystko rozumie. Kiedy się taki kontrakt podpisze, trzeba wypełnić wszystkie warunki w nim zawarte. Trzeba też dokładnie upewnić się jaką sumę będzie się musiało zapłacić w procentach.

W kontrakcie musi być wymieniona dokładna suma /W dolarach i centach/, którą trzeba będzie zapłacić, wysokość procentu, daty spłat i koszt końcowy łącznie z procentem.

Jeśli nie zapłaci się jakiejś raty, sprzedawca ma prawo przyjść do domu i zabrać dany artykuł. Jest się nawet wtedy zobowiązanym do spłacenia całej, jeszcze należnej sumy, po odliczeniu ceny, którą sprzedawca uzyskał za ten artykuł sprzedając go ponownie.

Tak długo jak cała należność za dany artykuł nie została spłacona, nie ma się prawa odsprzedać tego artykułu komu innemu.

Zanim się kupi cokolwiek, powinno się zastanowić jak długo można dany artykuł używać. Nie jest bardzo przyjemne spłacać raty za coś, co się już zużyło, albo co już przestało być potrzebne.

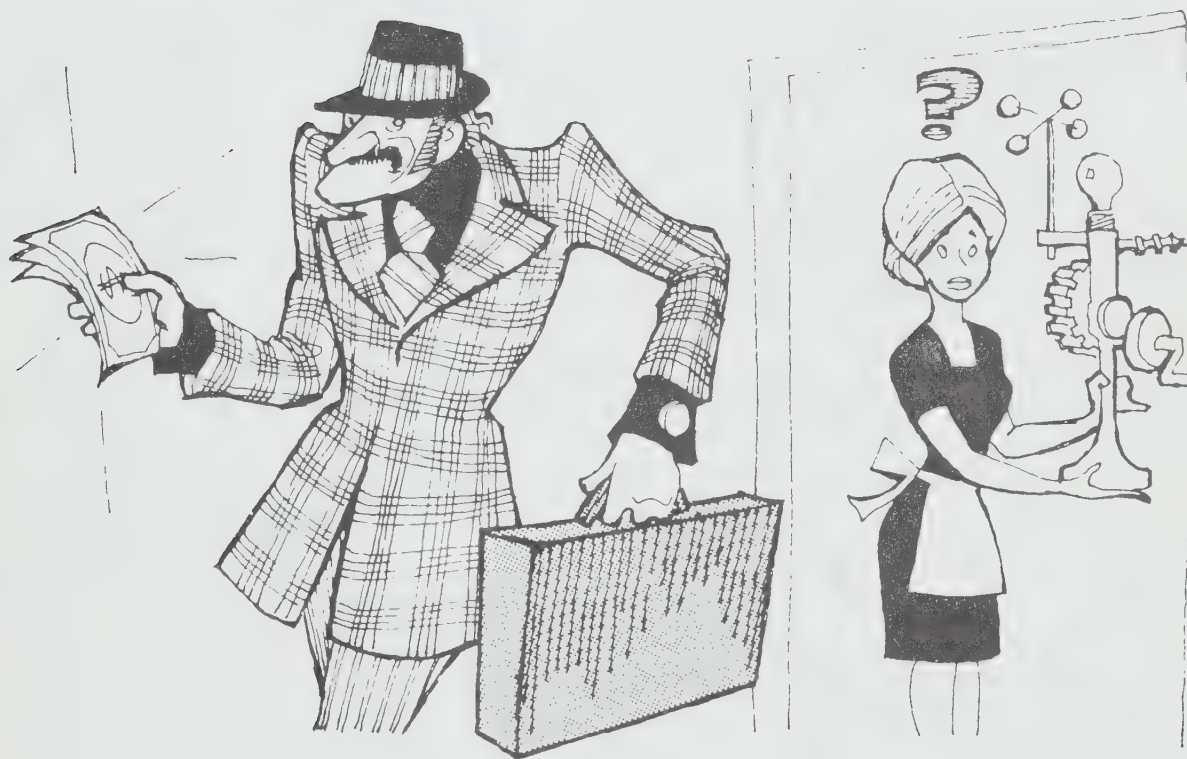
Jeśli chce się złożyć zażalenie w sprawie jakiejś transakcji, czy nieuczciwości jakiegoś sprzedawcy, trzeba się zwrócić do miejscowego biura opieki nad konsumentem. W większych miastach można takie biura znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem: "Consumer Protection Bureau". Można też zwrócić się do centrali pod adresem:

Consumer Protection Bureau
 Ministry of Consumer and Commercial Relations
 555 Yonge Street
 Toronto, Ontario M4Y 1Y7
 Tel. 965-6471

Jeśli się mieszka w Toronto, Ottawie, Hamiltonie, czy Kitchener, można się zwrócić o pomoc do tak zw. "Better Business Bureau". Poradzi co w danej sprawie można zrobić, lub poinformuje czy firma, z którą ma się zamiar wejść w kontakt jest odpowiedzialna i cieszy się dobrą reputacją. Jeśli się złoży tam zażalenie, biuro to przeprowadzi inwestygację.

Jest również Stowarzyszenie Konsumentów /osób kupujących artykuły, czy usługi/. Można się do niego zwrócić o radę jak również z zażaleniem. Adres tego Stowarzyszenia:

The Consumer Association of Canada /Ontario/
 2 College Street
 Toronto, Ontario M6S 1K3
 Tel. 922-3153

Kupowanie w domu

Zdarza się często, że jakiś agent przychodzi do domu, żeby namawiać do kupienia czegoś, albo próbuje nam coś sprzedać telefonicznie, czy listownie. Nie ma się żadnego obowiązku nic od niego kupić, ani nawet wpuścić go do domu, jeśli się nie chce. Nie trzeba dać się wprowadzić w błąd obietnicami jakichś prezentów, albo zrobienia dobrego interesu na miejscu w domu. Nie można dać się namówić do żadnych pochopnych decyzji.

Nie trzeba podpisywać żadnego kontraktu, jeśli się go nie rozumie i nie jest się absolutnie pewnym, że nie robi się pomyłki. Jeśli się podpisze kontrakt u siebie w domu z jakimś domokrążcą, na więcej niż 50 dolarów i potem chce się z tego wycofać, można unieważnić taki kontrakt, jeśli się zawiadomi sprzedawcę o tym na piśmie, listem poleconym, albo osobiście doręczonym, w ciągu dwóch następnych dni pracy. Te dwa dni muszą być normalnymi dniami pracy i święta obowiązujące prawnie nie liczą się, nie liczy się też dzień w którym kopia kontraktu została nam doręczona. To prawo dotyczy tylko kupna u siebie w domu.

Poradnie w sprawach kredytu

Jeśli się uwikła poważnie w długi z powodu kupowania na kredyt, trzeba się dowiedzieć czy w danej miejscowości nie ma poradni w sprawach kredytu /credit counselling service/. Jeśli jest, to warto się tam zwrócić. Te poradnie pomagają bezpłatnie tym co się zadłużyli zanadto i mają z tego powodu kłopoty.

Banki i kompanie powiernicze

Nie powinno się nosić ze sobą dużej sumy pieniędzy, ani przechowywać jej w mieszkaniu. Trzeba otworzyć sobie konto w banku, kompanii powierniczej /trust company/, albo spółdzielni samopomocy /zob. Spółdzielnie samopomocy str. 98/. Te instytucje są kontrolowane przez rząd federalny i pieniądze, które się u nich złoży są zupełnie bezpieczne. Nawet jeśli będzie włamanie, klient nic nie traci ponieważ są ubezpieczone. Banki i kompanie powiernicze przeważnie zatrudniają w swoich filiach pracowników, którzy mogą się rozmówić w języku, którym posługuje się wielu mieszkańców danej dzielnicy.

Jeśli chce się dostać dobrą radę w sprawach pieniężnych, można się zwrócić do dyrektora banku, czy kompanii powierniczej. On nic na tym nie zarabia, ani nie wymaga żadnej opłaty za udzielenie rady. Należy to do jego obowiązków i robi to z przyjemnością.

Kompanie powiernicze /trust company/ są to instytucje bardzo zbliżone do banków, ale wypełniają pewne dodatkowe funkcje. Administrują majątkiem i inwestycjami klientów, pomagają w odpowiednim zaplanowaniu spadków i zajmują się ich administrowaniem. Można którąś z tych kompanii naznaczyć w testamencie administratorem swego majątku po śmierci.

Banki i kompanie powiernicze są otwarte od poniedziałku do piątku w normalnych godzinach urzędowych, a niektóre z nich również w piątki wieczorami i w soboty rano.

Jak otworzyć konto

Żeby złożyć pieniądze w banku, czy kompanii powierniczej, trzeba otworzyć sobie konto. Są trzy zasadnicze rodzaje kont. Pierwszy rodzaj to konto oszczędnościowe. Może ono być takie, że daje prawo wypisywania czeków /chequing account/, albo może to być konto, z którego można podejmować pieniądze tylko osobiście /non-chequing/. Ten ostatni rodzaj konta przynosi większy procent i można podejmować pieniądze w każdej chwili.

Drugi podstawowy rodzaj kont, to tak zw. “osobisty rachunek czekowy” /personal chequing account/. Jest on najczęściej używany jeśli się ma dużo płatności i woli się je uiszczać czekami. Takie konto nie przynosi żadnego procentu od złożonych w nim pieniędzy, ale koszt wypisywania czeków jest niższy i wszystkie чеки, które wypisaliśmy zostają nam zwrócone na końcu miesiąca, wraz z dokładnym rozliczeniem ze wszystkich transakcji. Trzeci rodzaj kont to tak zwane “konto bieżące” /current account/, normalnie otwierają ten rodzaj kont przedsiębiorstwa i firmy, które wypisują duże ilości czeków co miesiąc.

Płacenie rachunków

Rachunki za elektryczność, gaz i telefon można płacić w banku i w wielu kompaniach powierniczych za małą opłatą. Wysokość tej opłaty zależy od rodzaju konta które się ma, ile się wypisuje czeków i ile się ma pieniędzy na koncie. Można też płacić te rachunki osobiście w biurach tych usług, albo przysyłając im чеки.

Kiedy się wypisuje czek, trzeba być pewnym, że ma się dosyć pieniędzy na koncie, żeby czek miał pokrycie. Jeśli na rachunku nie ma dosyć pieniędzy, bank prawdopodobnie postawi na takim czeku pieczętkę “N.S.F.” /Not Sufficient Funds – nie ma dostatecznych funduszy/ i odeśle do osoby lub firmy, która się z tym czekiem zwróciła o wypłatę. Jednak jeśli jest się już znanym w danym banku jako dobry klient, bank może wypłacić te pieniądze i wtedy jest się tę sumę winnym bankowi. W takim wypadku mówi się, że konto jest przekroczone /overdrawn/. Jeśli się na to konto złoży znów pieniądze, bank potrąci sobie należną jemu sumę jak również ściągnie pewne niewielkie opłaty za przeprowadzenie powyższej transakcji. Jeśli się ma dwa rodzaje kont w danym banku, to bank może przenieść dostateczną ilość pieniędzy z jednego na drugie, żeby pokryć sumę czeku. Większość banków liczy sobie od dwóch do trzech dolarów za pokrycie “N.S.F.” lub za przeniesienie pieniędzy z jednego konta na drugie /ale nie za przeniesienie funduszy z jednego konta na drugie na uprzednie żądanie/.

Jest przestępstwem, karalnym prawnie, wypisywać świadomie чеки bez pokrycia.

Przesyłanie pieniędzy

Jeśli chce się przesłać pieniądze pocztą, to trzeba kupić przekaz pieniężny /money order/ w banku, kompanii powierniczej, albo na poczcie. Jeśli się przesyła pieniądze poza Kanadę, lepiej jest wysłać przekaz kupiony w banku lub kompanii powierniczej. Mniejsze urzędy pocztowe mogą wydać przekaz pieniężny do Stanów Zjednoczonych, albo do Anglii i czasami do niektórych innych krajów, ale nie są w stanie załatwiać przekazów pieniędzy we wszystkich walutach świata. Przyjmą one każdy przekaz pieniężny, ale muszą go wysłać do Ottawy dla załatwienia i wobec tego trwa to dłużej.

Koszt przekazu zależy od wysokości sumy, którą chce się wysłać. Trzeba zachować pokwitowanie za przekaz, żeby można reklamować go w razie gdy się zgubi. Ale potrwa to jakiś czas, zanim nie zostanie sprawdzone czy rzeczywiście przekaz zginął.

Jeśli trzeba gdzieś szybko przesłać pieniądze, to banki i kompanie powiernicze załatwiają to telegraficznie. Można przysyłać pieniądze prawie wszędzie na świecie. Do różnych miejscowości w Kanadzie, wiele osób przysyła czek pocztą.

Czeki podróżnicze (Travellers' Cheques)

Zamiast gotówki, bezpieczniej jest zabrać ze sobą czeki podróżnicze, gdy się gdzieś wyjeżdża. Kupuje się je w banku, albo kompanii powierniczej i wymienia się na gotówkę kiedy się potrzebuje. Trzeba je podpisać raz gdy się je kupuje, a gdy się je wymienia to trzeba je drugi raz podpisać, tak żeby obydwa podpisy zgadzały się. Jeśli się zgubi, albo zniszczy, lub ktoś je ukradnie, bank zwróci za nie pieniądze. Powinno się zapisywać numery tych, które się wymieniło na gotówkę na formularzu numerów i powinno się mieć oddzielną listę wszystkich czeków, które się nabyło, na wypadek gdy się je zgubi. Można też wymienić pieniądze kanadyjskie na inne waluty w głównych biurach banków i kompanii powierniczych.

Skrzynka bankowa

W bankach i kompaniach powierniczych można też wynająć skrzynkę bankową /safety deposit box/ za opłatą roczną od 8 dolarów, zależnie od wielkości. Jest to bezpieczny sposób przechowywania dokumentów, jak dowody obywatelstwa, hipoteki, testament, ubezpieczenie, lub innych wartościowych rzeczy. Gdy się wynajmuje taką skrzynkę, dostaje się dwa klucze. Nikt w banku nie może otworzyć tej skrzynki jeśli mu się nie da swego klucza.

Spółdzielnie samopomocy

Spółdzielnia samopomocy /credit union/ jest to kooperatywa finansowa prowadzona dla własnej korzyści członków po jak najniższym koszcie. Członkowie tej spółdzielni należą tej samej organizacji. Może to być to samo miejsce pracy, kościół albo jakieś stowarzyszenie. Często członkowie tej samej grupy narodowościowej, tworzą własną spółdzielnię samopomocy.

Członkowie otrzymują procenty za pieniądze, które tam złożyli jak również mogą pożyczać tam pieniądze.

Ponieważ nie jest to instytucja zarobkowa, jeśli na końcu roku jest jakaś nadwyżka, zostaje ona zwrócona członkom spółdzielni. Decyzje jeśli chodzi o prowadzenie spółdzielni są podejmowane przez członków.

Niektóre spółdzielnie samopomocy są całkiem małe i prowadzone są przez ochotników wśród członków, albo przez pracowników dorywczych. Inne takie spółdzielnie są dużymi organizacjami, posiadają własne budynki i zatrudniają swoich własnych pracowników. Te spółdzielnie pełnią takie same funkcje jak banki, można w nich płacić rachunki, kupować przekazy pieniężne, czek podróżnicze i wynajmować skrzynki bankowe.

Trzeba się zapytać w kościele do którego się należy, firmie gdzie się pracuje, albo własnej organizacji narodowej, czy jest tam taka spółdzielnia samopomocy. Można też napisać lub zatelefonować do:

Ontario Credit Union League
4 Credit Union Drive
Toronto, Ontario M4A 2A1
Tel. 759-4711

Pożyczki i hipoteki

Jeśli się musi pożyczyć pieniądze, można się zwrócić do banku, kompanii powierniczej, albo spółdzielni samopomocy z prośbą o pożyczkę. Te instytucje są ostrożne z pożyczaniem pieniędzy, chcą znać osobę, której dadzą pożyczkę przez jakiś czas i normalnie żądają gwarancji na podstawie jakiejś własności jak np. auta, domu czy polisy ubezpieczeniowej. Załatwiają one też hipoteki gdy się kupuje, albo buduje dom /zob. Mieszkania str. 88/.

Innym źródłem pożyczek w Kanadzie są kompanie pożyczkowe, czyli finansowe /finance companies/. Wymagają one mniej gwarancji niż banki czy kompanie powiernicze. Ponieważ ponoszą większe ryzyko, wymagają większych procentów.

Prawo wymaga, że organizacje, które pożyczają pieniądze muszą spisać kontrakt, w którym ma być wyraźnie napisane jaki będzie całkowity koszt danej pożyczki. Trzeba ten kontrakt przeczytać uważnie.

Inwestowanie pieniędzy

Jeśli się inwestuje pieniądze w akcjach, obligacjach, hipotekach czy nieruchomościach, może być to bardzo korzystne, ale bierze się też spore ryzyko. Warto poradzić się dyrektora banku czy kompanii powierniczej na ten temat. Jeśli nie czuje się on na siłach, żeby poradzić w tej sprawie, może on zasugerować do kogo się o to zwrócić.

Ubezpieczenia

Większość osób uważa, że trzeba się ubezpieczyć przed stratami, których nie można przewidzieć, albo którym nie można zapobiec. Powinno się bardzo starannie wybrać agenta do ubezpieczeń. Znajomi tej samej narodowości mogą polecić kogoś z dużym doświadczeniem i dobrej reputacji.

Ubezpieczenie na życie

Jeśli jest się głową rodziny, to przeważnie kupuje się ubezpieczenie na życie, żeby zabezpieczyć rodzinę w razie własnej śmierci. W ten sposób zapewni się rodzinie środki do życia w bardzo ciężkim dla nich okresie. Zależnie od ubezpieczenia jakie się kupiło, rodzina może dostać albo jednorazową sumę, albo pensję miesięczną. Jest dużo rodzajów ubezpieczeń na życie. Trzeba na ten temat porozmawiać z agentem ubezpieczenia i zastanowić się co jest w danej sytuacji najlepsze.

Niektóre firmy mają plany ubezpieczenia dla pracowników. Mogą to być plany grupowe, które są tańsze.

Jest nielegalnym dla agenta starać się namawiać klienta, żeby skasował plan, który już ma a kupił inny, który ten agent chce mu sprzedać. W ten sposób można stracić to co się już wpłaciło na swoją dawną polisę. Jeśli chce się zmienić swój plan, to trzeba się zwrócić do kompanii w której już się jest ubezpieczonym. Ma ona najprawdopodobniej taki plan jaki się chce mieć i można swój obecny plan na niego zamienić, bez żadnej straty.

Ubezpieczenie chorobowe

/zobacz strona 61/

Ubezpieczenie od wypadku

Jeśli praca, którą się ma może być niebezpieczna, może warto ubezpieczyć się od wypadku, po którym zarobki mogłyby się bardzo zmniejszyć.

Ubezpieczenie od ognia

Jeśli kupiło się dom, to trzeba koniecznie ubezpieczyć go od pożaru. Jeśli straci się dom, meble, czy inne przedmioty, które się posiada, może zająć całe lata zanim się odzyska to co się straciło.

Ubezpieczenie od włamania i kradzieży

Można ubezpieczyć swoją własność od włamania, albo od kradzieży czy zostanie popełniona w domu, w aucie, czy w podróży. Naturalnie ma się obowiązek dbać o bezpieczeństwo swoich rzeczy i zamykać dobrze swój dom, czy auto. Jeśli coś zginie z domu czy z auta i nie ma znaku, że nastąpiło włamanie, ubezpieczenie nie zapłaci odszkodowania.

Ubezpieczenie samochodowe

/zobacz strona 120/

Zażalenia

Zażalenia w sprawach ubezpieczenia powinno się składać przede wszystkim na ręce dyrektora firmy, w której jest się ubezpieczonym. Jeśli dalej nie jest się

zadowolonym, to można napisać albo zatelefonować do:

Superintendent of Insurance
Ministry of Consumer and Commercial Relations
555 Yonge Street
Toronto, Ontario
Tel. 965-1761

Podatki

Podatek dochodowy

Rząd federalny pobiera podatek od dochodów i każdy mieszkaniec Kanady, którego dochód roczny przekroczy pewną sumę ustaloną przez rząd, musi zgłosić swe zarobki na odpowiednim formularzu podatkowym. Dochód może być z wynagrodzenia za pracę, z procentów od inwestycji /akcje, papiery wartościowe lub konta bankowe/, i z czynszów.

Płaci się również podatek roczny od wzrostu kapitału, wynoszący 50% tego dochodu. Jako dochód liczy się różnice w cenie za którą się cokolwiek kupiło i za którą się sprzedało. Dom w którym się mieszka nie podlega temu podatkowi.

Zwolnienia z podatków

Można sobie potrącić pewną sumę od podatku dochodowego, jeśli ma się jakieś osoby na utrzymaniu. Imigrant, którego żona i dzieci jeszcze nie przyjechały do Kanady, powinien zgłosić się do miejscowego urzędu czy i jemu przysługuje takie zwolnienie.

W pewnych wypadkach można sobie odliczyć również sumę wydaną na opłacenie opieki nad dziećmi. Rodzice upoważnieni do takiego zwolnienia powinni zaopatrzyć się w pokwitowanie od pieniędzy, które zapłacili. Te pokwitowania powinny posiadać numer ubezpieczenia społecznego /social insurance number/ osoby, która wykonywała te usługi.

Osoby, które już ukończyły 65 lat, korzystają z dodatkowego zwolnienia podatkowego.

Rok podatkowy

Trzeba płacić podatek za dochód z całego ubiegłego roku i rozliczenie podatkowe musi zostać wysłane do urzędu podatkowego między 1 stycznia a 30 kwietnia. Płaci się karę za spóźnienie się z przesłaniem należnego podatku, a podanie fałszywych danych na formularzu podatkowym jest karalne prawnie.

Płatności

Pracodawcy potrącają podatek z gaży swoich pracowników i wysyłają go do urzędu podatkowego. Przed 1 marca muszą doręczyć każdemu ze swoich pracowników formularz, który się nazywa T4 i na którym jest wykazane ile zarobił i ile podatku zostało potrącone od jego zarobków. Dostanie on też formularz T5 z banku, który wykaże ile zarobił procentu na swoich oszczędnościach i z innych inwestycji. Wszystkie te formularze muszą być załączone do obliczenia podatkowego. Jeśli się okaże, że zapłaciło się za mało podatku, trzeba załączyć czek na sumę, która się jeszcze należy. Jeśli zapłaciło się za dużo podatku, urząd podatkowy zwróci tę sumę czekiem.

Urzednicy w biurze podatkowym pomagają każdemu, kto się do nich zgłosi osobiście lub telefonicznie, jeśli ma jakiegokolwiek trudności z wypełnieniem formularza podatkowego. W większości z nich pracują osoby mówiące paroma językami.

Ontaryjski system kredytów podatkowych

Rząd prowincji Ontario udziela kredytów podatkowych tzn. zwraca pewien procent podatków, które się zapłaciło a/ od nieruchomości /property/ b/ od sprzedaży /sales/ c/ od emerytury /pension/ i d/ od dotacji na partie polityczne. Można skorzystać z tych kredytów nawet jeśli w danym roku nie zapłaciło się żadnego podatku. /np. można dostać zwrot pewnej części opłat za mieszkanie w danym roku, jako że część czynszu idzie na podatek/. Jeśli się chce skorzystać z powyższych ulg podatkowych, trzeba wypełnić formularz podatkowy za dany rok i specjalny formularz /fioletowy/ na ten kredyt podatkowy. Taki formularz dostaje się razem z wszystkimi innymi formularzami podatkowymi.

Po dalsze informacje na ten temat, trzeba się zgłosić do najbliższego federalnego biura podatkowego, albo wprost do Ontaryjskiego Ministerstwa Dochodu Państwowego pod adresem:

Ministry of Revenue
Guaranteed Income and Tax Credit Branch
Queen's Park
Toronto, Ontario M7A 2B3
Tel. 965-8470 /jeśli się mieszka w Toronto/

Inni mieszkańcy Ontario powinni zadzwonić na centralę — "0" — i poprosić. Zenith 8-2000. Operatorka połączy ich bezpłatnie.

Ministerstwo Dochodów Państwowych ma personel wielojęzyczny w celu załatwiania klientów, którzy nie mówią po angielsku ani po francusku.

Poradnie podatkowe

W wielu miastach w Ontario są poradnie podatkowe, które prowadzą tzw. "kliniki" podatkowe /income tax clinics/ wieczorami, dla osób, które potrzebują bezpłatnej pomocy przy wypełnianiu formularza podatkowego. Te kliniki są prowadzone przez lokalne organizacje społeczne. One znajdują lokal na taką klinikę i wyznaczają godziny w których ona urzęduje. W dzielnicach, gdzie jest dużo imigrantów przeważnie są na miejscu również tłumacze. Osoby, które pomagają przy wypełnieniu formularzy podatkowych są to wykwalifikowani księgowi, którzy pracują tam jako ochotnicy bezpłatnie. Jeśli ma się niskie dochody i potrzebuje się tego rodzaju pomocy, trzeba się zwrócić do lokalnego ośrodka informacyjnego z zapytaniem gdzie się znajduje taka klinika w danej dzielnicy.

Podatek od sprzedaży

Przy kupnie wielu artykułów płaci się również podatek wynoszący siedem procent od ceny. Niektóre artykuły nie podlegają temu podatkowi, jak np. ubrania dziecięce, książki i większość jedzenia. W restauracjach płaci się podatek od każdego rachunku, który przekracza pewną sumę. Powinno się też zdawać sobie sprawę, że płaci się podatek przy kupnie auta, benzyny, napojów alkoholowych, papierosów, tytoniu i biletów do miejsc rozrywkowych.

Podatek od nieruchomości

Każdy, kto posiada nieruchomość, płaci podatek od jej wartości na zarząd miejski. Z tych podatków opłaca się przede wszystkim koszty szkolnictwa, policji, straży pożarnej, wywożenia śmieci, utrzymania dróg, ulic i parków. Jeśli się ma hipotekę, to przeważnie chociaż nie zawsze, pewna część spłat od razu idzie na podatek. Część z komornego, które płacą lokatorzy, idzie na podatki, które właściciel domu musi płacić.

Podatek od nieruchomości przeważnie może być płacony w trzech, czterech albo sześciu ratach w ciągu roku. Jeśli właściciel domu opóźnia się ze spłatami, to musi płacić procent na sumę, którą jest winien i w ten sposób suma podatku stale wzrasta. Jeśli podatki nie zostaną zapłacone przez trzy lata z rzędu, miasto ma prawo sprzedać dom i odciągnąć sobie sumy, które się należą od tej nieruchomości. Po dalsze wiadomości na temat podatku od nieruchomości, trzeba się skontaktować z odpowiednim urzędnikiem miejskim.

PRAWO W ONTARIO

Prawodawstwo w wolnym społeczeństwie	Strona 105
Prawodawstwo federalne, prowincjonalne i miejskie /zob. str. 131/	
Policja	106
Policja a ludność	107
Prawo kryminalne	108
Aresztowanie	108
Na posterunku policji	108
Kaucja	108
W sądzie	109
Sąd przysięgłych	109
Wyrok	109
Odwołanie	110
Konsekwencje przeszłości kryminalnej	110
Prawo cywilne	110
Zapoczątkowanie procesu sądowego	110
Sądy do spraw rodzinnych	110
Przestępcy niepełnoletni	110
Sprawy rodzinne	111
Pomoc prawna	111
Poradnie prawne	111
Dyskryminacja	112
Kanadyjskie Stowarzyszenie dla Spraw Wolności Obywatelskiej	112
“Ombudsman”	113

Prawo w Ontario

Prawodawstwo w wolnym społeczeństwie

Większość mieszkańców Ontario uważa, że prawo tutejsze zapewnia im dużo wolności osobistej i ogólnie biorąc jest zadowolona z tego ustroju. Nie znaczy to naturalnie, że ustrój ten jest doskonały. Na pewno i tu dzieją się rzeczy niesprawiedliwe i zawsze mogą być ustawy, które należałoby zmienić. Ale fakt, że każdy obywatel ma prawo działania, jest wielkim plusem demokratycznego systemu.

Nie powinno się łamać praw jak długo są one obowiązujące, ale w Kanadzie można przyczynić się do zmiany praw, które wydają się złe czy niesprawiedliwe. Prawa ustanawiane są przez przedstawicieli do władz federalnych, prowincjonalnych, czy miejskich, wybieranych przez ogół ludności i ich obowiązkiem jest ustanawiać takie prawa, które odpowiadają większości ludności. Jest też obowiązkiem wyborców pilnować, żeby ich przedstawiciele byli poinformowani, jakie są ich opinie i życzenia na ten temat.

Są pewne podstawowe prawa z dziedziny wolności osobistej, które uważa się za niezbędne. Te prawa gwarantują wolność słowa, opinii publicznej, religii, swobodnego poruszania się i wolność zgromadzenia. Żadna z tych wolności oczywiście nie może być nieograniczona. Gwarancja wolności osobistej pociąga za sobą obowiązek szanowania wolności innych ludzi.

Wolność słowa oznacza, że możemy mówić co chcemy bez obawy ukarania. Ale ta wolność ma pewne granice. Nie możemy składać fałszywych oświadczeń, ani rozpowiadać rzeczy, które mogą spowodować krzywdę innych, podrywać ich reputację, albo możliwości zarabiania na życie.

Wolność opinii publicznej i wolność prasy, też ma podobne granice. Gazety mają prawo publikować co chcą, jak długo te same zasady są przestrzegane. Gazeta może zostać pociągnięta do odpowiedzialności prawnej, jeśli publikuje fałszywe wiadomości, które mogą kogoś zniesławić. Żadna przyzwoita kanadyjska gazeta nie wydrukuje listu anonimowego. Czasami ktoś może napisać list do redakcji podając swoje nazwisko, ale prosząc o zatajenie go, jeśli obawia się, że jego list mógłby mieć dla niego jakieś złe konsekwencje. W takim wypadku redakcja może podpisać pod listem "nazwisko znane redakcji".

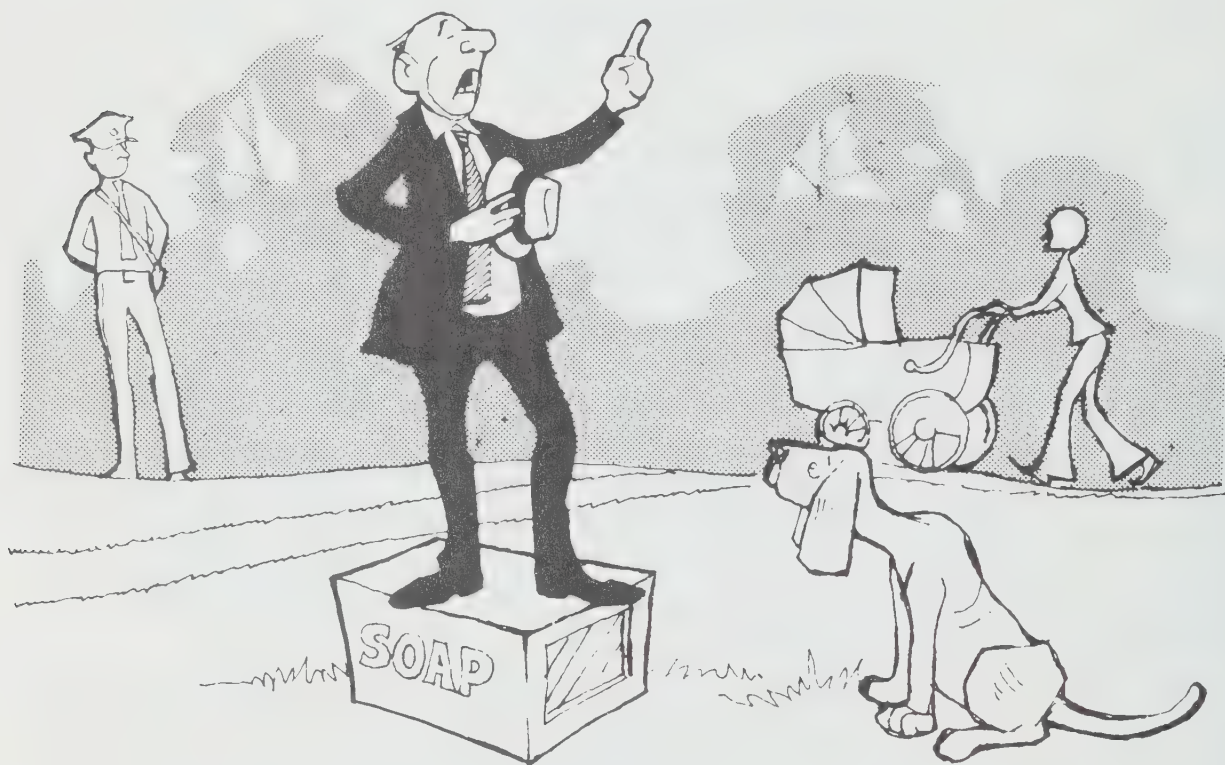
Wolność religii oznacza, że każdy ma prawo wyznawać taką religię, jaką sobie wybierze.

Wolność poruszania się znaczy, że każdy ma prawo podróżować gdzie tylko chce w Kanadzie i mieszkać tam gdzie chce.

Wolność zgromadzenia gwarantuje prawo zbierania się, żeby dyskutować na jakikolwiek temat. Słyszysz się o demonstracjach, pochodach i protestach przeciw

najrozmaitszym osobom lub instytucjom, np. pracodawcy czy jakiejś firmie, albo przeciw polityce rządu, lub jakiegoś innego państwa. Te demonstracje są legalne, tak długo, jak się nie robi nikomu gwałtu. Jeśli tłum zaczyna zachowywać się bezprawnie, policja ma prawo interweniować, żeby opanować sytuację.

W Kanadzie osoba aresztowana uważana jest za niewinną do momentu kiedy jej wina nie zostanie ustalona sądownie. Sprawa musi znaleźć się przed sądem jak najszybciej i musi być to sąd otwarty i bezstronny. W ten sposób chroni się prawa jednostki.

Prawodawstwo federalne, prowincjonalne i miejskie

/Zobacz strona 131/

Policja

W Ontario każdy szczebel rządu ma swoją policję.

Królewska Kanadyjska Policja Konna /Royal Canadian Mounted Police RCMP/ jest policją rządu federalnego. Kiedy Kanada miała mniej ludności i tylko kilka linii kolejowych, gdy nie było dróg, aut ani samolotów, królewscy policjanci byli odpowiedzialni za wielkie obszary Kanady, które przemierzali konno. Teraz używają oni bardziej nowoczesnych środków komunikacji, ale w dalszym ciągu nazywają się “konną” policją, a często mówi się o nich z sympatią i dumą jako o “Mounties” /od “mounted” – konny/.

We wszystkich prowincjach poza Ontario i Quebec, policja konna wypełnia również funkcje policji prowincjonalnej. Ontario i Quebec mają swą własną policję prowincjonalną. Ontaryjska policja prowincjonalna /O.P.P./ pilnuje porządku i praworządności w całej prowincji z wyjątkiem tych okręgów miejskich, które mają swą własną policję. Ogólnie biorąc, są to miasta które mają powyżej 5.000 mieszkańców.

Jeśli się mieszka w takim mieście, często się widzi policjantów miejskich kierujących ruchem lub patrolujących ulice i parki. Ich podstawowym obowiązkiem jest pilnowanie porządku i bezpieczeństwa ludności.

W niektórych miastach istnieją specjalne oddziały policji, które zajmują się młodzieżą /youth bureaus/. Zatrudniają one policjantów i policjantki specjalnie wyszkolone do pracy z młodymi ludźmi. Ich głównym zadaniem jest współpraca z rodzicami, nauczycielami i innymi osobami w celu zapobiegania przestępczości wśród młodzieży, ale także zajmują się oni młodymi ludźmi, którzy już popełnili jakieś przestępstwo. Wszystkie te rodzaje policji ściśle ze sobą współpracują. Jeśli się jest świadkiem jakiegoś przestępstwa, ma się obowiązek zawiadomić o tym policję.

Policja a ludność

Zadaniem policji jest pilnowanie, żeby prawa były przestrzegane i zapobieganie przestępstwom. Kanadyjczycy oczekują od policji opieki i pomocy i uczą dzieci tego samego nastawienia. Ponieważ policja zapewnia bezpieczeństwo obywatelom, normalnie są oni dumni, jeśli mogą pomóc policjantom w wykonywaniu ich obowiązków.

Większość osób ma bardzo mało do czynienia z policją i to przeważnie w sprawach przekroczenia przepisów drogowych. Ale mimo tego powinno się znać swoje uprawnienia i granice władzy, którą ma policja. Te sprawy są opisane poniżej, bo może się zdarzyć, że ma się coś do czynienia z policjantem i nie jest się pewnym jak się zachować.

Policjant nie ma prawa wejść do czyjegoś domu bez pozwolenia z dwoma wyjątkami. Jeśli ściga kogoś i zobaczy, że ten ktoś wejdzie do jakiegoś domu, czy to za zgodą właściciela, czy też bez, policjant ma prawo wejść gdziekolwiek taki zbieg się ukrywa. Jeśli policja podejrzewa, że w domu ukrywa się ktoś, kto jest poszukiwany przez prawo, albo przechowuje się jakieś nielegalne rzeczy jak np. narkotyki albo skradzione przedmioty, może postarać się o pozwolenie na rewizję domu /search warrant/. Takie pozwolenie musi być na piśmie i musi wykazać powody dla których zostało wydane i policjant musi je pokazać właścicielowi mieszkania zanim tam wejdzie.

Ludzie mają obowiązek słuchać policjantów gdy wykonują oni swoje obowiązki w legalny sposób. Jeśli się tego nie robi, policjant ma prawo zrobić co trzeba, żeby prawo było przestrzegane. Jeśli policjant wymaga przestrzegania jakiegoś prawa, które nam się nie wydaje dobre, trzeba pamiętać, że policjant tego prawa nie wymyślił. Zostało ono ustanowione przez osoby wybrane przez ludność w tym celu. Jak długo takie prawo istnieje, jest obowiązkiem policjanta pilnować, żeby było przestrzegane, niezależnie czy mu się to podoba czy nie.

Jeśli chce się, żeby prawo zostało zmienione, trzeba w tej sprawie zwrócić się do swojego przedstawiciela przy rządzie, swojego członka Parlamentu federalnego, albo prowincjonalnego, albo delegata do zarządu miejskiego. Jeśli ma się zastrzeżenia jeśli chodzi o sposób w jaki policjant wykonuje swoje czynności, trzeba się zwrócić z zażaleniem do oddziału policji w którym on pracuje, albo do swojego posła w Parlamencie.

Prawo kryminalne

Aresztowanie

Policjant ma prawo zaaresztować kogoś i złożyć na niego oskarżenie i w takim wypadku działa on jako przedstawiciel państwa. Policjant musi być pewny, że jego oskarżenie jest uzasadnione, bo wie że będzie musiał udowodnić to w sądzie.

Policjant może też poprosić kogoś o pójście z nim na posterunek na przesłuchanie, ale jeśli nie jest to areszt, nie ma się obowiązku zrobić tego. Jeśli policjant aresztuje kogoś musi mu to powiedzieć i powiedzieć o co jest podejrzany.

Na posterunku policji

Niezależnie od tego czy idzie się na posterunek policji dobrowolnie czy zostało się zaaresztowanym, ma się prawo odmówić zeznań. Ma się również prawo porozumieć się z prawnikiem, zanim się odpowie na jakiekolwiek pytania. Jest obowiązkiem policji pozwolić oskarżonemu na skontaktowanie się z prawnikiem. Gdy się złoży zeznanie i odpowie na zadawane pytania to w razie gdy sprawa znajdzie się przed sądem te zeznania mogą być użyte przeciw oskarżonemu.

Kaucja

W pewnych wypadkach, osoba zaaresztowana i oskarżona o jakieś przestępstwo jest zaprowadzona przed sędziego. Wtedy prokurator królewski /crown attorney/, to znaczy prawnik, który występuje w imieniu państwa, ma prawo przekonać sędziego, że aresztowany powinien zostać w więzieniu, aż do odbycia się sprawy sądowej.

Jeśli sędzia uzna, że nie ma dostatecznych powodów, żeby oskarżonego od razu zatrzymać, wypuszcza go na wolność po podpisaniu zobowiązania, że stawi się w sądzie w oznaczonym dniu. Sędzia może również zażądać wypełnienia innych warunków przez oskarżonego jak np. zapewnienia, że nie oddali się z miejsca swojego zamieszkania, złożenia swego paszportu w ręce sądu, lub innych gwarancji. Nazywa się to wypuszczenie za kaucją /“bail”/.

W sprawach mniej poważnych nie wymaga się kaucji. Osoba oskarżona nie podlega aresztowaniu. Policjant, który składa oskarżenie musi wręczyć oskarżonemu formularz, na którym jest podana data rozprawy sądowej, na którą musi się stawić. Jeśli oskarżony nie stawi się w sądzie w oznaczonym terminie, jest to następne przestępstwo, za które może mu grozić więzienie.

W sądzie

Kiedy oskarżony staje przed sądem, może albo przyznać się do winy, albo twierdzić, że jest niewinny. Może sam prowadzić swoją obronę, ale bardzo mało osób to robi. Prawo jest tak skomplikowane, że normalnie trzeba mieć adwokata. W czasie rozprawy sądowej, adwokat oskarżonego będzie go bronił, a prokurator królewski /Crown attorney/, który reprezentuje państwo, będzie starał się ustalić fakty i dowody, żeby móc dojść prawdy. Żeby zostać skazanym nie może być żadnych racjonalnych wątpliwości, że oskarżony popełnił to przestępstwo.

Jeśli oskarżony nie może zapłacić za prawnika, może dostać adwokata za darmo, albo za małą opłatą przez Plan pomocy prawnej /Legal Aid, str. 111/.

Sąd przysięgłych

W niższych sądach wyrok wydaje sędzia prowincjonalny, ale w wyższych sądach, gdzie są sądzone poważniejsze przestępstwa, oskarżony może wybrać czy chce być sądzonym przez sędziego, czy przez ławę przysięgłych pod dyktando sędziego. W sprawach kryminalnych ława przysięgłych /jury/ składa się z 12 osób, a w sprawach cywilnych z 6. ława przysięgłych musi zdecydować czy oskarżony jest winny czy nie, po czym sędzia wymierza karę.

Wyrok

Wyrok może skazać na karę pieniężną, albo więzienie, lub na jedno i drugie. Jeśli się jest skazanym na więzienie na okres nie dłuższy niż trzy lata, wyrok może zostać zawieszony. Jeśli w ciągu tego okresu próbnego, skazany zachowuje się nienagannie, to może zupełnie uniknąć więzienia. Jeśli popełni jakieś wykroczenie, to sędzia może posłać go do więzienia.

Osoby aresztowane i oczekujące rozprawy sądowej, albo te skazane na 30 dni więzienia lub mniej, są trzymane w aresztach prowincjonalnych albo lokalnych. Ci którzy są skazani na więzienie na okres od 30 dni do dwóch lat /do dwóch lat minus jeden dzień/ odsiadują swój wyrok w instytucjach karnych prowadzonych przez rząd Ontario. Przestępcy skazani na dwa lata więzienia lub dłużej, są wysyłani do więzień rządu federalnego. Więzienia prowincjonalne i federalne prowadzą wiele programów w celu reedukacji więźniów jak np. kursy ogólnokształcące i szkolenia fachowego.

Odwołania

Jeśli oskarżony uważa, że jego sprawa nie była sprawiedliwie zasądzona, ma prawo odwołać się od wyroku sądu i jeśli odwołanie zostanie przyznane, jego sprawa może być rozpatrzona ponownie. Najwyższy Sąd Kanady /Supreme Court of Canada/ jest instancją ostateczną we wszystkich procesach sądowych.

Konsekwencje przeszłości kryminalnej

W momencie kiedy ktoś został skazany za jakieś przestępstwo kryminalne, jest to zanotowane w jego aktach i ma to pewne konsekwencje. Może mieć trudności ze znalezieniem pracy i z uzyskaniem listów polecających i poręczeń. Nie będzie mógł dostać się na pewne rządowe stanowiska i może nie otrzymać pozwolenia na wjazd do niektórych krajów.

Prawo cywilne

Spory prawne między jednostkami lub organizacjami czy instytucjami podlegają prawodawstwu cywilnemu.

Zapoczątkowanie procesu sądowego

Każda jednostka lub instytucja może zapoczątkować proces sądowy przeciw innej jednostce czy instytucji w sprawach podlegających prawu cywilnemu. Osoba lub instytucja, która bierze udział w procesie sądowym, nazywa się w języku prawniczym “strona” – po angielsku “party”. Strona, która wszczyna taki proces “pozywa” /“sues”/ drugą stronę do sądu. Proces sądowy nazywa się po angielsku “lawsuit”.

Strona pozwana otrzymuje pozew stawienia się do sądu /“summons”/ gdzie strona pozywająca musi przedstawić dowody w sprawie swego zażalenia.

Czasami adwokaci obu stron dochodzą do porozumienia i sprawa zostaje załatwiona bez sądu. Jest to wielka oszczędność czasu i pieniędzy.

Sądy do spraw rodzinnych

Przestępcy niepełnoletni

Niepełnoletni /od siedmiu do szesnastu lat/, którzy złamali prawo, muszą się stawić przed sąd d/s rodzinnych /family court/. Ten sąd robi wszelkie starania, żeby nie dopuścić, żeby ci młodzi ludzie stali się kryminalistami. Sądy d/s rodzinnych także opiekują się dziećmi, które rodzice zaniedbują. Towarzystwa Opieki nad Dziećmi tutaj właśnie przeprowadzają swoje sprawy. Są tu też sądowni dorośli, którzy są oskarżeni o złe zachowanie się w stosunki do nieletnich i o namawianie nieletnich do przestępstw.

Te sądy nie są otwarte dla publiczności. Gazety nie mają prawa podawać nazwiska oskarżonego, jeśli ma on poniżej 16 lat. Sąd dostarcza tłumaczy, jeśli jest to konieczne. Akta tego sądu są tajne, tak żeby żaden nieletni, który się znajdzie przed sądem d/s rodzinnych, nie był obarczony przeszłością kryminalną.

Dziecko może zostać oddane pod opiekę Towarzystwa Opieki nad Dziećmi /Children's Aid Society/. Młodzież może mieć назначonego specjalnego opiekuna /probation officer/, który będzie w ścisłym kontakcie z młodym człowiekiem i jego rodzicami i pilnował, żeby nie popełnił jakiegoś przestępstwa. Nieletni przestępcy nie są więzieni razem z dorosłymi, ale są wysyłani do specjalnych instytucji dla młodzieży, które się nazywają instytucjami wychowawczymi /training schools/.

Sprawy rodzinne

Sądy do spraw rodzinnych załatwiają takie sprawy rodzinne, jak np. problemy małżeńskie, albo kwestie utrzymania dla żony i dzieci /ale sprawy rozwodowe są rozpatrywane przez inny sąd/. Te sprawy też są zamknięte dla publiczności i ich akta są tajne.

Specjalni doradcy starają się pomóc takim rodzinom, które mają jakieś problemy, tak żeby sprawa nie musiała iść do sądu. Sąd dostarcza adwokata /zatrudnionego przez Plan Pomocy prawnej/, który może poradzić stronie oskarżonej w sprawie obrony i kaucji. Sąd ma też tłumaczy, ale nie we wszystkich językach.

Sądy dla spraw rodzinnych są to sądy prowincjonalne. Można ich poszukać w książce telefonicznej pod hasłem:

Government of Ontario
Ministry of Attorney General
Provincial Court /Family Division/

Pomoc prawna /“Legal Aid”/

Stowarzyszenie Prawników w Ontario, administruje dla rządu Ontario plan, dzięki któremu osoby potrzebujące pomocy prawnej, a nie mające dosyć środków finansowych, żeby wynająć prawnika, dostają adwokata za darmo, albo za opłatą na którą ich stać. Podanie o tego rodzaju pomoc, trzeba złożyć w biurze pomocy prawnej /legal aid office/, u własnego prawnika, albo w sądzie na ręce prawnika dyżurnego. Jeśli otrzyma się zaświadczenie, że ma się prawo do pomocy prawnej, można zwrócić się z nim do prawnika, którego się samemu wybierze, albo do jednego z adwokatów na liście, którą można dostać w miejscowym biurze pomocy prawnej.

Jeśli się potrzebuje dalszych informacji, trzeba się zgłosić do powyższego biura, które można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem “Legal Aid”.

Poradnie prawne

Specjalne poradnie /“kliniki”/ prawne ofiarowują bezpłatną pomoc prawną dla osób o niskich dochodach. Takie poradnie istnieją w miastach: Kingston, Londyn, Toronto, Ottawa i Windsor. W okręgach gdzie jest wielu imigrantów, przeważnie są na miejscu tłumacze. Te poradnie są organizowane i prowadzone przez organizacje społeczne. Osoby, które w nich udzielają porad prawnych, są to studenci prawa, którzy w ten sposób nabywają doświadczenia prawniczego. Mogą zawsze zwrócić się do swych profesorów o radę i pomoc.

Dyskryminacja

Rząd prowincji Ontario w ramach Ontaryjskiego Kodeksu Praw Człowieka, chroni różne grupy mniejszościowe, kobiety i osoby w wieku 40 a 65 lat przed dyskryminacją, w takich dziedzinach życia jak zatrudnienie, mieszkanie i najrozszybsze usługi państwowe i prywatne. Również ogłoszenia na temat powyższych spraw i usług podlegają temu kodeksowi. Prawa w nim zawarte zabraniają dyskryminacji przeciw jakiegokolwiek osobie, z powodu jej rasy, religii, koloru skóry, wieku, płci, stanu cywilnego, narodowości, pochodzenia lub miejsca urodzenia.

Pracodawca ma obowiązek kierować się w zatrudnieniu jakiegokolwiek pracownika jego umiejętnościami, przygotowaniem, doświadczeniem zawodowym a nie jego pochodzeniem, rasą itd. Nie ma również prawa żądać pokazania świadectwa urodzin, pytać o miejsce urodzenia, lub wymagać załączenia fotografii do podania o pracę. Nie wolno zadawać pytań na temat rasy kandydata, jego narodowości, koloru skóry lub religii. Płeć kandydata i jego stan cywilny również nie mogą decydować o przyjęciu do pracy.

Kodeks zabrania dyskryminacji przy wykonywaniu usług w instytucjach otwartych dla publiczności. Do tej kategorii należą takie instytucje jak hotele, motele, fryzjernie, pływalnie czy inne ośrodki rozrywkowe.

Jeśli chodzi o mieszkanie, wszelka dyskryminacja jest zabroniona z wyjątkiem gdzie właściciel domu musi używać tę samą kuchnię czy łazienkę co jego lokatorzy. Właściciele domów mogą odmówić wynajęcia mieszkania osobom o pewnych przyzwyczajeniach i nałogach, np. właścicielom psów czy innych zwierząt, osobom które palą papierosy czy piją napoje alkoholowe. Ale muszą stosować te ograniczenia jednakowo dla wszystkich, niezależnie od ich rasy, pochodzenia, religii czy płci.

Jeśli chce się złożyć zażalenie z powodu dyskryminacji, trzeba się zgłosić do Ontaryjskiej Komisji Praw Człowieka, osobiście, telefonicznie lub na piśmie. Takie zażalenie może zostać zgłoszone przez osobę poszkodowaną lub przez kogoś w jej imieniu. Na przykład związek zawodowy może złożyć takie podanie w imieniu jednego ze swych członków, jeśli on na to wyrazi zgodę. Osoba, która nie mówi po angielsku może zwrócić się do którejś z organizacji jak np. do ośrodka pomocy imigrantom z prośbą o pomoc w złożeniu zażalenia.

Żeby się skontaktować z Ontaryjską Komisją Praw Człowieka, trzeba poszukać jej adresu w książce telefonicznej pod hasłem: "Government of Ontario, Human Rights Commission".

Kanadyjskie Stowarzyszenie dla Spraw Wolności Obywatelskich

Jeśli się uważa, że czyjeś prawa obywatelskie nie zostały uszanowane, można się w tej sprawie zwrócić do Kanadyjskiego Stowarzyszenia dla Spraw Wolności Obywatelskich. Jest to organizacja prywatna, niezależna od rządu. Jej pomoc jest bezpłatna. Zajmuje się ona innym rodzajem spraw niż Ontaryjska Komisja Praw Człowieka opisana powyżej, której głównym zadaniem jest zapobieganie dyskryminacji.

Trzeba pisać lub telefonować do:

Canadian Civil Liberties Association
229 Yonge Street
Toronto, Ontario
Tel. 363-0321

“Ombudsman”

“Ombudsman” jest to osoba naznaczona przez Parlament prowincji Ontario, której zadaniem jest rozpatrywanie wszelkich zażaleń w związku z działaniem aparatu państwowego i administracji rządu prowincjonalnego. Słowo “ombudsman” jest to wyraz pochodzenia szwedzkiego i znaczy “przedstawiciel ogółu”.

Funkcja ta została ustanowiona stosunkowo niedawno. Pierwszy “ombudsman” został mianowany na początku r. 1975. Każdy mieszkaniec Ontario ma prawo złożyć zażalenie na piśmie, lub osobiście w biurze ombudsmana, jeśli się najpierw zatelefonuje o naznaczenie godziny spotkania. Można telefonować 24 godziny na dobę.

Adres i telefon:

The Ombudsman
6th Floor /6 piętro/
65 Queen Street West
Toronto, Ontario
Tel. 362-7331

PROWADZENIE AUTA

Nauka jazdy	Strona 115
Prawo jazdy	115
Jak się dostaje prawo jazdy	115
Prawo jazdy dla szoferów	116
Prawo jazdy motocyklem	116
Nowi mieszkańcy	116
Mieszkańcy tymczasowi	116
Zmiana adresu	116
Kupowanie auta	117
Sprzedawca	117
Świadectwo bezpieczeństwa pojazdu	117
Oglądanie auta	118
Zadatek	118
Gwarancja	118
Kontrakt kupna	118
Zmiana właściciela	118
Bezpieczne prowadzenie auta	119
Pasy bezpieczeństwa	119
System punktów karnych	119
Wypadki	120
Inspekcja bezpieczeństwa samochodu	120
Ubezpieczenie auta	120
Ubezpieczenie na odszkodowanie	121
Opłata kosztów wypadku	121
Zderzenie	121
Dodatkowe ubezpieczenie	121
Pasażerowie	121
Opłata pobierana od nieubezpieczonych kierowców	121
Ligi i stowarzyszenia kierowców	122

Prowadzenie auta

Wielu imigrantów, zwłaszcza wśród młodych, pragnie mieć auto i prawo jazdy jak najszybciej. Posiadanie auta jest w pewnych wypadkach koniecznością rodzinną, ale może to być bardzo kosztowne. Jest lepiej odłożyć kupno samochodu, aż do momentu kiedy naprawdę można na to sobie pozwolić, bo inaczej można się zadłużyć na dłuższy czas. Kiedy jednak kupuje się auto, to trzeba dołożyć wszelkich starań, żeby kupić coś, co warto jest ceny, którą się za nie płaci.

Są inne koszty związane z kupnem auta, poza początkową ceną. Jeśli nie może się całej sumy zapłacić gotówką, to dochodzą spłaty miesięczne i procent. Trzeba też płacić za benzynę, ubezpieczenie, numer i na pewno dojdą jakieś reperacje, zwłaszcza jeśli się kupiło używany samochód. Mogą też być koszty parkingu do opłacenia. Poza tym auto z biegiem czasu traci na wartości.

Nauka jazdy

Gdy uczy się prowadzić auto, trzeba mieć pozwolenie na naukę /instruction permit/. To pozwolenie jest ważne przez rok, ale w ciągu tego czasu można jeździć tylko w towarzystwie osoby, która ma prawo jazdy. Musi ona siedzieć obok kierowcy. Formularz o takie pozwolenie można otrzymać w jakimkolwiek biurze egzaminacyjnym dla kierowców /driver examination office/, prowadzonych przez Ontaryjskie Ministerstwo Transportu i Komunikacji /Ontario Ministry of Transportation and Communications/.

Osoby, które mają już 16 lat, ale jeszcze nie ukończyły 17, muszą mieć zgodę rodziców lub prawnych opiekunów, żeby mogli uzyskać pozwolenie na naukę jazdy. Na formularzu o pozwolenie jest miejsce na odpowiedni podpis.

Prawo jazdy

Jak się dostaje prawo jazdy

Żeby dostać prawo jazdy trzeba mieć ukończone 16 lat i trzeba zdać egzamin na kierowcę. Kiedy się składa podanie o pozwolenie na naukę jazdy lub o prawo jazdy, trzeba przedstawić dowód tożsamości i dowód ukończenia 16 lat. Jeśli ma się paszport, powinno się go ze sobą wziąć do biura egzaminacyjnego. Egzamin składa się z egzaminu pisemnego i części praktycznej. Egzamin pisemny można zdawać po angielsku lub francusku i wolno wziąć ze sobą słownik. Jest przestępstwem wysłać na taki egzamin kogoś innego, żeby za nas zdawał.

Egzamin praktyczny zdaje się przed specjalnym egzaminatorem z Ministerstwa Transportu i Komunikacji. We wszystkich większych miastach istnieją ośrodki egzaminacyjne. Gdy się składa podanie o prawo jazdy trzeba załączyć z nim pewną opłatę, w którą są już wliczone koszty pozwolenia na naukę jazdy i egzaminu. Po zdaniu egzaminów jest również opłata za wydanie prawa jazdy, które będzie ważne na rok. Po upływie roku dostanie się przez pocztę formularz na podanie o odnowienie prawa jazdy, który trzeba wypełnić i wysłać razem z konieczną opłatą do powyższego ministerstwa. Po tym pierwszym odnowieniu, prawo jazdy normalnie będzie ważne przez okres trzech lat, którego koniec ważności zawsze przypada na dzień urodzin kierowcy. Wysokość powyższych opłat jest podana na dodatkowej, kolorowej stronie załączonej z tym Informatorem.

Prawo jazdy dla szoferów

Jeśli się pracuje jako kierowca samochodów ciężarowych, albo taksówek, trzeba zdać specjalny egzamin i dostać specjalne prawo jazdy dla szoferów /Chauffeur's Licence/.

Prawo jazdy motocyklem

Trzeba zdać specjalny egzamin, żeby otrzymać prawo jazdy motocyklem.

Nowi mieszkańcy

Jeśli w momencie przyjazdu do Kanady ma się ważne prawo jazdy z innego kraju, ma się prawo je używać przez 30 dni. Ten okres powinien wystarczyć na to, żeby zdać egzamin w Ontario i dostać tutejsze prawo jazdy. Trzeba się zapisać na egzamin jak najprędzej, jako że nieraz trzeba dość długo czekać na swoją kolej.

Mieszkańcy tymczasowi

Jeśli się jest w Ontario tylko na pobyt tymczasowy z innej prowincji Kanady, nie potrzebuje się mieć tutejszego prawa jazdy, jeśli się ma ważne prawo jazdy ze swej prowincji i ma się powyżej 16 lat.

Jeśli się jest gościem z innego kraju, ma się powyżej 16 lat, ważne prawo jazdy ze swego kraju i międzynarodowe prawo jazdy, to również nie musi się mieć prawa jazdy z Ontario, pod warunkiem, że nie przebywa się tutaj dłużej niż trzy miesiące na rok.

Zmiana adresu

Jeśli się zmieniło adres, trzeba wypełnić formularz na odwrocie prawa jazdy i wysłać go listem poleconym w ciągu sześciu dni do:

Ministry of Transportation and Communications
P.O. Box 520, Station "F"
Toronto, Ontario M4Y 2L3

Kupowanie auta

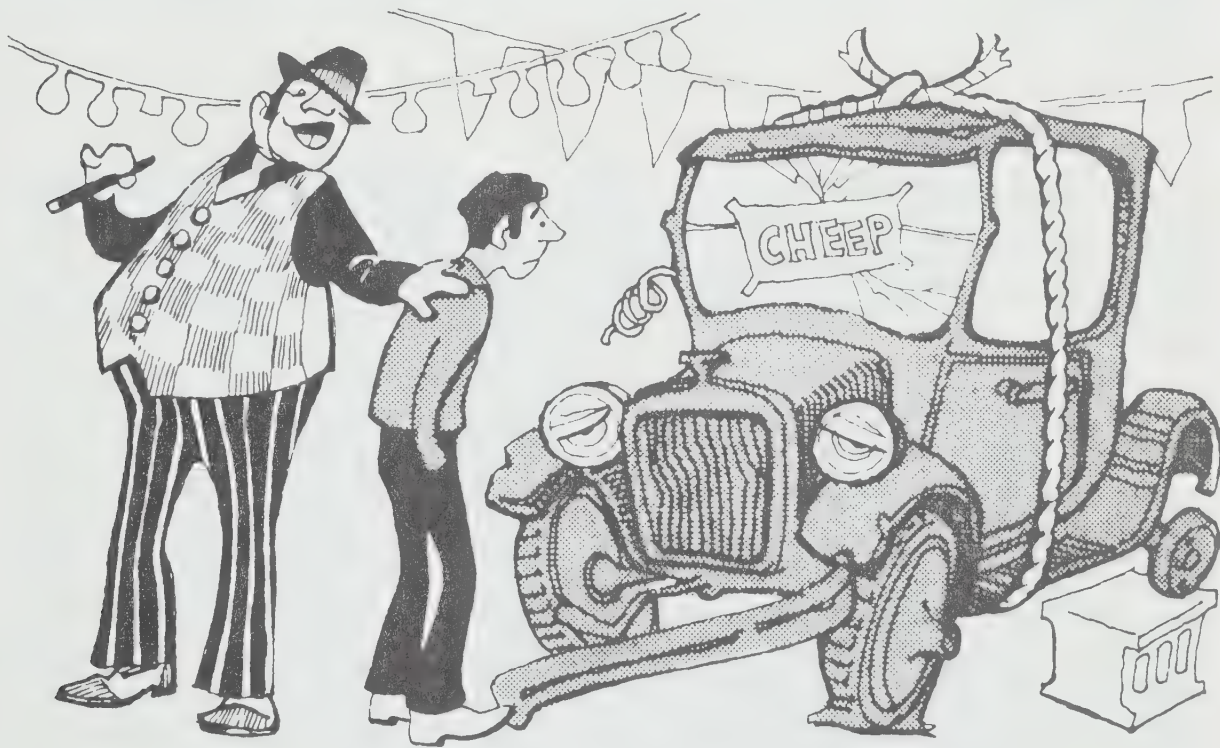
Może być dużym ryzykiem kupować używane auto. Jest zawsze pokusą, żeby kupić auto używane, ponieważ cena jest niższa, ale reperacje mogą okazać się bardzo drogie i jeśli się kupuje auto na kredyt to ogólny koszt może wynieść bardzo dużo, zanim się nie skończy go spłacać.

Sprzedawca

Gdy się kupuje auto trzeba starannie wybrać firmę. Warto dowiedzieć się od innych, którzy już kupili w tej samej firmie auto, czy są zadowoleni. Można zwrócić się o radę do "Better Business Bureau" /zob. str. 95/, lub do:

Motor Vehicles Branch
Consumer and Commercial Relations
555 Yonge Street
Toronto, Ontario M4Y 1Y7
Tel. 965-3025

Jeśli ma się zamiar kupić używane auto od osoby prywatnej, trzeba sprawdzić czy ten samochód jest naprawdę jego własnością. Trzeba się zwrócić do Oddziału Pojazdów Mechanicznych /Motor Vehicles Branch/ Ministerstwa Transportu i Komunikacji podając numer rejestracyjny danego samochodu. Trzeba też obejrzeć prawo jazdy sprzedawcy, i sprawdzić czy jego nazwisko i adres zgadzają się z tym, który figuruje na karcie rejestracyjnej samochodu /prawo własności/.

Świadectwo bezpieczeństwa pojazdu

Każdy używany samochód zanim zostanie sprzedany, musi zostać przejrany przez upoważnionego mechanika, który musi wydać zaświadczenie, że auto nadaje się do jazdy. Wyjątek stanowią pojazdy, które są sprzedawane za specjalnym pozwoleniem jako niezdolne do jazdy, które można uzyskać po oddaniu tablicy rejestracyjnej do Ministerstwa Transportu i Komunikacji. W takim wypadku jest obowiązkiem kupującego uzyskać świadectwo bezpieczeństwa na to auto.

Oglądanie auta

Trzeba obejrzeć auto dokładnie za dnia, jak jest zużyte, czy karoseria nie jest zniszczona i czy koła są odpowiednio ustawione. Trzeba wziąć ze sobą auto i wypróbować go na różnych szybkościach.

Zadatek

Nie trzeba zostawiać zadatku, jeśli nie jest się pewnym czy chce się dane auto kupić, czy nie. Niektóre firmy oddadzą zadatek, jeśli się wycofa z kupna, ale są takie firmy, które tego odmówią.

Gwarancja

Na nowe auto jest przeważnie gwarancja na pewien okres czasu, albo na pewną ilość mil, cokolwiek wypadnie wcześniej. Taka gwarancja pokrywa bezpłatną wymianę pewnych części i w niektórych wypadkach bezpłatną robociznę. Gdy się kupuje używane auto, to jeśli jest to pierwsza sprzedaż można przejąć gwarancję za pewną opłatą. Świadczenie bezpieczeństwa pojazdu nie jest gwarancją. Kontrakt kupna powinien zaznaczyć, jeśli na dane auto nie ma gwarancji. Jeśli jest gwarancja to musi to być stwierdzone na piśmie. Nie należy zadowolić się ustną obietnicą sprzedającego. Nie można zmusić go do dotrzymania tego, co nie zostało stwierdzone na piśmie.

Kontrakt kupna

Jeśli się kupuje auto przez jakąś firmę, to dostaje się kopię kontraktu kupna, na którym są napisane nazwiska sprzedającego i kupującego, ich adresy, dokładny opis auta, cena, wysokość zadatku i wszystkie koszty związane z kupnem. Jeśli jest to auto używane, musi być podana dokładna ilość mil na liczniku w momencie sprzedaży.

Jeśli się zamienia swoje stare auto na nowe, szczegóły tej transakcji muszą być dokładnie opisane w kontrakcie, jak np. numer rejestracyjny starego auta, miłaż i suma, którą się za nie odlicza od ceny nowego auta. Firma, która sprzedaje nowy samochód, jest odpowiedzialna, żeby było to wyszczególnione.

Jeśli kupuje się samochód używany i jakaś firma aranżuje spłaty za niego, kontrakt musi wymienić wszystkie koszty tej transakcji, jak wysokość spłat i procentów. Firmy sprzedaży samochodów są za to odpowiedzialne. Jeśli się kupuje auto od osoby prywatnej, można sprawdzić czy nie jest ono obciążone w urzędzie rejestracyjnym danego dystryktu /county/, w którym długi są rejestrowane. Jeśli auto jest obciążone długiem, to może on być zarejestrowane gdziekolwiek w Kanadzie i jest to trudne do sprawdzenia. Jeśli się wie gdzie sprzedawca kupił to auto, to można sprawdzić w tamtym dystrykcie rejestracyjnym, bo ten dług powinien być tam zapisany. Ale nie jest dobrą polityką kupować czegokolwiek od osoby, której się bliżej nie zna.

Zmiana właściciela

Prawo wymaga, żeby zawiadomić Ministerstwo Transportu i Komunikacji, jeśli

nastąpi zmiana właściciela samochodu. Musi to być zrobione w ciągu sześciu dni. Sprzedający i kupujący są obaj jednakowo odpowiedzialni, żeby to zostało załatwione. Obaj muszą podpisać podanie o zmianę właściciela na rejestracji auta na formularzu, który znajduje się na odwrocie dowodu własności /motor vehicle permit/. Ten formularz musi być wysłany listem poleconym, albo zanieiony osobiście do Oddziału Pojazdów Mechanicznych /Motor Vehicle Branch/.

Bezpieczne prowadzenie auta

Pasy bezpieczeństwa

Większość samochodów ma już pasy bezpieczeństwa dla kierowcy i pasażerów. Prawo wymaga, że jeśli w aucie są już pasy, ma się obowiązek ich używać. Nawet jeśli zostały one uprzednio zdjęte, trzeba je znów założyć we wszystkich samochodach wypuszczonych na rynek po 1 stycznia 1971 roku.

Osoby, których to prawo nie dotyczy są to kierowcy, którzy dostarczają jakichś artykułów w wielu miejscach w tej samej dzielnicy, lub osoby, które mają świadectwo lekarskie, że nie są zdolni do używania pasów, lub że mogłoby im to zaszkodzić.

Kierowca danego samochodu ma obowiązek upewnić się, że wszystkie osoby poniżej lat 16 mają zapięte pasy i uprzedzić pasażerów powyżej lat 16, że prawo wymaga, żeby założyli pasy.

System punktów karnych

Każde przekroczenie prawa drogowego jest notowane i za każde takie przekroczenie dostaje się pewną ilość punktów karnych /demerit points/. Mogą to być tylko dwa punkty np. za nieprawidłowy skręt, ale można też dostać siedem punktów za takie poważne przekroczenie jak np. nie pozostanie na miejscu wypadku.

Za nieprawidłowe parkowanie nie dostaje się punktów karnych. W podręczniku dla kierowców, można znaleźć informacje o tym, które przekroczenia podlegają systemowi punktów karnych.

Jeśli nabywa się już sześć punktów karnych, to dostaje się list ostrzegający z Ministerstwa Transportu i Komunikacji. Gdy się dojdzie do dziewięciu punktów karnych, dostaje się wezwanie na przesłuchanie, na którym trzeba wytłumaczyć, dlaczego tyle razy przekroczyło się przepisy prawa drogowego, albo straci się prawo jazdy. Jeśli się nabywa 15 punktów karnych w ciągu dwóch lat, prawo jazdy zostanie odebrane na okres 30 dni i gdy mu zostanie zwrócone taki kierowca będzie miał jeszcze siedem punktów karnych przeciw sobie. Punkty karne są automatycznie anulowane po upływie dwóch lat od daty kiedy przewinienie zostało popełnione. Jeśli się straci 15 punktów karnych po raz drugi, prawo jazdy zostaje odebrane na sześć miesięcy.

Jest szereg przewinień, za które prawo jazdy jest odebrane na okres paru tygodni, paru miesięcy lub nawet paru lat. Jest to opisane w podręczniku dla kierowców. Bardzo surowe kary są wymierzane względem kierowców, którzy opuścili miejsce wypadku.

Wypadki

Jeśli się było w jakimkolwiek wypadku, jest **obowiązkiem** zatrzymać się. Jeśli absolutnie musi się odjechać, jest poważnym przestępstwem opuścić miejsce wypadku bez wezwania uprzednio pomocy i pozostawienia swego nazwiska i adresu u świadka wypadku, osoby pokrzywdzonej, lub policjanta. Jeśli auto w którym się miało wypadek nie jest własnością kierowcy, trzeba również zostawić nazwisko i adres właściciela.

Jeśli wypadek spowodował czyjeś zranienie lub stratę, która może przekroczyć 200 dolarów, jest obowiązkiem zawołać policję z najbliższego posterunku.

Powinno się mieć zawsze apteczkę w aucie. Dalsze objaśnienia można znaleźć w podręczniku dla kierowców. Często jest bardzo niewskazane próbować ruszyć osobę zranioną z miejsca. Można zdobyć przeszkolenie jak udzielać pierwszej pomocy, na kursach organizowanych przez Stowarzyszenie Pogotowia Św. Jana /St. John Ambulance Association/. Te stowarzyszenia znajdują się w większych miastach.

Inspekcja bezpieczeństwa samochodu

Policja czasem zatrzymuje auta na drodze w celu sprawdzenia, czy nie zagraża on bezpieczeństwu jazdy. Trzeba wtedy pokazać prawo jazdy, rejestrację własności i dowód ubezpieczenia. Może być zrobiony przegląd auta, żeby stwierdzić czy jest w dobrym stanie. Auto, które nie jest bezpieczne, żeby nim jeździć, może być zdjęte z drogi w celu ochrony bezpieczeństwa innych.

Ubezpieczenie auta

Kiedy się kupuje ubezpieczenie na samochód, polisa może zawierać różne rodzaje asekuracji.

Ubezpieczenie na Odszkodowanie /Public Liability/

Każdy kierowca musi być ubezpieczony na wypadek, kiedy musiałby zapłacić odszkodowanie za zranienie innych lub za uszkodzenie lub zniszczenie własności innych. Osoba poszkodowana, może wnieść sprawę do sądu i jeśli nie ma się ubezpieczenia może się być zasądzonym na tysiące dolarów odszkodowania.

Opłata kosztów wypadku /Accident Benefits/

Ten rodzaj ubezpieczenia pokrywa koszty medyczne i inne, jeśli kierowca, czy ktoś z jego rodziny zostanie zraniony w wypadku. Pokrywa ono też koszty, jeśli został zraniony pasażer w aucie, albo przechodzień uderzony autem. Nie robi tu różnicy z czyjej winy wypadek został spowodowany.

Zderzenie

Ubezpieczenie od zderzenia pokrywa koszt uszkodzenia auta osoby ubezpieczonej, niezależnie czy wypadek był z jej winy czy nie. Normalnie nie pokrywa ono całości kosztów. Jest pewna suma, którą ubezpieczony płaci sam. Jeśli ta suma wynosi 100 dolarów to znaczy w razie uszkodzenia auta w wypadku, płaci się samemu za koszt reperacji, jeśli wynosi on mniej niż 100 dolarów. Wszystkie koszty powyżej 100 dolarów płaci ubezpieczenie. Wysokość tej sumy początkowej /deductible sum/ waha się od 25 do 250 dolarów zależnie od polisy. Czym niższa ta suma, tym wyższe są opłaty za to ubezpieczenie.

Dodatkowe ubezpieczenia

Można dostać dodatkowe ubezpieczenie pokrywające jeszcze inne możliwe straty, spowodowane wypadkiem /comprehensive insurance/. Można się też ubezpieczyć od kradzieży i pożaru auta.

Pasażerowie

Bezpłatny pasażer w aucie, czy to znajomy, czy przygodny pasażer może pociągnąć kierowcę do odpowiedzialności jeśli wypadek został spowodowany dzięki jego wyraźnej nieuwadze.

Czasami sąsiedzi jeżdżą do pracy autem jednego z nich, w tak zwanej "puli samochodowej" /car pool/ i dzielą się kosztem przejazdów. Właściciel auta powinien postarać się w takim wypadku o specjalne ubezpieczenie.

Opłata pobierana od nieubezpieczonych kierowców

Jeśli się zdecyduje zaryzykować prowadzenie auta bez ubezpieczenia, to musi się zapłacić specjalną opłatę przy wykupie swoich numerów rejestracyjnych samochodu. Opłata ta idzie na Fundusz Wypadków Samochodowych. Nie jest to to samo co ubezpieczenie auta. Jeśli się ma wypadek, to jest się i tak odpowiedzialnym za koszt tego wypadku. Jeśli konieczne jest odszkodowanie, Fundusz ten może go zapłacić, ale taki kierowca może stracić prawo jazdy aż do momentu kiedy spłaci sumę, którą jest winien Funduszowi.

Ligi i stowarzyszenia kierowców

Wielu kierowców należy do różnych lig, klubów i stowarzyszeń samochodowych.

Jeśli się jest członkiem, można wezwać swoje stowarzyszenie, czy klub, z prośbą o pomoc o każdej porze dnia i nocy. Opłaty członkowskie pokrywają koszt zastarowania auta, wymiany opony, dostarczenia benzyny, albo oleju w nagłej potrzebie, albo zaciągnięcia auta na stację obsługi samochodowej.

Jeśli się jest oskarżonym o przekroczenie prawa drogowego, można też tam dostać pomoc prawną i poradę w sprawie ubezpieczenia. Mają one też swoje własne plany ubezpieczenia od wypadków i prowadzą agencje podróżnicze dla swoich członków.

Trzeba się zapytać na stacji obsługi samochodów o dalsze informacje.

PRZYJĘCIE KANADYJSKIEGO OBYWATELSTWA

Warunki otrzymania obywatelstwa	Strona 125
Procedura przyjęcia obywatelstwa	126
Konieczne wiadomości o Kanadzie	127
Geografia Kanady	127
Historia Kanady	129
Pierwsi odkrywcy	129
Osiedlenie się Francuzów	129
Początek panowania brytyjskiego	129
Lojaliści brytyjscy	129
Rozwój kolonii	130
Konfederacja	130
Osiedlenie zachodu	130
Kanada jako niezależne państwo	130
Ustrój Kanady	131
Prawodawstwo federalne, prowincjonalne i miejskie	131
Wybory do Rządu	132
Ludność Kanady	133
Wielokulturowość	134
Życie w społeczeństwie demokratycznym	134

Przyjęcie Kanadyjskiego obywatelstwa

Kanadyjczycy są normalnie dumni ze swego kraju, niezależnie czy są Kanadyjczykami z urodzenia czy z wyboru. Nowi imigranci, dla których ta książeczka została napisana, też prawdopodobnie będą chcieli, żeby Kanada stała się w pełni ich ojczyzną. W tym celu trzeba starać się o obywatelstwo kanadyjskie tak szybko jak tylko to będzie możliwe. Nigdy nie przestaje się kochać swego kraju, w którym się urodziło i wychowało, ale dobrze jest móc w pełni brać udział w życiu i rozwoju nowej ojczyzny. Posiadanie obywatelstwa kanadyjskiego jest tego niezbędnym warunkiem.

Warunki otrzymania obywatelstwa

Dnia 23 lipca 1976 r. weszła w życie nowa ustawa o obywatelstwie /Citizenship Act/. Trzeba się poinformować w najbliższym sądzie obywatelstwa /Court of Canadian Citizenship/ jak dalece zmiany które ta ustawa wprowadziła nas dotyczą. Według niej, żeby móc uzyskać obywatelstwo kanadyjskie trzeba wypełnić następujące warunki:

1. Trzeba udowodnić że ma się prawo stałego pobytu w Kanadzie.
2. Trzeba mieszkać w Kanadzie w sumie pełne trzy lata w ciągu ostatnich czterech lat, przed datą złożenia podania o obywatelstwo. Znaczy to, że jeśli mieszkało

się w Kanadzie przez pełne 3 lata, jako stały imigrant i w tym okresie nie wyjeżdżało się wogóle z Kanady, to po upływie tego okresu można starać się o obywatelstwo. Ale również jeśli jest się w Kanadzie jako stały imigrant od czterech lat i wyjeżdżało się z Kanady w czasie tego okresu nie na dłużej niż w sumie 12 miesięcy, można składać podanie o obywatelstwo.

3. Trzeba mieć skończone 18 lat.

4. Trzeba posiadać podstawową znajomość języka angielskiego lub francuskiego. Czasami ten warunek nie jest przestrzegany ze względów humanitarnych.

5. Jeśli zostało się zasądzonym za pewne rodzaje aktów kryminalnych, uniemożliwia to nadanie obywatelstwa przynajmniej na pewien okres czasu.

6. Trzeba mieć podstawową wiedzę o Kanadzie i o obowiązkach i przywilejach związanych z posiadaniem obywatelstwa kanadyjskiego.

7. Przeważnie oczekuje się, że kandydat na obywatela będzie posiadał elementarne wiadomości z geografii i historii Kanady.

8. Trzeba mieć zamiar zamieszkać w Kanadzie na stałe.

9. Trzeba złożyć przysięgę na wierność Królowej Elżbiecie, która jest Królową Kanady.

Po dalsze informacje trzeba się zwrócić do najbliższego Sądu d/s obywatelstwa /Court of Canadian Citizenship/.

Procedura przyjęcia obywatelstwa

Po pierwsze trzeba złożyć podanie w najbliższym sądzie do spraw obywatelstwa lub innym sądzie prowincjonalnym. Trzeba wziąć ze sobą wszystkie konieczne dokumenty w celu udowodnienia swego wieku i swego statusu w Kanadzie, czyli swój paszport jeśli się go posiada, swą kartę stałego pobytu /immigrant landing card/, oraz świadectwa urodzenia i jeśli dotyczy, ślubu. Przy składaniu podania jest pobierana nominalna opłata.

Jeśli się mieszka daleko od Sądu do spraw obywatelstwa, trzeba się zwrócić listownie do Urzędu do spraw obywatelstwa /Registrar of Canadian Citizenship/ o formularz na podanie o obywatelstwo.

Następnie zostanie się wezwanym na przesłuchanie, co będzie miało miejsce nie wcześniej niż po trzech miesiącach od złożenia podania. Sędzia będzie chciał się zorientować czy jest się gotowym do przyjęcia obywatelstwa.

Wreszcie zostanie się wezwanym na ceremonię wręczenia obywatelstwa. Jest to ceremonia publiczna i inni też dostaną obywatelstwo przy tej okazji. Prawdopodobnie ktoś będzie przemawiał i witał nowych obywateli. Potem będzie się składać przysięgę lojalności i zostaną wręczone świadectwa obywatelstwa kanadyjskiego.

Osoby, które są obywatelami brytyjskimi mogą złożyć podanie o obywatelstwo osobiście, złożyć przysięgę lojalności i otrzymać świadectwo obywatelstwa kanadyjskiego pocztą.

Po dalsze informacje trzeba się zwrócić do najbliższego Sądu do spraw obywatelstwa, albo napisać do:

Registrar of Canadian Citizenship
Department of the Secretary of State
130 Slater Street
Ottawa, Ontario E1A 0M5

Konieczne wiadomości o Kanadzie

Żeby się przygotować do przyjęcia obywatelstwa i żeby móc naprawdę brać udział w życiu Kanady, trzeba mieć podstawowe wiadomości o tym kraju, o jego początkach, rozwoju i ustroju państwowym.

Pewna ilość wiadomości na ten temat jest podana poniżej. Są też kursy dla przyszłych obywateli. Jeśli jest taki kurs w sąsiedztwie, dobrze jest się na niego zapisać. Warto przeczytać kilka książek na ten temat. Wydział Obywatelski Departamentu Sekretarza Stanu /Citizenship Branch of the Department of the Secretary of State/ wydaje pewną ilość książeczek informacyjnych. Niektóre z nich można dostać bezpłatnie w Sądzie do Spraw Obywatelstwa, inne można kupić w księgarniach państwowych. Można się tego dowiedzieć w najbliższej bibliotece.

Geografia Kanady

Kanada jest jednym z największych krajów świata pod względem obszaru lądowego, który wynosi 3,582,000 mil kw., z czego prawie połowa są to lasy. Tylko 8 procent jest pod uprawą, chociaż mogłoby być uprawiane o dużo więcej. Są tysiące rzek i jezior.

Naszym jedynym sąsiadem są Stany Zjednoczone na południu. Alaska na północnym zachodzie jest też prowincją Stanów Zjednoczonych.

Na zachodzie, leży Ocean Spokojny /Pacific/, na północy Ocean Lodowaty /Arctic/, a na wschodzie Atlantyk. Jest 4,000 mil od Oceanu Spokojnego do Atlantyku.

Na wschodzie, nad morzem są prowincje atlantyckie: Newfoundland, Nova Scotia, New Brunswick i Prince Edward Island. Głównym przemysłem tych prowincji jest przemysł leśny, górniczy i rolnictwo.

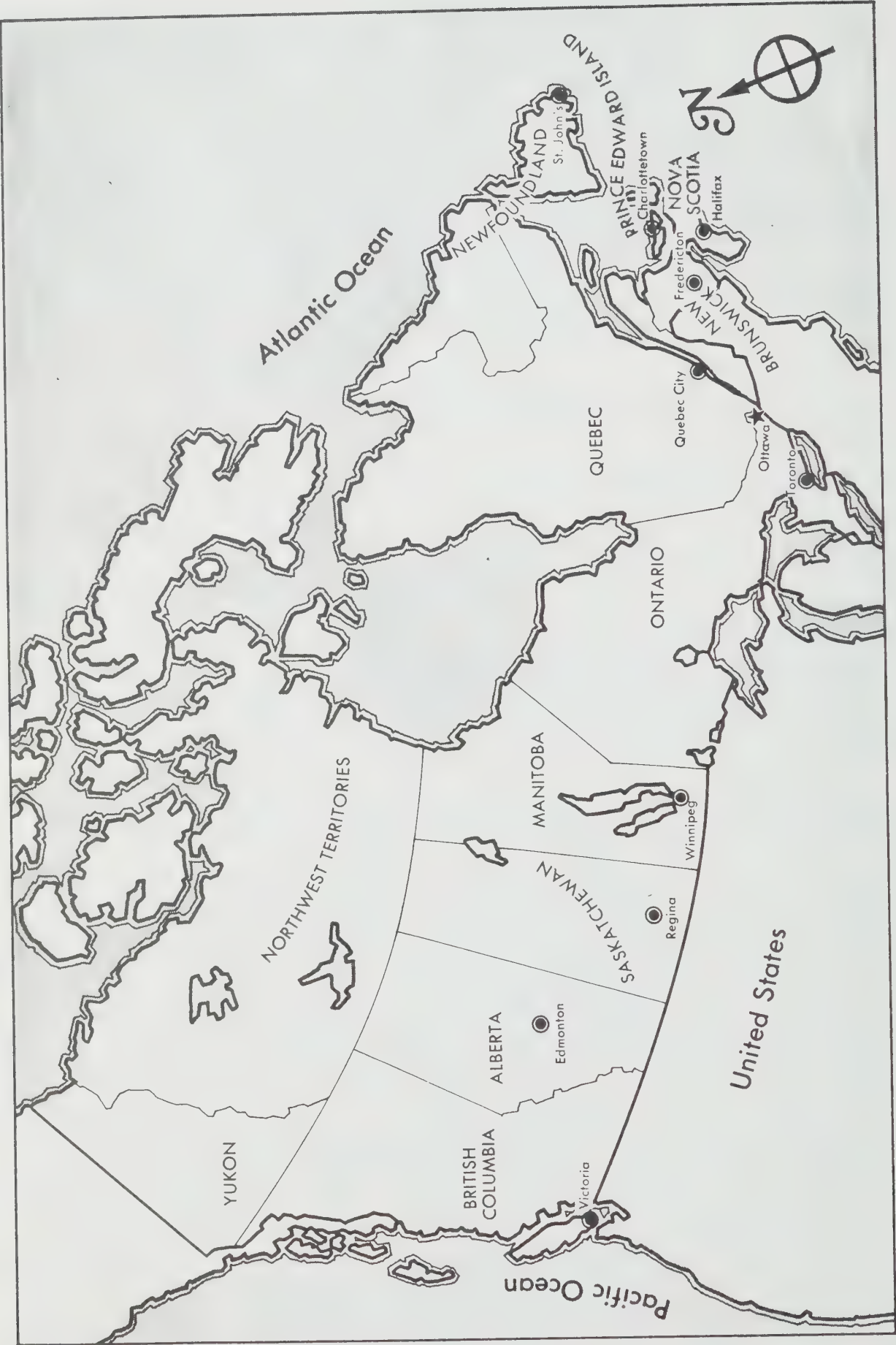
Przeszło połowa ludności Kanady zamieszkuje południowe części prowincji Ontario i Quebec. Jest tu wiele dużych ośrodków przemysłowych i handlowych i duże obszary rolnicze. Na północy tych prowincji są bogactwa naturalne, lasy, złoża mineralne i również duże źródła energii wodnej.

Na zachód od Wielkich Jezior /Great Lakes/ są trzy prowincje leżące na pre-riach: Manitoba Saskatchewan, i Alberta. Są to płaskie obszary rolnicze na których uprawia się duże ilości pszenicy. W Albercie są też wielkie gospodarstwa hodowli bydła, a zachodnia część tej prowincji przechodzi w teren podgórski u podnóża Gór Skalistych. Są tu również bogate złoża potasu i ropy naftowej.

Główna część Gór Skalistych /Rocky Mountains albo "Rockies"/ leży już w prowincji British Columbia. Góry te mają olbrzymie bogactwa mineralne, a na ich żyznych dolinach znajdują się sady owocowe. Przemysł drzewny i rybołówstwo także odgrywają tu dużą rolę.

Wielki obszar o kształcie przypominającym podkowę i równy mniej więcej połowie obszaru Kanady, leży obok Zatoki Hudsona i Jakuba /Hudson Bay i James Bay/. Nazywa się on Canadian Shield i ma wielkie bogactwa mineralne.

Niewiele rośnie na terenach nad Oceanem Lodowatym, bo ziemia nigdy tam nie odmarza całkowicie.

Historia Kanady

Przed przybyciem Europejczyków, jedyni mieszkańcy Kanady byli to Indianie i Eskimosi /“Inuit”/. Żyli oni w rozrzuconych samoistnych grupach.

Pierwsi odkrywcy

Pierwsi Europejczycy, którzy przybyli do Kanady, byli to prawdopodobnie przybysze ze Skandynawii. Podróżnik o nazwisku Lief Ericsson wylądował na wschodnim wybrzeżu lądu, gdzie obecnie leży Kanada, około roku 1000 n.e. Prawdopodobnie także inni przybysze ze Skandynawii dopłynęli do wybrzeży Ameryki Północnej. Odkrycia paru ostatnich lat pozwalają przypuszczać, że były również dużo wcześniejsze próby osiedlenia się tutaj.

W paręset lat później Europejczycy zaczęli poszukiwać krótszej zachodniej drogi do Indii i Chin. Nie wiedzieli, że na tej drodze leży inny, wielki, jeszcze nie znany kontynent, aż do momentu kiedy Krzysztof Kolumb dotarł do Indii Zachodnich.

John Cabot /Giovanni Caboto/ żeglarz z Genui i Wenecji, został wysłany przez króla angielskiego Henryka VII, żeby odkrył drogę do Azji. W 1497 roku wylądował on na wschodnim wybrzeżu Kanady, prawdopodobnie w Nowej Funlandii /Newfoundland/.

Osiedlenie się Francuzów

Francuski żeglarz, Jacques Cartier przyплыł do Kanady trzy razy, w 1534, 1535 i 1541 roku. Płynął on rzeką św. Wawrzyńca /St. Lawrence/ aż do indiańskiej wioski Hochelaga. Teraz na tym miejscu znajduje się miasto Montreal. W roku 1608 francuski odkrywca Samuel de Champlain założył pierwszą francuską osadę. Obecnie na tym miejscu jest miasto Quebec.

Potem więcej osadników przyjeżdżało z Francji. Osiedlali się oni wzdłuż rzeki św. Wawrzyńca i w Akadii na wschodzie Kanady. W tym samym czasie Brytyjczycy już się osiedlili dalej na południe, na obszarach, które teraz należą do Stanów Zjednoczonych.

Początek panowania brytyjskiego

Brytyjscy koloniści tak jak i francuscy zaczęli handlować z Indianami, zamieniając strzelby, siekiery, koce i inne towary na futra. Wkrótce Brytyjczycy zaczęli się osiedlać na tych samych terenach co Francuzi, co spowodowało konflikt między nimi.

Przez następne 60 do 70 lat częste wojny między Francuzami i Anglikami miały miejsce i w Europie i w Północnej Ameryce. W roku 1759 Brytyjczycy pod dowództwem Generała Wolfe zdobyli wreszcie miasto Quebec od Francuzów, którymi dowodził Generał Montcalm. Pokojem Paryskim /Treaty of Paris/, który zakończył te wojny, Brytyjczycy dostali w posiadanie wszystkie znane wtedy obszary, od Zatoki Meksykańskiej do Oceanu Lodowatego. Obszary te miały wtedy około 70,000 mieszkańców pochodzenia europejskiego, w tym około 60,000 Francuzów.

Lojaliści brytyjscy

W czasie Rewolucji amerykańskiej, kolonie amerykańskie zbuntowały się przeciw Anglii i zdobyły swoją niezależność. Ale niektórzy z kolonistów amerykań-

skich walczyli po stronie brytyjskiej. Wielu z tych lojalistów, przeważnie pochodzenia brytyjskiego, niemieckiego albo holenderskiego przybyło do Kanady. Większość osiedliła się na wschodzie Kanady, wzdłuż wybrzeży rzeki św. Wawrzyńca i jezior Ontario i Erie. Rząd brytyjski pomógł im w osiedleniu się na tych obszarach. Znani byli jako “lojaliści brytyjscy” /United British Loyalists/.

Rozwój kolonii

Przez jakiś czas francuska część Kanady /teraz prowincja Quebec/ nazywała się Dolną Kanadą /Lower Canada/, a część angielska /obecnie Ontario/, Kanadą Górną /Upper Canada/. W czasie wojny z lat 1812-1814 między Kanadą a Stanami Zjednoczonymi, Francuzi walczyli obok angielskich oddziałów, broniąc niezależności Kanady.

Ale ani ludność Górnej Kanady ani Dolnej, nie była zadowolona z własnych rządów, w których przedstawiciele większości mieszkańców mieli bardzo mały udział. W roku 1837 wybuchło powstanie, na którego czele stał w Górnej Kanadzie William Lyon MacKenzie, a w Dolnej Kanadzie Louis Joseph Papineau.

Konfederacja

Wreszcie zdecydowano połączyć różne prowincje federacją i stworzyć jeden kraj. Stało się to w roku 1867, kiedy Brytyjski Parlament przeprowadził ustawę, która nazywa się British North America Act, jednoczący prowincje: Ontario, Quebec, Nową Szkocję i Nowy Brunswik w jedno państwo federalne pod nazwą Kanady, ze stolicą w Ottawie.

W tym okresie komunikacja między różnymi częściami kraju była bardzo słaba, bo nie było jeszcze telefonów, radia ani telewizji. Samochód był nieznany, a koleje dopiero zaczynano budować. Wobec tego wydawało się, że sprawy, które wymagają częstej uwagi i szybkiej decyzji, powinny być zostawione kompetencji rządów prowincjonalnych.

Takie były narodziny Kanady, 1 lipca 1867 roku. Sir John A. Macdonald był pierwszym premierem nowego kraju. Inne prowincje połączyły się z Kanadą w następnych latach. Jest teraz 10 prowincji, z których ostatnią jest Nowa Funlandia, która przystąpiła do Konfederacji w roku 1949. W roku 1967 Kanadyjczycy obchodzili stulecie istnienia swojego kraju.

Na północnym zachodzie Kanady, gdzie jest bardzo mało ludności, nie ma prowincji, ale “terytoria” /Northwest Territories i Yukon/, które są zarządzane przez małe rady państwa /government councils/.

Osiedlenie zachodu

Żeby połączyć wschód Kanady z jej zachodnimi prowincjami, w roku 1885 została zbudowana linia kolejowa – Canadian Pacific Railway. Dzięki temu wielu imigrantów napłynęło do Kanady i osiedliło się na zachodzie. Wielu Kanadyjczyków także przeniosło się na zachód.

Kanada jako niezależne państwo

W ciągu całego tego okresu Kanada pozostała oficjalnie kolonią Brytyjską. Dopiero aktem Parlamentu Brytyjskiego z roku 1931, Kanada jak i kilka innych dużych brytyjskich kolonii, stała się niezależnym państwem.

Kanada należy do Brytyjskiej Wspólnoty Narodów /British Commonwealth of Nations/, narodów które mają wiele wspólnych interesów i ideałów. Królowa Elżbieta II jest królową Kanady, tak jak i Wielkiej Brytanii i paru innych krajów, które należą do Brytyjskiej Wspólnoty Narodów.

W roku 1947, został ustanowiony Akt Obywatelstwa Kanadyjskiego /Canadian Citizenship Act/, który dał prawo Kanadyjczykom nazywać się obywatelami kanadyjskimi.

Ustrój Kanady

Kanada jest państwem demokratycznym. Znaczy to, że ludność większością głosów wybiera członków rządu i że osoby rządzące są delegatami obywateli i są przed nimi odpowiedzialni.

Wolność poruszania się, słowa, religii, prasy i zgromadzenia, są nieodzowne w demokracji i jest też w tym ustroju wielki nacisk na prawa jednostki. Dzięki temu obywatele mają możliwość wyrażać swoje poglądy i wpływać na politykę rządu. Przedstawiciele wybrani do rządu, głosują które prawa trzeba przeprowadzić. Większość decyduje, ale i prawa mniejszości są chronione i muszą być szanowane przez innych. Prawo większości obowiązuje w sprawowaniu rządów i w decyzjach innych zgromadzeń urzędowych.

Ottawa jest stolicą Kanady i przedstawiciele rządu federalnego zbierają się tam w budynkach Parlamentu /Parliament Buildings/, żeby ustanawiać prawa według których rządzi się krajem. Stolicą Ontario jest Toronto. Ponieważ ciało ustawodawcze rządu Ontario spotyka się w kompleksie budynków, które nazywają się Queen's Park, o rządzie prowincjonalnym bardzo często mówi się jako o "Queen's Park".

Prowincja Ontario dzieli się na okręgi administracyjne, które się nazywają po angielsku "municipalities". Mają one swoje własne zarządy. Południowa część prowincji, która jest gęsto zaludniona, dzieli się na "hrabstwa" /counties/ a w północnej części gdzie mieszka dużo mniej ludzi te okręgi nazywają się "dystrykty" /districts/. Hrabstwa i dystrykty są znowu podzielone na mniejsze okręgi, które nazywają się "townships", /lecz nie na dalekiej północy, gdzie jest bardzo mało ludności/.

Miasta i wioski mają własne zarządy i razem z zarządami okręgów "townships" tworzą zarząd hrabstw /counties/. Duże miasta mają swoje miejskie zarządy, nie są one włączone ani do hrabstw, ani do dystryktów.

Prawodawstwo federalne, prowincjonalne i miejskie

Czytając tę książeczkę, można było zauważyć, że kompetencja prawa federalnego obejmuje takie sprawy jak imigracja, obywatelstwo, podatek dochodowy, ubezpieczenie od bezrobocia i pensja starcza. Rząd federalny jest też odpowiedzialny za prawodawstwo, które kontroluje stosunki z innymi krajami, jak np. umowy handlowe i prawa dotyczące rybołówstwa na kanadyjskich wodach terytorialnych.

Prawodawstwo kryminalne podlega całkowicie rządowi federalnemu. Reguluje ono takie sprawy jak morderstwa, napady, włamania, kradzież, oszustwo, nielegalne sprzedawanie narkotyków i poważne wykroczenia przeciw prawu drogowemu. Prawo, które nie jest kryminalnym nazywa się prawem cywilnym.

Rząd Ontario jest odpowiedzialny za większość praw opisanych w tej książeczce dotyczących szkolnictwa, usług zdrowotnych i społecznych. Ustanawia on też prawa kontrolujące własność prywatną, używalność parków prowincjonalnych, jezior i rzek, szos i wielu innych rzeczy.

Zarządy okręgów administracyjnych /municipalities/ ustanawiają przepisy w sprawach dotyczących administracji danego okręgu, tak jak np. podatków od nieruchomości, parkowania samochodów, czyszczenia ulic, straży pożarnej, wywożenia śmieci, utrzymywania parków, ulic i kanalizacji. Okręgi, które leżą blisko siebie tworzą rady regionalne, albo metropolitalne w celu koordynowania niektórych usług, jak np. policja czy usługi społeczne. Te rady składają się z przedstawicieli okręgów z których są tworzone.

Każdy szczebel rządu ma pewne uprawnienia podatkowe. Istnieje kooperacja między wszystkimi szczeblami, ale ich kompetencje są jak najwyraźniej określone, żeby zapobiec ich kolidowaniu. Tak np. rząd federalny jest odpowiedzialny za szosy ogólnokanadyjskie, rząd prowincjonalny za szosy prowincjonalne, a zarządy okręgów administracyjnych za drogi miejscowe. Są też różne plany usług zdrowotnych i społecznych, niektóre z nich są administrowane przez rząd federalny, inne przez rządy prowincjonalne.

Wybory do rządu

Kanadyjczycy wybierają swe rządy przez ogólne głosowanie.

Żeby głosować w wyborach do rządu federalnego, trzeba być obywatelem kanadyjskim. Żeby głosować w wyborach do rządu prowincji Ontario trzeba być obywatelem kanadyjskim przynajmniej od roku i trzeba być mieszkańcem Ontario przynajmniej przez ostatnie 12 miesięcy. Żeby głosować do samorządu okręgu /municipality/, trzeba być obywatelem kanadyjskim i mieszkać w danym okręgu w momencie kiedy lista wyborców była ustalana.

W wyborach do zarządów okręgowych są dwie kategorie głosujących: 1/ stali mieszkańcy danego okręgu i 2/ właściciele nieruchomości w danym okręgu i ich żony lub mężowie nawet jeśli nie mieszkają tam, /np. ktoś kto prowadzi interes w jednym okręgu, ale mieszka w drugim/.

Żeby głosować w wyborach federalnych, prowincjonalnych, czy okręgowych musi się mieć skończone 18 lat.

Jest kilka partii politycznych w Kanadzie i na szczeblu federalnym i prowincjonalnym. Najbardziej znane partie są to Partia Konserwatywna /Progressive Conservative/, Liberalna, Nowych Demokratów i Partia Kredytu Społecznego /Social Credit/. Każda z tych partii wystawia swoich kandydatów do wyborów, to znaczy osoby, które zgadzają się przedstawiać dany dystrykt w parlamencie, jeśli zostaną wybrane. Cała Kanada i wszystkie prowincje są podzielone na małe dystrykty elektoralne /riding albo constituency/ i w każdym z nich kandydaci różnych partii ubiegają się o to, żeby ludzie na nich głosowali. Wyborcy w danym dystrykcie wybierają członka parlamentu z pośród tych kandydatów. Ten zostaje wybrany, który dostanie większość głosów w danym dystrykcie.

Przedstawiciel wybrany do rządu federalnego nazywa się "MP" — Member of Parliament /Członek Parlamentu/, a przedstawiciel do rządu prowincjonalnego nazywa się MPP — Member of Provincial Parliament /Członek Parlamentu Prowincjonalnego/.

Partia polityczna, która ma najwięcej wybranych delegatów, stwarza rząd i jest

partią rządzącą. Przywódca partii, która wygra wybory staje się przywódcą rządu, to znaczy premierem /po angielsku – Prime Minister, ale w rządzie Ontario przywódca nazywa się “Premier”/. Premier wybiera ministrów do kierowania różnymi departamentami rządu spośród wybranych członków Parlamentu z partii rządzącej.

Partia, która jest drugą z kolei, jeśli chodzi o ilość wybranych delegatów, pełni funkcję oficjalnej opozycji. Jest obowiązkiem opozycji śledzić politykę partii, która jest u władzy, krytykować ją i sugerować zmiany w ustawach proponowanych przez rząd i przedstawionych do zatwierdzenia przez Parlament.

Wybory do Parlamentu federalnego, tak jak i do Parlamentów prowincjonalnych muszą się odbywać przynajmniej co pięć lat, ale mogą również częściej.

Gubernator Generalny /Governor General/ jest przedstawicielem Królowej w Ottawie. Otwiera on Parlament co roku i podpisuje wszystkie ustawy zatwierdzone w Parlamencie, ale nie bierze żadnego udziału w polityce państwa. Wypełnia on większą część obowiązków ceremonialnych, spełnianych normalnie przez głowę państwa.

Gubernator Ontario /Lieutenant Governor/ jest przedstawicielem Królowej na Prowincję i ma podobne obowiązki do tych, które spełnia Generalny Gubernator w Ottawie.

Jeśli się mieszka w mieście, to wybiera się też przedstawicieli do zarządu miejskiego. Taki przedstawiciel nazywa się “alderman” /radny/. Głosuje się też na wybór burmistrza /mayor/. Jeśli się mieszka na wsi, wybiera się radnych okręgu /councillors/ i przewodniczącego rady /reeve/. Wybory okręgowe odbywają się zawsze w grudniu. W niektórych okręgach odbywają się one co roku, w innych co dwa, albo co trzy lata.

Głosuje się też w wyborach do rady szkolnej /board of education/. Te wybory odbywają się w niektórych okręgach jednocześnie z wyborami do rady okręgowej, ale mogą mieć miejsce kiedy indziej.

Ludność Kanady

Według spisu powszechnego z lipca 1974 roku, ludność Kanady wynosiła 22,831,000 mieszkańców. Przez wiele lat ludność pochodzenia brytyjskiego była w większości i był duży procent mieszkańców pochodzenia francuskiego. Ale olbrzymi napływ imigrantów zmienił tę sytuację.

Przez wiele lat najwięcej imigrantów przyjeżdżało do Kanady z Europy i wielu z nich osiedlało się w miastach albo na roli na zachodzie Kanady. Obecnie wielu imigrantów przyjeżdża z Azji i z Indii Zachodnich. Prawie co roku Brytyjczycy stanowią największą grupę imigrantów, ale w roku 1970 najwięcej imigrantów przyjechało ze Stanów Zjednoczonych.

W Kanadzie jest mniej więcej 250,000 Indian, którzy mieszkają w rezerwach i drugie 250,000 Indian i Metysów, którzy mieszkają poza rezerwatami. Metysi są to osoby mieszanego pochodzenia indiańskiego i europejskiego. Indianie mają coraz większe trudności z utrzymaniem się z polowania i rybołówstwa, tak jak ich przodkowie i wielu z nich przenosi się do miast.

W Kanadzie jest tylko 13,000 Eskimosów /“Inuit”/ i większość ich zamieszkuje w Northwest Territories i na północy prowincji Quebec.

Wielokulturowość

Kanada jest krajem imigrantów. Indianie i Eskimosi /“Inuit”/ byli pierwszymi mieszkańcami. Pozostali mieszkańcy wszyscy są albo imigrantami albo potomkami imigrantów, którzy osiedlili się tu w ciągu ostatnich 375 lat. Większość z nich przybyła do Kanady w ciągu ostatnich 100 lat. Każda grupa narodowościowa ma swój własny wkład w życie Kanady, dzięki swej pracy, swej własnej kulturze, swym zwyczajom i tradycjom. Brytyjczycy i Francuzi zakładali Kanadę. Z tego powodu jesteśmy państwem dwujęzycznym. Angielski i francuski są to dwa oficjalne języki Kanady. Ale rząd federalny i rząd prowincji Ontario uznają, że jesteśmy społeczeństwem o wielu kulturach i tradycjach /“multicultural”/. Wszystkie grupy narodowościowe są zachęcane, żeby zachowały swoje bogactwa kulturalne. Wszyscy razem staramy się zbudować społeczeństwo kanadyjskie, w którym najrozmaitsze tradycje złączą się w jedną ojczyznę o swym własnym charakterze.

Życie w społeczeństwie demokratycznym

Jest wiele okazji, żeby brać czynny udział w życiu społeczeństwa demokratycznego, nawet jeśli się jeszcze nie jest obywatelem kanadyjskim.

Można być dobrze poinformowanym na temat tego co się dzieje w tym społeczeństwie, czytając tutejsze gazety, słuchając radia i oglądając telewizję. Pomaga to też w nauce języka angielskiego. Można uczęszczać na zebrania zarządu miejskiego i przysłuchiwać się jak załatwia on sprawy. Można odwiedzić Parlament w Ottawie, albo prowincjonalny w Toronto i przysłuchiwać się ze specjalnej galerii dla gości, jak Członkowie Parlamentu obradują nad sprawami kraju czy prowincji.

Można napisać list do gazety, żeby wyrazić swoją opinię na jakiś temat. Nawet jeśli się nie jest jeszcze obywatelem, można zwrócić się do każdego członka parlamentu i wyrazić swój pogląd na jakąś sprawę.

Można się połączyć z innymi ludźmi w celu przedstawienia swoich opinii rządowi. Są grupy, które są zainteresowane jakimiś miejscowymi sprawami jak np. brakiem parków w danej dzielnicy, potrzebą policjanta na ruchliwych ulicach, albo na temat zanieczyszczania powietrza przez jakąś fabrykę. Inne grupy organizują się w sprawach dotyczących całej prowincji, jak np. ubezpieczenie zdrowotne, albo całego kraju jak np. zapomogi rodzinne, czy ubezpieczenie od bezrobocia. Tego rodzaju presja na pewno ma wpływ na przedstawicieli wybranych przez ludność. Nie mogą oni zadowolić każdego, ale dobrze jeśli wiedzą co ludzie myślą na dany temat.

Mamy nadzieję że życie w Ontario przyniesie wiele zadowolenia wszystkim nowoprzybyłym mieszkańcom i że w przyszłości przyjmą i oni obywatelstwo kanadyjskie. Jako Kanadyjczycy, wszyscy razem będziemy budować nasz kraj i starać się, żeby był on szczęśliwy, bogaty i spokojny.

SPECJALNE USŁUGI RZĄDOWE DLA IMIGRANTÓW

Rząd Prowincji Ontario	Strona 137
Ministerstwo Kultury i Rozrywki	137
Wydział Obywatelstwa	137
Wydział do spraw Wielokulturowości	138
Ministerstwo Przemysłu i Turystyki	139
Rząd Federalny Kanady	139
Ministerstwo Zatrudnienia i Imigracji	139
Departament Sekretarza Stanu	139
Wydział Obywatelstwa	139
Kursy języka i obywatelstwa	140

Specjalne usługi rządowe dla imigrantów

Stali imigranci /landed immigrants/ mają prawo korzystać ze wszystkich usług rządowych z wyjątkiem paru, które wymagają pobytu w Kanadzie czy Ontario przez pewien okres czasu.

Rząd Prowincji Ontario

Ministerstwo Kultury i Rozrywki

Wydział Obywatelstwa

Wydział Obywatelstwa Ministerstwa Kultury i Rozrywki jest odpowiedzialny za przyjęcie nowych imigrantów, pomoc w ich pierwszych krokach w Kanadzie, i zorientowanie ich w tutejszych warunkach. Wydział ten organizuje również kursy nauki języka angielskiego.

Urzędnicy mówiący paroma językami spotykają nowoprzybyłych imigrantów na międzynarodowym lotnisku w Toronto i pomagają w ich pierwszych krokach po przyjeździe.

Rozdają oni materiały informacyjne w kilku językach, zawierające konieczne informacje w pierwszych paru tygodniach pobytu. Po dalszą pomoc skierowuje się imigrantów do Ośrodka dla Nowoprzybyłych /Ontario Welcome House/. Jest to opisane na stronie 23.

Sekcja Nauki Języka powyższego Wydziału organizuje kursy angielskiego w Ośrodku dla Nowoprzybyłych. Przy współpracy Ministerstwa Szkolnictwa organizowane są letnie kursy dla nauczycieli angielskiego jako język obcy. /English as Second Language – “ESL”/ Jest również taki kurs w ciągu roku szkolnego. Trwa on od lutego do maja. Zajęcia odbywają się raz na tydzień. Raz na rok organizowana jest konferencja nauczycieli “ESL”.

Są również filmy i inne pomoce /audio visual/ dla nauczycieli. W Toronto jest również biblioteka otwarta pięć dni w tygodniu. Książki można też wypożyczać pocztą. Nauczyciele mogą się zwrócić do powyższej sekcji o pomoc w zorganizowaniu zebrań i seminariów na tematy z dziedziny nauczania angielskiego jako obcego języka. Sekcja ta wydaje również gazetkę dla nauczycieli “TESL Talk” i gazetę dla nowoprzybyłych “Newcomer News”, specjalnie przygotowaną dla osób, które uczą się angielskiego.

Jako część programu orientacyjnego, organizuje się kursy języka dla matek z małymi dziećmi w wieku przedszkolnym. Jest to opisane na str. 48.

Lekcje orientacyjne prowadzone są w różnych językach. Mają one na celu dostarczyć nowoprzybyłym imigrantom informacji na temat tutejszych usług społecznych, warunków ekonomicznych, zwyczajów itd. W ten sposób ułatwia się im osiedlenie i przyzwyczajenie do tutejszego sposobu życia. Często te kursy prowadzi się w języku danej grupy imigrantów. Jest nadzieją organizatorów tych lekcji, że posłużą one jako wstęp do kursów języka i pomogą w integracji w tutejsze społeczeństwo. Są też kursy dla osób przygotowujących się do przyjęcia obywatelstwa kanadyjskiego. Podręcznik pod tytułem "Dla Doradców dla Nowoprzybyłych" /Handbook for Counsellors of Newcomers/, wydawany jest przez tę samą sekcję i zawiera on informacje na temat usług społecznych i państwowych.

Grupy zaangażowane w niesieniu pomocy imigrantom w osiedlaniu się w Ontario mogą w pewnych wypadkach uzyskać pomoc finansową. Po dalsze informacje trzeba się zgłosić do:

Citizenship Branch
Ministry of Culture and Recreation
24th Floor
400 University Avenue
Toronto, Ontario
Tel. 965-2285

Wydział do spraw Wielokulturowości

Ten wydział Ministerstwa Kultury i Rozrywki urządza i prowadzi imprezy oraz programy mające na celu większe porozumienie i współpracę między różnymi grupami narodowościowymi, z których nasze społeczeństwo się składa. Pomagając tym grupom w lepszym zrozumieniu wzajemnych problemów poprawia się byt i jakość całego społeczeństwa.

W tym celu organizuje się konferencje, na których różne grupy narodowościowe mają szansę zapoznać społeczeństwo kanadyjskie i innych imigrantów ze swą własną kulturą. Czasami urządza się spotkania kilku grup narodowościowych, żeby przedyskutować wspólne problemy i trudności, jak np. problem młodzieży i szkolnictwa i zorganizować imprezy mające na celu większe porozumienie między poszczególnymi grupami. Wydział d/s Wielokulturowości pomaga również innym grupom i organizacjom społecznym w organizowaniu imprez i usług, które służą rozwojowi wielokulturowości. Wydział ten ma specjalnych doradców, wydaje rozmaite pomoce jak np. podręczniki, prospekty, spisy organizacji i imprez. W niektórych wypadkach udziela takim grupom czy organizacjom pomocy finansowej jeśli ich działalność spełnia pewne warunki. Po dalsze informacje należy się zgłosić do:

Multicultural Development Branch
Ministry of Culture and Recreation
Queen's Park
Toronto, Ontario
Tel. 965-6621

Ministerstwo Przemysłu i Turystyki

Ontaryjskie Ministerstwo Przemysłu i Turystyki ma specjalną sekcję, która pomaga pracodawcom w Ontario w poszukiwaniu odpowiedniego personelu poza granicami Kanady, w wypadkach gdy nie mogą znaleźć tutaj koniecznych pracowników. Wydział ten ma swe biuro w Wielkiej Brytanii, które informuje na temat warunków i możliwości pracy w Ontario i pomaga pracodawcom w poszukiwaniu i zatrudnianiu personelu. Biuro to współpracuje z Ministerstwem Zatrudnienia i Imigracji w celu uzyskania potrzebnych dokumentów i zaaranżowania przyjazdu do Kanady dla odpowiednich kandydatów.

*Rząd federalny Kanady**Ministerstwo Zatrudnienia i Imigracji*

Ministerstwo Zatrudnienia i Imigracji jest odpowiedzialne za selekcję odpowiednich imigrantów i przeprowadzenie formalności związanych z ich wjazdem do Kanady. Imigranci “niezależni” /independent/ są to ci imigranci, którzy sami składali podanie o imigrację na ręce władz kanadyjskich za granicą i którzy zostali przyjęci ze względu na to, że ich kwalifikacje zawodowe odpowiadały obecnym wymaganiom i zapotrzebowaniu na kanadyjskim rynku pracy. Imigranci “nominowani” /nominated/ i imigranci za poręczeniem /sponsored/ są sprowadzani przez swe rodziny w Kanadzie. W wypadku tej drugiej kategorii imigrantów, rodziny które ich tu sprowadziły są za nich w pełni odpowiedzialne. Imigranci niezależni są do pewnego stopnia odpowiedzialnością rządu kanadyjskiego. Jeśli potrzebują pomocy w osiedleniu się, znalezieniu pracy itd. mogą zwrócić się o to do Wydziału Zatrudnienia /Manpower Division/ powyższego Ministerstwa. Biura tego Wydziału znajdują się we wszystkich większych miastach i zatrudniają specjalnych doradców. Osoby, które po osiedleniu się w Kanadzie pragną sprowadzić tu swe rodziny, powinny się zwrócić do specjalnych urzędników w najbliższym biurze imigracyjnym.

*Departament Sekretarza Stanu***Wydział Obywatelstwa**

Wydział Obywatelstwa /Citizenship Branch/ rządu federalnego popiera działalność ochotniczych grup wśród imigrantów i wśród rodowitych Kanadyjczyków, które mają na celu wzrost porozumienia i zrozumienia między różnymi grupami narodowościowymi w Kanadzie.

Poparcie to polega na udzielaniu porad i w pewnych wypadkach pomocy finansowej. Wydział Obywatelstwa prowadzi następujące programy:

Program Wielokulturowości /Multicultural Program/ udziela poparcia organizacjom etnicznym, które starają się zachowywać i rozwijać swe własne tradycje kulturalne w ramach jednego społeczeństwa kanadyjskiego.

Program Akcji Obywatelskiej /Citizenship Participation/ pomaga obywatelom w akcji mającej na celu poprawę warunków w społeczeństwie w którym żyją.

Program Wzajemnego Zrozumienia i Praw Człowieka /Group Understanding and Human Rights/ popiera organizacje mające na celu obronę praw człowieka na terenie Kanady.

Program Pomocy Mniejszości Francuskiej /Official Language Minority Groups Program/ pomaga francuskim grupom w Ontario zachować swój język i kulturę i zachęca społeczeństwo angielskie do współpracy z grupami francuskimi.

Program Pomocy dla Indian i Eskimosów /Native Citizens' Program/ udziela poparcia organizacjom wśród oryginalnych mieszkańców Kanady.

Program Kobiet /Women's Program/ udziela poparcia grupom i organizacjom działającym w celu podniesienia pozycji kobiet w społeczeństwie.

Po dalsze informacje na temat powyższych programów trzeba się zgłosić do najbliższego biura Wydziału Obywatelstwa. Takie biura znajdują się w następujących miastach w Ontario: Ottawa, Toronto, London, Sudbury, Timmins i Thunder Bay. Adresy można znaleźć w książce telefonicznej pod hasłem "Government of Canada, Department of the Secretary of State".

Kursy języka i obywatelstwa

Kursy języka i obywatelstwa opisane w rozdziale "Szkolnictwo", są przeważnie prowadzone przez władze prowincjonalne i miejskie, jako że szkolnictwo jest odpowiedzialnością rządów prowincjonalnych.

Rząd federalny ma również pewną odpowiedzialność w tej dziedzinie. Federalny Wydział Obywatelstwa opłaca połowę kosztów związanych z prowadzeniem kursów języka i obywatelstwa dla nowych imigrantów, niezależnie w jakiej prowincji się one odbywają. Rząd federalny również opłaca całkowicie koszty związane z wydawaniem odpowiednich podręczników i w Ontario i w większości innych prowincji.

Ontario

Dodatek

W tym dodatku umieszczone są pewne ogólne informacje, które są konieczne w życiu codziennym i które mogą się imigrantom przydać.

Święta Obowiązujące

Jest siedem dni w roku, które są ustanowione prawnie jako święta obowiązujące /statutory holidays/. Wszyscy pracujący mają prawo do tych świąt. Są one następujące:

New Year's Day /Nowy Rok/	— 1 styczeń
Good Friday /Wielki Piątek/	— Piątek w Wielkim Tygodniu.
Victoria Day	— Poniedziałek przed 24 maja — Dzień oficjalnych urodzin Królowej.
Dominion Day /Święto Narodowe/	— 1 lipiec
Labour Day /Święto Pracy/	— Pierwszy poniedziałek września.
Thanksgiving /Święto Dziękczynienia/	— Drugi poniedziałek października.
Christmas Day /Boże Narodzenie/	— 25 grudzień.

Są też inne święta, ale nie są one obowiązkowe, niektórzy pracodawcy je przestrzegają inni nie. Niektóre z tych świąt są:

Easter Monday /Poniedziałek Wielkanocny/.

Civic Holiday /Święto Obywatelskie/ — pierwszy poniedziałek sierpnia.

Boxing Day /Drugi Dzień Świąt Bożego Narodzenia/.

Godziny

W Kanadzie jest używany zegar dwunasto-godzinny. Godziny od północy do południa rozróżnia się tym, że stawia się przy nich litery a.m. /po łacinie ante meridiem — przed południem/, a godziny od południa do północy mają litery p.m. /post meridiem — po południu/. Poniżej jest parę przykładów:

Zegar 24-godzinny

01.00

05.00

10.28

12.00

Zegar 12-godzinny

1.00 a.m.

5.00 a.m.

10.28 a.m.

12 noon (południe)

13.00	1.00 p.m.
17.00	5.00 p.m.
22.28	10.28 p.m.
24.00	midnight (północ)

Ale linie lotnicze, kolejowe, autobusowe i kanadyjskie siły zbrojne używają zegarów 24-godzinnych.

Kanada jest tak olbrzymia, że jest w niej siedem stref czasu. Ontario jest w Strefie Wschodniej. Poniższa tablica pokazuje godzinę w innych strefach, kiedy w Ontario jest południe.

Nowa Fundlandia	1:30 p.m.
Strefa Atlantycka	1:00 p.m.
Strefa Wschodnia	12:00 noon
Strefa Centralna	11:00 a.m.
Strefa Góraska	10:00 a.m.
Pacific	9:00 a.m.
Yukon	8:00 a.m.

Czas Letni /Daylight Saving Time/

Od maja do września, prawie wszystkie miasta przesuwają swoje zegary o godzinę naprzód, żeby w ten sposób wykorzystać dłuższy dzień w lecie. Ale niektóre miasta, wioski i dużo okolic wiejskich pozostaje cały rok na normalnym czasie.

Pieniądze

100 centów /cents – ¢/ = 1 dolar /1 dollar – \$1/

Monety

1¢ – czasami nazywa się “penny”
 5¢ – “nickel”
 10¢ – “dime”
 25¢ – “quarter”
 50¢ – pół dolara (half dollar)

Są banknoty wartości 1, 5, 10, 20, 50, 100 i 1000 dolarów.

Miary

Obecnie wprowadza się w Kanadzie system metryczny ale ciągle jest jeszcze w użyciu system następujący:

Wagi

1 uncja (oz)	=	28,3495 gramów	
16 uncji (ozs)	=	1 funt (pound – lb)	= 453,59 gramów
100 funtów	=	(one hundredweight – cwt)	= 45,359 kilogramów
2000 funtów	=	1 tona (1 ton)	
(1 funt = trochę mniej niż pół kila. Jedno kilo = 2 1/5 funtów.)			

Długość

1 cal (inch – in)		=	2,54 cm.
12 cali	=	1 stopa (1 foot-ft)	= 30,48 cm.
3 stopy (feet)	=	1 jard (1 yard-yd)	= 91,44 cm.
5½ jardów	=	1 rod (rd.)	= 502,92 cm.
1760 jardów	=	1 mila (mile – mi.)	= 1,609 km.
Jard = trochę mniej niż 1 metr.			
Mila = trochę więcej niż 1½ km.			

Powierzchnia

144 cali kw. (square inches)	=	1 stopa kw. (1 sq. ft.)	= 929,03 cm. kw.
9 stóp kw.	=	1 jard kw. (1 sq. yd.)	= ,836 m. kw.
30¼ jardów kw.	=	1 rod kw. (1 sq. rd.)	
160 square rods	=	1 akr (acre)	
,386 mili kw.	=	1 km. kw.	

Akr /acre/ używa się do pomiarów ziemi i równa się on ,404 hektara. 1 hektar równa się około 2-1/2 akrów.

Miary Płynne

Pół kwarty (1 pint)	=	,568 litra	
1 kwarta (1 quart – 1 qt.)			= 1,136 litrów
4 kwarty	=	1 galon (1 gallon – gal.)	= 4,546 litrów
Pół kwarty /pint/ jest trochę więcej niż 1/2 litra.			

Miary Sypkie

1 kwarta (2 pints – 1 quart)	=	1,136 kgm.
4 kwarty – 1 galon (1 gallon – gal.)	=	4,546 kgm.
2 galony – 1 garniec (1 peck – pk.)	=	9,092 kgm.
4 garnce – 1 buszel (1 bushel – bu.)	=	36,37 kgm.
Jeden buszel jest trochę mniej niż 36-1/2 kgm.		

Temperatura

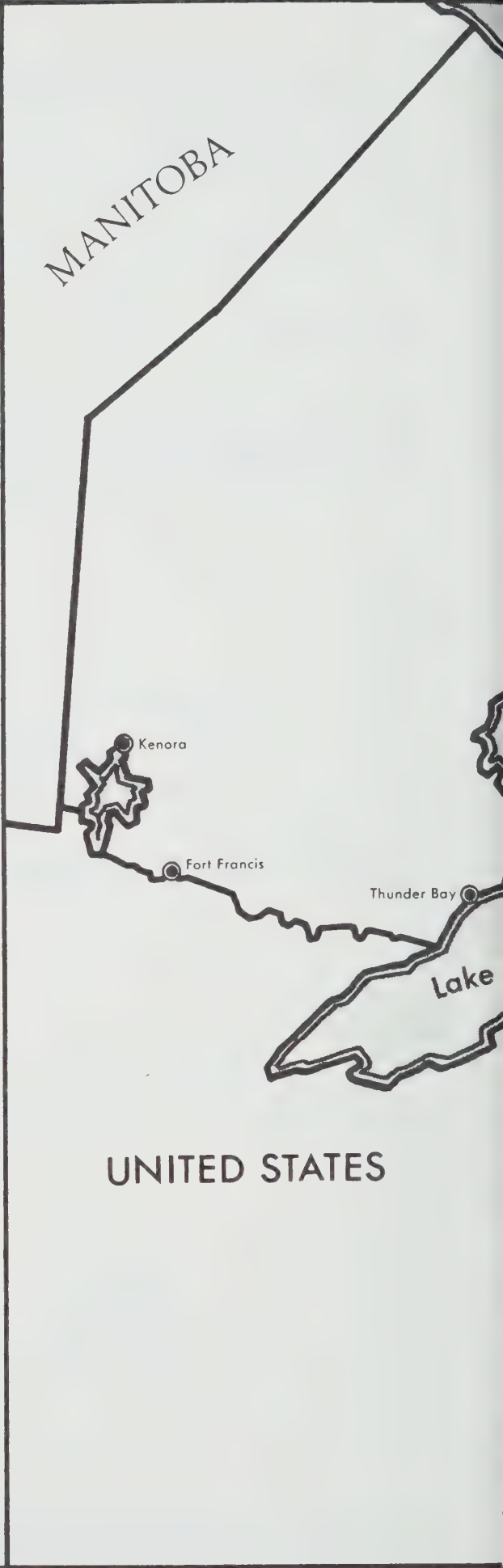
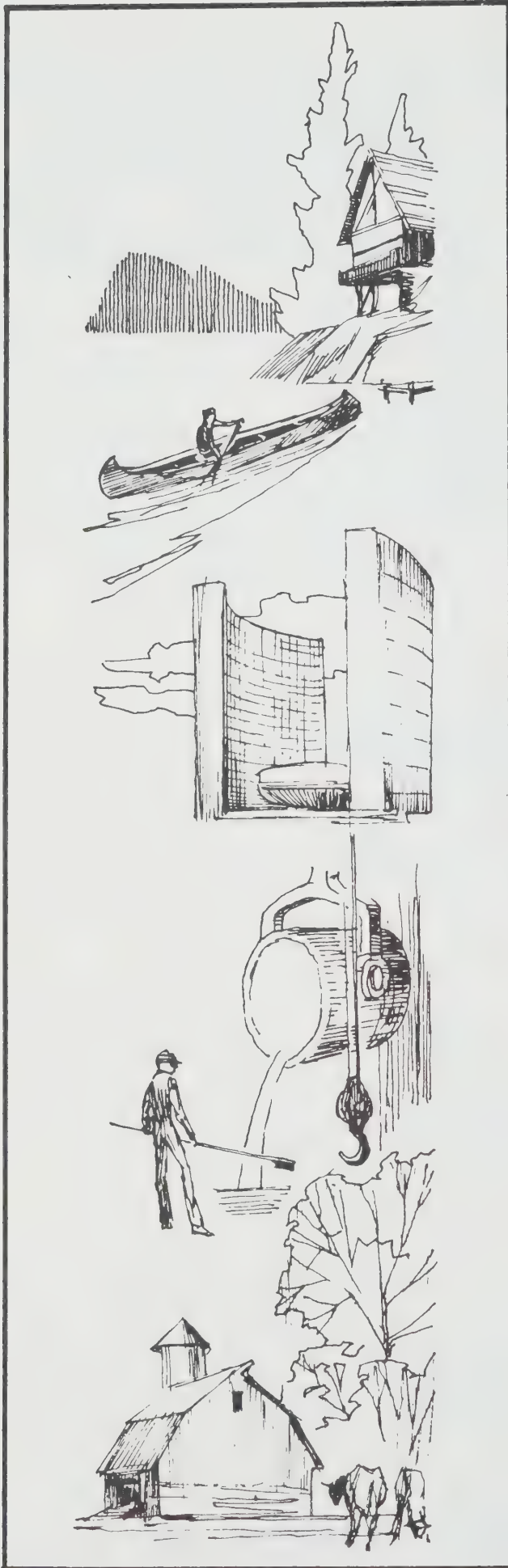
Kanada do niedawna używała termometru Fahrenheita, ale obecnie został wprowadzony system Celsjusza. Jednak ciągle spotyka się wzmianki o systemie Fahrenheita.

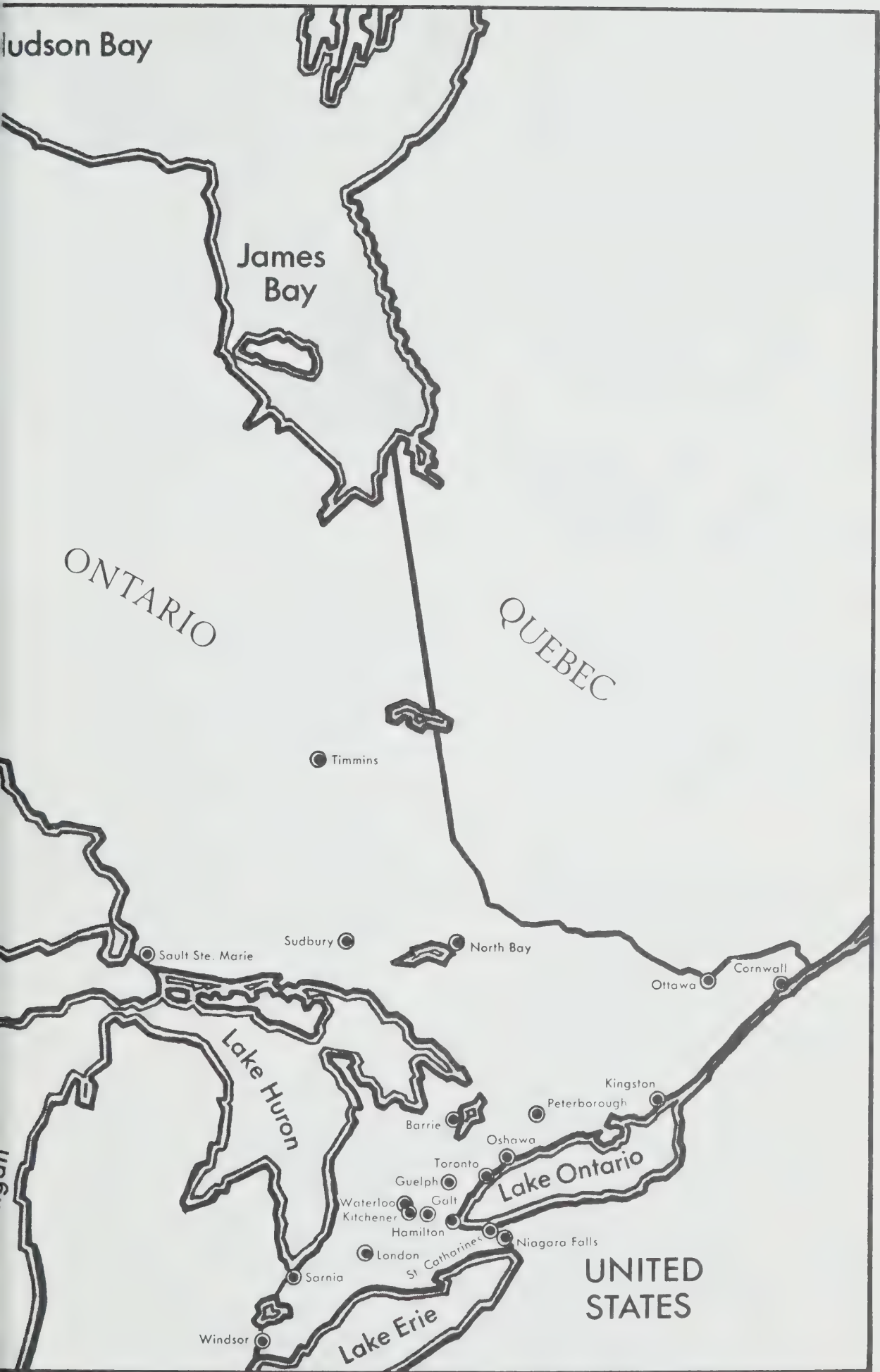
Jeśli się chce zamienić temperaturę Fahrenheita na Celsjusza trzeba odjąć 32 i pomnożyć przez 5/9.

Jeśli się chce zamienić Celsjusza na Fahrenheita trzeba pomnożyć przez 9/5 i dodać 32.

	Temperatura Atmosfery		Temperatura Ciała	
	C.	F.	C.	F.
Punkt Wrzenia	100°	212°	42°	107,6°
	60	140	41,5	106,7
	40	104	41	105,8
Temperatura Pokojowa	20	68	40,5	104,9
Punkt zamarzania wody	0	32	40	104
	-20	- 4	39,5	103,1
	-30	-22	39	102,2
			38,5	101,3
			38	100,4
			37,5	99,5
			*37	98,6
			36,5	97,7
			36	96,8

Normalna temperatura ciała*

adopcja	70		
alkoholizm	67		
aresztowanie	108		
auta zob : samochody			
banki	96		
“Better Business Bureau”	95		
bezpieczeństwo w pracy	39		
bezrobocie 40 i zob : str. dodatkowa			
biblioteki	58		
“Big Brothers”	72		
biura imigracyjne	24		
biura pośrednictwa pracy	31		
Biuro d/s kobiet	38		
Biuro Porad dla Obywateli	23		
“Blue Cross”	62		
Canada zob : Kanada, kanadyjski			
Canada Pension Plan, zob : Kanadyjski Fundusz Emerytalny			
Central Mortgage Corporation, zob : Centralne Biuro Hipotek			
Children’s Aid, zob : Towarzystwa Opieki nad Dziećmi			
Citizen’s Inquiry Branch, zob : Biuro Porad dla Obywateli			
Citizenship Branch, zob : Wydział Obywatelski			
Credit Unions, zob : Spółdzielnie Samopomocy			
czeki podróżnicze /Traveller’s Cheques/	98		
demerit points, zob : punkty karne dentyści	65		
Departament Sekretarza Stanu	139		
dodatek rodzinny	69		
doktorzy, zob : lekarze			
domy, zob : mieszkania			
domy dla dzieci i młodzieży	71		
domy starców	80		
Drug Benefit, zob : lekarstwa			
dypłom ukończenia szkoły średniej	54		
dyskryminacja	39, 112		
“Emergency”, zob : nagła potrzeba			
emerytura	79		
eksmisja, zob : mieszkanie			
Family Allowances, zob : dodatek rodzinny			
Family Benefits, zob : zasiłek rodzinny			
GAINS, zob : Gwarantowany Dochód Roczny	78		
geografia Kanady	129		
Gwarantowany Dodatek do Dochodów	77		
hipoteka	88		
historia Kanady	129		
Human Rights Commission, zob : Komisja d/s Człowieka			
Imigranci niezależni lub za poręczeniem	73		
organizacje pomocy imigrantom	25		
usługi rządowe dla imigrantów			
immunizacja /szczepienia/	64		
income tax, zob : podatek dochodowy			
informacje — ośrodki i usługi	21		
inwestycje	99		
Kanada /wiadomości o../	127		
Kanadyjskie biura imigracyjne	24		
Kanadyjski Fundusz Emerytalny	79		
Kanadyjskie Ministerstwo Zatrudnienia i Imigracji	139		
Kanadyjskie ośrodki zatrudnienia	24, 30		
Kanadyjskie Stowarzyszenie d/s Wolności Obywatelskich	112		
kaucja sądowa	108		
kaucja za mieszkanie	85		
kliniki, zob : przychodnie			
kluby dla starszych obywateli	81		
kobiety	13, 38		
Komisja d/s Człowieka	112		
kompanie powiernicze	96		
konsumenci /ochrona/	95		
konto bankowe	96		
kontrola rent	84		
kontrola urodzin	65		
kościół	96		

kredyt	94	
kultura i rozrywka	15	
kupno domu	87	
kursy angielskiego	35, 48, 49	
dla fachowców	35, 47	
języka i obywatelstwa	46, 140	
korespondencyjne	55	
zaoczne	57	
kwalifikacje fachowe	32, 33	
Lecznice /nursing homes/	66	
legal aid, zob: pomoc prawna		
legitymacja starszego obywatela /Senior Citizen Priviledge Card/	81	
lekarstwa /bezpłatne/ dla starszych obywateli	66	
lekarz domowy	62	
lokatorzy, zob: mieszkania		
ludność Kanady	133	
Manpower, zob: zatrudnienie		
mieszkania	83	
kontrola rent	84	
kupowanie domu	87	
nagły brak	90	
państwowe /zniżkowe/	90	
podnajęcie	85	
prawa lokatorów	84	
remont	86, 89	
wynajęcie	83	
zażalenia	87	
minimalna stawka	38	
minimalny wiek pracowników	39	
Ministerstwo Kultury i Rozrywki	137	
Zatrudnienia i Imigracji	139	
Usług Społecznych	73	
Zdrowia	66	
młodzież	12	
motocykle /prawo jazdy/	116	
multiculturalism, zob: wielokulturowość		
nagła potrzeba /"Emergency"/	26	
narkotyki	67	
nauka jazdy	115	
"Newcomer News"	49	
niedorozwinięci	66, 74	
niezamężne matki /samotni rodzice/	70	
numer ubezpieczenia społecznego /S.I.N./	29	
"nursing homes", zob: lecznice		
obywatelstwo	125	
ocena kwalifikacji i świadectw	32	
odszkodowanie dla pracowników	42	
Old Age Pension, zob: pensja starcza		
"ombudsman"	113	
Ontario /wiadomości o../	17	
Ontario Hospital Insurance Plan /O.H.I.P./, zob: ubezpieczenie chorobowe		
Ontario Welcome House /Ośrodek dla Nowoprzybyłych/	23	
opieka nad dziećmi	12	
opieka /lekarska/ w domu	66	
opieka nad niedorozwiniętymi	74	
organizacje dla młodzieży	72	
etniczne	25	
religijne	25	
społeczne	16, 72, 75	
ośrodki dla starszych obywateli	81	
informacyjne	21	
Ośrodki zatrudnienia /Manpower Centres/	24, 30	
pasy bezpieczeństwa	119	
pensja starcza /Old Age Pension/	76	
pielęgniarki służby zdrowia	64, 65	
podatek dochodowy	42, 101	
od nieruchomości	103	
od sprzedaży	102	
pogotowie	26	
pogrzeby	14	
policja	106	
pomoc domowa /Home Maker/	76	
finansowa dla studentów	57	
finansowa, zob: zasiłek		
pielęgniarska w domu	65	
prawna /legal aid/	111	
w nagłej potrzebie	26	
poradnie kredytowe	96	
obywatelskie	23	
podatkowe	102	
prawne	111	
poszukiwanie pracy	30	
potrącenia	39	
pożyczki	99	

praca, zob: zatrudnienie		
pracownicy na rachunek własny	34	
prawo /w Ontario/	104	
cywilne	110	
kryminalne	108	
prawo jazdy	115	
prawo o pracy	37	
prawodastwo federalne, prowincjonalne i		
miejskie	131	
problemy rodzinne	14	
przedszkola	53	
przestępcy niepełnoletni	110	
przeszkolenie zawodowe	34	
przychodnie dla dzieci	65	
szpitalne	63	
public liability, zob: ubezpieczenie auta		
publiczna służba zdrowia	63	
punkty karne /dla kierowców/	119	
record of employment, zob: świadectwo		
pracy		
rehabilitacja zawodowa	74	
religia /sprawy religijne/	15	
remont domu	89	
rozrywka	15	
równość płac	38	
samochody /prowadzenie auta/	114	
samotni rodzice	70	
sądownictwo	105	
sady d/s rodzinnych	110	
sądy przysięgłych	109	
Senior Citizens' Priviledge Card, zob:		
legitimacja starszego obywatela		
skrzynka bankowa	98	
służba zdrowia	60	
Social Insurance Number, zob:		
numer ubezpieczenia społecznego		
Spółdzielnie samopomocy	98	
strajki	36	
szkolnictwo /w Ontario/	50	
podstawowe	51	
prywatne	56	
publiczne i katolickie	51	
specjalne	55	
średnie	54	
w języku francuskim	52	
wyższe	57	
śluby	13	
świadectwa fachowe	34	
świadectwa pracy	40	
świadectwa szkolne	54	
terminatorstwo	34	
tłumaczenie dokumentów i		
świadectw	32	
towarzystwa opieki nad dziećmi	70	
tymczasowe ubezpieczenie		
chorobowe	62	
ubezpieczenie chorobowe		
/O.H.I.P./	9, 44, 61	
na życie	100	
od bezrobocia	40	
od ognia	100	
od włamania i kradzieży	100	
od wypadku	100, 120	
samochodu	120	
Unemployment Insurance, zob: bezrobocie		
uniwersyteckie egzaminy wstępne z		
angielskiego	49	
urlopy, zob: wakacje		
urlopy macierzyńskie	38	
uroczystości rodzinne	13	
urodziny	13	
usługi informacyjne	21	
usługi społeczne	68	
ustrój Kanady	131	
wakacje	37	
warunki w pracy	36	
welfare, zob: zasiłki społeczne		
wielokulturowość	134	
wolności obywatelskie	112	
Workmen's Compensation, zob:		
odszkodowanie dla pracowników		
Wydział Obywatelski /Ontario/	137	
Wydział d/s Obywatelskich, Departament		
Sekretarza Stanu	139	
wypadki samochodowe	120	
YWCA, YMCA, YMHA, YWHA,	72	
zakupy /"shopping"/	11	
zasiłki: dla bezrobotnych, zob: bezrobocie		
dla niezdolnych do pracy	79	

dla sierot i wdów	79
społeczne /welfare/	72
rodzinne	73
zatrudnienie	29
ministerstwo	37
ośrodki	30
zderzenie	131
zdrowie psychiczne	66
związki zawodowe	35
żłobki	71

